

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

ПЯТНІЦА, 2 мая 1986 г. № 18 (3324)

© Выходзіць з 1932 г. © Цана 10 кап.

Каторы раз, каторы раз
Я гэты дзень п'яю,
Як нараджэння светлы час,
Як маладосць маю!
Каторы раз, каторы раз,
Суняўшы сэрца бой,
Я паўтараю дзіва-каз,
Падказаны табой!

Як роўна дыхаеш, зямля,
Аддаўшы ўсё спаўна
За пот, за рукі ў мазалях,
За працу да цямна!
І чую я: гудзе здаля
Басвая струна —
Святочны голас узняла
Людская гамана...

У гонар твой, рабочы клас,
І твой — зямлі ўладар!
І тым, хто ўзняў высока нас
Да серабрыстых хмар,
Тым, хто пранёс праз бурны час
Агнёвых сэрцаў жар!

Закон сяброўства, век жыві,
Свой круг шырокі множ!
Хай высахнуць сляды крыві,
Забойца кіне нож!
Цану сяброўству і любові,
Праверыўшы ў агні,
Мы клічам: прэч, крывавае вір,
Прэч, чорны цень вайны!

Каторы раз, каторы раз
Душа мая п'яе,
Калі ў перадсвіталны час
Зямля ад сну ўстае,
Калі аркестраў гром ураз
Над плошчамі плыве...
Хай гэты дзень і гэты час
Над вечнасцю жыве!

Алесь ЗВОНАК.

Пасля першага знаёмства з будаўнікам Мінскай атамнай цэнтралі прайшло некалькі месяцаў. Адбыўся XXVII з'езд нашай партыі, на якім разам з глабальнымі, маштабнымі рашэннямі на перспектыву даволі глыбока і ўсеабдымна разглядаліся важныя надзённыя праблемы. Адна з іх — паскоранае развіццё атамнай энергетыкі ў краіне і ў нашай рэспубліцы.

На момант як бы забылася, адступіла на другі план усё, што бачыў, пра што пісаў, што чакае сваёго неадкладнага вырашэння. У адным цвёрдай засталася ўпэўненасць: на будаўніцтве Мінскай АЦЭЦ нявырашаных пытанняў значна менш, чым было іх, напрыклад, на Лукомльскай ДРЭС, калі не будаўніцтва перажывала адказную пару станаўлення калектыву. І яны носіць хутчэй якасны, чым колькасны характар. Сённяшні будаўнік энергетычнага комплексу маець непаўнальна больш жылля, машын і прыстасаванняў, чым мелі іх папярэднікі ў іншых, не так далёкія гады.

Што ж уяўляе сабою Мінская АЦЭЦ для Пухавіцкага раёна, для горада Мінска, для рэспублікі? Мінску трэба святло і цяпло. Атрымаць яго і жыхары навакольных калгасаў і саўгасаў. Лепшага месца, чым балота за Дукорай, у ваколіцах не знайшлася. Блізка ад будучай АЦЭЦ азёры. І да Свіслачы рукою падаць. Задавальняючыя геалагічныя і гідрагеалагічныя ўмовы. Ваколіцы сейсмична ўстойлівыя. Паблізу няма плацін, хімічных заводаў, сховішчаў нафтапрадуктаў, далёка аэрапорт. Ды і насельніцтва не густа вакол балота.

Начальнік будаўніцтва Мінскай АЦЭЦ Анатоль Яўгенавіч Жылінскі, выцяршы хусцінкай потны твар, сказаў:

— Ну, першая чарга нашага энергетычнага комплексу будзе выпрацоўваць два мільёны кілават-гадзін электраэнергіі і даваць цяпла, прыкладна, як Мінская ЦЭЦ-3.

— Чаму «ну» і чаму «прыкладна»? — пытаюся я. — У нашай краіне распрацавана дакладная Энергетычная праграма як важнейшая народна-гаспадарчая праблема на вялікую перспектыву.

— Мне ўжо даводзілася гаварыць, што атамная энергетыка — маладая галіна навукі і тэхнікі, — расказвае Жылінскі. — З кожным днём з'яўляюцца новыя шляхі выкарыстання сілы атама. Выспявае ідэя лазернага тэрмаядзернага рэ-

«Увесці ў дзеянне першы энергаблок на Мінскай АЦЭЦ». (З Аёноўных напрамкаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на перыяд да 2000 года).

актара, у якім рэакцыі сінтэзу і дзеянне будуць ісці адначасова. Вучоныя хочуць зрабіць гібрыдны рэактар.

— Усё гэта так складана, — прызнаўся я.

— Тады сур'язнейце сябе надзей, што на зямлі Пухавіцкіны будзе самая новая цеплаэнергетычная ўстаноўка, — смяецца Анатоль Яўгенавіч. — Савецкі Саюз сёння — адзіная краіна ў свеце, дзе працуюць атамныя электрастанцыі з рэактарамі на хуткіх нейтронах. Роўных ім па магутнасці няма нідзе на зямным шары. Пара-

ніцтва. — «Конік» мой стаіць каля канторы. Можце праехаць па аб'екце...

— Дзякуй, пайду пехатою...

На будаўнічай пляцоўцы ўсё ў руху, хоць наўкола снежна і марозна. Чыстае неба падпірае слуп дыму з цыгарэпадобнай трубы-ракеты ад дапаможнай кацельні, якая саграе і забяспечвае гарачай вадою прамысловы аб'ект і жылы пасёлак. Амаль тры кіламетры труб цеплатрасы ляглі ў сістэму тэрміна, здадзены ў эксплуатацыю, як кажуць, з першага

се, трубы якой амаль што ўшчыльную падыходзяць да асфальтава-бетоннага вузла, як бы спачываючы на чырвонай выспе пяску ад траншэі. А раптам там якраз і працуе брыгада Уладзіміра Якаўчыца?

Іду па бетоннай дарозе і разглядаю аб'ект. У вочы западае белізною сцен і чысцінёю акон двухпавярховы будынак. Няўжо, як і казаў некалі Жылінскі, адкрыта новая сталовая? Не верылася мне тады, як ні запэўніваў начальнік, што гэта здзейсніцца.

Для недаверу ў мяне былі падстава. Сталовая на прамысловым участку Лукомльскай ДРЭС, будаўніцтва якой планавалася апераджальнымі тэмпамі, пачала працаваць пасля

— Дык ён жа ўжо існуе, працуе, Раіса Іванаўна! — кажу я.

— Працуюць людзі пакуль што. А мы з'яднаем калектыв. Каб заваяваць павагу ў наведвальнікаў. Хочацца, каб будаўнікі і энергетыкі ішлі да нас з радасцю...

Дырэктар сталовай Уладзімір Віктаравіч Радзевіч кажа:

— Зала прымае за адзін заход каля паўтысячы чалавек. Адзін слова, другі — дапоўніць... Смешаць дзяўчат... На спяваюць вяселлі. А як іх праводзіць? Адно мы ведаем — без выпіўкі... Але як, каб было весела маладым і гасцям? Быў бы прыкладны сцэнарый сучаснага вяселля. З танцамі, песнямі, частушкамі... А так у нас парадок. Выбар страў багаты... Кантроль за сталовай штодзённы. Харчуюцца тут і начальнік будоўлі, і галоўны інжынер. Калі што не так — улада на месцы... Будаўніцтва АЦЭЦ расшыраецца. Сталовая перарасце ў камбінат грамадскага харчавання. Адкрыюцца мясны, гароднінны і кандытарскі цэхі. «Кулінарыя» працуе ўжо...

На вачах творцыца цуд на зямлі! Будаўнікі ў большасці сваёй яшчэ не едуць ці ідуць на будоўлю, а іх тут чакаюць ужо добраўпарадкаваныя дамы з усімі зручнасцямі, інтэрнатамі, сталовая з вялікім выбарам страў і паўфабрыкатаў.

Можна гаварыць з упэўненасцю, што дзве самыя важныя праблемы — забеспячэнне жылём і харчаваннем — на будаўніцтве Мінскай атамнай вырашаюцца паспяхова. А чаму ж тады адчуваецца востры недахоп рабочай сілы, як гаварыў яшчэ ў мінулы раз Анатоль Яўгенавіч? Чаму ў апошнія гады зніжаецца прэстыжнасць прафесіі будаўніка?

На аб'екце многа тэхнікі. З пасёлка Свіслач работнікаў прывез аўтобус. З яго выходзіць чалавек у акулярх — брыгадзёр Уладзімір Мікалаевіч Якаўчыц. Усмешлівы, абаяльны, адкрыты. Пазнаёмліся.

— Чога не хапае моладзі на будоўлі? — паўтарыць ён мае пытанне: — Дальбог, не ведаю... На будаўнічых пляцоўках парадок. Будоўля працуе рытміч-

МІРНЫЯ АТАМА

льна з будаўніцтвам нашай АЦЭЦ развіваецца і энергетычная навука. Сёння нават цяжка прадбачыць, якая тэхніка будзе ў канчатковым варыянце. Але тое, што мы будзем, спатрэбіцца... З пераробкамі, удаканаленнямі, з матэрыяльнымі затратамі. Кожны рабочы і інжынер на будоўлі ведае перспектыву і праблемы.

— Крыху нават здзіўляе ваша адкрытае інфармаванне, — кажу я. — Пітнюю ваду, напрыклад, трэба фільтраваць, але на гэта няма праекта. Нешта робіцца не так, як можна было б зрабіць. Іншае будзе ўдасканалвацца, перарабляцца...

— Калектыву трэба выходзіць для будучых выпрабаванняў. Пры ўзвядзенні энергетычных комплексаў без гэтага не абыходзіцца. Тым больш, у атамнай, дзе ўсё даследуецца, удакладняецца, змяняецца...

— А як, Анатоль Яўгенавіч, пачуваюць сябе людзі ў такой атмасферы, можна сказаць, крытыкі і самакрытыкі?

— Вы ў іх і спытайце, — устае з крэсла і падае мне цераз стол руку начальнік будаў-

ніцтва, пры значнай эканоміі людскіх і матэрыяльных рэсурсаў.

З насценнай газеты, дзе падрабязна распісаны подзвіг комплекснай падраднай брыгады дэлегата ХХХ з'езда КПБ Уладзіміра Мікалаевіча Якаўчыца, з-пад тонкіх дужак акулараў мне ў вочы глядзіць сам брыгадзёр. На партрэце шчуплы, маладжавы, з сарамяжай застылай усмешкай на вуснах. Знешне, можна сказаць, не дужа прыкметны, не вельмі ўражлівы чалавек. Хоць акулары надаюць яго абліччу пэўную інтэлігентнасць, запамінальнасць, нават своеасаблівую духоўнасць. Хочацца мне сустрацца з лепшым брыгадзірам будаўніцтва Мінскай АЦЭЦ не толькі таму, што яго поспехі значна пераўзыходзяць планавыя паказчыкі.

Аглядаюся наўкруг. На адлегласці невялікі гурт людзей завяхаецца на новай цеплатра-

буду ў дзеянне ажно чацвёртага энергаблока. Абеды ж будаўнікам у гарачы час адно

падвозіліся на месца. А тут... У зале чысціня, утульнасць. На сталах сурвэтка, прыправы, як у якім рэстаране. У дзяўчат цудоўны настрой. З розных месц, пасля заканчэння кулінарных вучылішчаў і проста пасля школы сабрала іх сюды будоўля. Знаёмца, абжываюцца ў новым калектыве. Прыглядаюцца да хлопцаў, жартуюць ці неўпрыкмет дамаўляюцца на спатківанні.

Строгая, не ўсім задаволеная загадчыца вытворчасці сталовай Раіса Іванаўна Заяц. Павучае і прывучае дзяўчат да парадку і дысцыпліны. А ў душы, пачаўшы пра іх расказаць, — сама лагоднасць і дабрыйна:

— Малады наш калектыв, гэтага года нараджэння... Равеснік дванадцатай пяцігодкі... Як хочаце называць. У асноўным дзяўчаткі — камсамолкі. Будзем ствараць камсамольска-маладзёжны калектыв.

ПОСТУП ТЫДНЯ

ФОНД СУМЛЕННЯ, ФОНД ПАТРЫЯТЫЗМУ

Сродкі пералічаны ў Савецкі фонд міру... Рэйс міру аўта-транспартнікаў... Нумар газеты выпушчаны на грамадскіх пачатках... Гэтыя і іншыя падобныя павадамыслены часта з'яўляюцца ў друку, гучаць па радыё і тэлебачанні. Ветэраны вайны і моладзь, калгаснікі і рабочыя, прадстаўнікі інтэлігенцыі, школьнікі рэспублікі частку заробленых грошай перасылаюць на рахунак Беларускага аддзялення Савецкага фонду міру. Многія шліць і лісты па адрасе: г. Мінск, Омскі завулак, 13, выказваючы сваё рашучае жаданне змагацца за мір, зрабіць усё магчымае, каб прадухіліць вайну, выраставаць чалавечтва ад ядзернай катастрофы.

Савецкі фонд міру нездарма называюць фондам сэрцаў савецкіх людзей. Сапраўды, гэта — фонд сумлення, фонд патрыятызму. Вось ужо ча працягу дваццаці пяці гадоў.

27 красавіка 1961-га... Менавіта з гэтага дня бярэ свой пачатак Савецкі фонд міру як арганізацыя, якая, поруч з іншымі грамадскімі арганізацыямі краіны, змагаецца за мір і дружбу, фінансуючы правядзенне важнейшых антываенных, антыімперыялістычных акцый і мерапрыемстваў, азнаваючы дапамогу народам краін, якія становяцца ахвярамі імперыялістычных агрэсій і інтэрвенцый, вядучы вялікую прапагандысцкую дзейнасць. Адна з форм дапамогі — выдзяленне

сродкаў на навучэнне студэнтаў з краін Афрыкі, Азіі, Лацінскай Амерыкі. Красамойны і такі факт — летась Савецкі фонд міру перадаў 15 мільянаў рублёў на будаўніцтва мемарыяла Перамогі ў сталіцы нашай Радзімы Маскве.

З першых жа дзён дзейнасці Фонда актыўны ўдзел у яго рабоце прымаюць пісьменнікі, дзеячы мастацтва, работнікі культуры рэспублікі. Старшынёй Беларускага аддзялення СФМ цяпер з'яўляецца народны мастак СССР, Герой Сацыялістычнай Працы З. Азгур. Рэспубліканскі камітэт абароны міру ўзначальвае народны паэт Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР П. Панчанка. Старшынёй Мінскага абласнога камітэта абароны міру з'яўляецца Б. Сачанка, а Мінскага гарадскога — А. Дудару.

Дзесяці пісьменнікаў, мастакоў, акцёраў, музыкантаў, прадстаўнікоў усіх творчых прафесій сістэматычна пералічваюць частку ганарараў на рахунак СФМ. Толькі ў апошні час ганарары паступалі ад Н. Гілевіча, Р. Барадуліна, І. Чыгрынава, І. Васілеўскага, Э. Агняцэв, Я. Сіпанова, В. Рагойшы і іншых літаратараў. Даўня сувязі з Беларусі аддзяленнем Савецкага фонду міру падтрымлівае патрыярх беларускай літаратуры К. Крапіва. У гэтыя дні, калі Фонд адзначае свой юбілей, Кандрат Кандратавіч пералічыў тры тысячы рублёў.

Харошую ініцыятыву некалькі гадоў назад правяла рэдакцыя «Вясёлкі». Штогод шосты нумар часопіса, які прысвячаецца Міжнароднаму дню абароны дзяцей, рыхтуецца на грамадскіх пачатках, а аўтары-пісьменнікі, журналісты, мастакі — ганарар перадаюць у Фонд міру. Летась гэтакасама з адным з нумароў зрабілі рэдакцыі бюлетэня «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі» і штогодніка «Літаратура і мастацтва».

У дзень юбілею Фонду прысуджаны медалі гэтай аўтарытэтай грамадскай арганізацыі. Залатыя медалі Савецкага фонду міру ў Беларусі атрымалі Э. Азгур, калектывы заводу імя Вавілава і калгаса «Савецкая Беларусь» Камінецкага раёна, якія ўносяць вялікі ўклад у справу барацьбы за мір, прадухіленне вайны, шмат дапамагаюць Фонду грашовымі сродкамі...

1986 год аб'яўлены, як вядома, Міжнародным годам міру. І юбілей Савецкага фонду міру ў сувязі з гэтым набывае сімвалічнае гучанне. Усе сумленныя людзі планеты жадаюць аднаго: каб год міру перарос у гады міру, каб у трыце тысячгагоддзе чалавечтва ўступіла як у тысячгагоддзе бяжэзернага, у сувязі з гэтым яшчэ больша адказнасць ускладаецца на СФМ — фонд, дачыненне да дзейнасці якога маюць сёння мільёны грамадзян нашай краіны.

А. ВІШНЕУСКІ.

«ПАЛЫМЯНЦЫ» У ПАДШЭФНЫМ РАЁНЕ

Даўняя дружба звязвае калектыв часопіса «Полымя» з працоўнымі Барысаўскага раёна. Вось і нядаўна на Барысаўшчыне пабывалі Г. Пашкоў, В. Супрунчук і А. Сіляноў. З іх удзелам у гарноме і райкоме партыі абмяркоўваліся новыя планы далейшай шэфскай работы. Намечана ў бліжэйшыя месяцы правесці чытацкія канферэнцыі па новай апавесці В. Быкава «Кар'ер», а таксама літаратурныя сустрэчы на прадпрыемствах і ў калгасах, плануецца таксама актыўны ўдзел «палымянцаў» і аўтараў часопіса ў розных грамадскіх мерапрыемствах, якія будуць праводзіцца ў горадзе і раёне.

«Палымянцы» прыступілі да збору бібліятэкі з аўтаграфамі пісьменнікаў для Іванаўскай пяцігодкі. Планамі шэфскай работы прадугледжана і актыўная работа з членамі літаб'яднання пры барысаўскай аб'яднанай газеце «Камуністычная праца».

У абмеркаванні планаў шэфскай работы прынялі ўдзел першы сакратар Барысаўскага райкома партыі В. А. Глод, першы сакратар гаркома партыі А. А. Бондар, сакратары гарнома і райкома партыі З. П. Махань і М. К. Вальнец, а таксама загадчык аддзела прапаганды гаркома партыі Л. Ф. Белая.

В. АСТРАВЕЦКАЯ

БЕРАГЧЫ СПАДЧЫНУ ГІСТОРЫІ

На сродкі Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры за апошнія тры гады пабудавана, рэканструявана і адрамантавана больш дзюх соцень помнікаў баявой славы. Адкрыты помнік У. І. Леніну ў Малаарыце, абеліск «Мінск — горад-герой», мемарыяльны комплекс на Лудчычнай вышыні ў Быхаўскім раёне і ў вёсцы Шунеўна Докшыцкага раёна. Толькі на рэстаўрацыю архітэктурнай спадчыны старадаўнасці было выдзелена два мільёны рублёў.

Гэтыя і іншыя факты прыводзіліся на VI пленуме Рэспубліканскага савета Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і

культуры, які адбыўся 29 красавіка ў Мінску. Вызначаны канкрэтныя задачы арганізацыі па выкананні рашэнняў XXVII з'езда КПСС і ХХХ з'езда КПБ. У выступленнях удзельнікі адзначалі, што ў рабоце мясцовых аддзяленняў таварыства ёсць няглыба недахопаў. Часта шэфы ўспамінаюць аб помніках толькі напрыкладні вялікіх свят, марудна асвойваюцца сродкі, выдзеленыя на рэстаўрацыю, многія гістарычныя рэліквіі не ахоўваюцца належным чынам.

Удзельнікі пленума намерзілі меры па ліквідацыі адначасных недахопаў, распрацавалі план мерапрыемстваў на перспектыву.

БЕЛТА.

на, выконвае планы... Харчаваннем забяспечаны... У пасёлку Свіслач спартыўная зала. Дык жа пусте... У кіно ідуць неахвотна... Хоць грошы плаці, каб у выхадны ўзялі лыжы ды праветрыліся ў ляску... У мяне тут сын працуе, дык ведаю матэрыяльныя праблемы...

Не спяшаюся я аспрэчваць Уладзіміра Мікалаевіча, заўчасна старыя яго, сівярджаючы, што мы сваё аджылі, павіны прымаць учынкi дзяцей такімі, якія яны здзяйсняюць. Хочацца ва ўсім разабрацца. Будуюць на будуюць, як і чалавек на чалавек, не падобныя. Калі мерцае усё Лукомльскай ДРЭС, дык тут моладзь і сталыя спецыялісты маюць усё для жыцця і працы. Але ж прамяжак часу ў дваццаць гадоў прайшоў не бясплодно для грамадства. Выраслі дастаткі, дабрабыт, патрабаванні і магчымасці. Хоць і брыгадзір, пэўна, не проста так выказвае незадавальненне моладдзю, калі нават не абараняе свайго сына, што часта робяць бацькі.

Мінуўшы некалькі рыпучых шчытавых мосцікаў-пераходаў над траншэямi будучай цепла-трасы да асфальта-бетоннага вузла, мы зайшлі ва ўтульную, чыстую і цёплую бытоўку. Уладзімір Мікалаевіч падкінуў дроў у печку, сеў каля століка насупраць мяне. Прайрэў хусцінкай шкельцы акулераў, пачаў расказваць уражанні ад работы XXX з'езда КПБ, дэлегаціям якога ён быў, выказаў свае меркаванні аб рашэннях XXVII з'езда КПСС, на якім смела і грунтоўна сказана пра вострыя праблемы, якія грамадства перажывае, распрацавана стратэгія глыбокіх пераўтварэнняў у народнай гаспадарцы і сацыяльнай сферы. Далёка наперад заглядае Якаўчыц, па-дзяржаўнаму заклікаючы і мудра разважае!

Будаўніцтва Мінскай АЦЭЦ — задача комплексная. Яе рашэнне патрабуе дакладнасці, арганізаванасці, строгага захававання графікаў, адказнасці на ўсіх узроўнях: ад праектавання і ўводу ў дзеянне падсобных памяшканняў і мехасобнаў да арганізацыі самой будоўлі. А на справе ж дзеянні праекціроўшчыкаў, заказчыкаў і будаўнікоў не ўзгоднены. Сур'ёзныя прэтэнзіі ў брыгадзіра да вучоных, якія пакуль што не перайшлі да справы ад гаворак пра ўкараненне навукова-тэхнічных дасягненняў у будаўніцтва.

— Скажыце, Уладзімір Мікалаевіч, як вы сталі будаўні-

ком? — намацаваючы глебу для гаворкі, пытаюся я.

Якаўчыц смеешца. Паглядае на печку ў кутку бытоўкі, дзе, патрэскаваючы іскрамі, шугае полымя ад яловых канчуроў.

А тым часам Уладзімір Мікалаевіч пачынае расказ:

— Было б няпраўдай сказаць, што з дзяцінства я марыў стаць будаўніком. У пяцідзясятых гадах будоўля была сапраўдным пеклам. Гразь непразная, ручная работа... Сам я з Брэстчыны. Пасля школы запрасілі на працу ў райком камсамола. Чаму? У школе я працяўляў актыўнасць. У нас была самадзейнасць. Розныя гульні мы арганізавалі, вечарынкi з песнямі і танцамі... Мы не аддзяляліся ад старэйшых. На нашы гульні прыходзілі мацярыкі, бабулі...

— Так было і на Пухаўшчыне ў тых гадах! — пацвярджаю я.

— Ды я ўжо тут абжыўся, ведаю... Працы мы не цураліся. Камсамольны ўсюды далі прыклад... Ездзіў я па раёне, часта бываў на маладзёжных сходах. Заседжваліся так позна, што па дзятчат мацярыкі з хутароў і навакольных вёсак прыходзілі з ліхтарамі...

Здзівілася маё начальства, калі я папрасіўся звольніць з райкома камсамола, каб паехаць працаваць на будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС падсобнікам-рознарабочым... Пераход, сапраўды, быў рэзкі. Дзіўна, праўда? Перспектыўны работнік ідзе ў рознарабочыя. Многія мяне тады не зразумелі...

— А як вашы дзеці? — спытаўся я. — Які яны сабе абра-лі лёс?

— Мой старэйшы сын паехаў на працу ў Сібір. Сярэдні тут працуе... Меншы ў школе, здэрсціць братам... А да навукі ж здатны ўсе...

— Мне, навiчку, здалося тады, — усміхаючыся, працягвае расказ брыгадзір Якаўчыц, — што справы на будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС ішлі вельмі дрэнна. Траншэі, катлаваны, гразь на пад'ездах. Людзі, думалася, бязэтна блукаюць, корпаюцца... Працаваць тады было вельмі цяжка. Зямлю капалі рыдлёўкамі, на насілках насілі бетон. Аднастайная, сумная, стамляючая работа. Нават вечарынкi не радалі... Дапушчальна быў і я слабасць. Надумаўся кідаць усё і паехаць туды, дзе ўсё добра!.. А чаму так? З намі ніхто не гаварыў, не тлумачыў прычын безгаспадарчасці. Дык упэўненасць была, што ніхто

нічога не бачыць, не ведае, не хоча выпраўляць становішча. Засела і ў маёй душы абыякавасць... Панёс заяву на звальненне самому начальніку будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС Баброву. А ён мне ўсё раскладае па палічках. Працікі ў праекце ўжо выправілі. Цэменту дасталі... Намаляваў перспектыву. Мяне ён, аказваецца, думае вылучыць у брыгадзіры... Тады я зразумеў, што нельга хаваць ад рабочых праўду, павіны яны быць у курсе ўсяго. Стала тое ўрокам і для Баброва. Пачаў ён нас збіраць. Вольны перадаў Жылінскаму... Мы разам будавалі Лукомльскую ДРЭС... Баброў быў начальнікам. Жылінскі — галоўным інжынерам, я — брыгадзірам... Баброў адтуль паехаў начальнікам трэста... Жылінскі — начальнікам будаўніцтва ДРЭС за мяжой... Паехаў я на Смаленскую атамную... Пачуў, што Жылінскі ўзначальвае будаўніцтва Мінскай АЦЭЦ — з сям'ёю сюды... Анатоль Яўгенавіч нікому не пудрыць мазігі, зубы не загаворвае. Дрэнная была пітная вада ў пасёлку Свіслач — усе мы ўведалі вінаватых, паставілі фільтры... Новы пасёлак атамшчыкаў пачаў узводзіцца ў дрэнным месцы — разам мы выпраўляем хібы планавікоў і праекціроўшчыкаў... Няма праекта цеплавой атамнай устаноўкі, чаканнем яго з нецярплівасцю, маральна рыхтуемся да пераробак... Цяжка працаваць тады, калі праблемы нечакана абрынаюцца на чалавек, на брыгаду, на калектыв. Чалавек толькі тады зможа творча працаваць, калі ён сам удзельнік стваральнага працэсу. З недасканаласцямі, недаробкамі і пераробкамі...

Тое ж самае, зайшоўшы ў бытоўку, пацвярджаюць і члены комплекснай брыгады Якаўчыца Анатоль Мядзведзеў, Васіль Буныкоў, Мікалай Марчанкаў, Уладзімір Безушчонак. Будаўніцтва Мінскай атамнай цеплаэнергацэнтралі пазначана асобным радком у Асноўных напрамках эканамічнага і сацыяльнага развіцця краіны на дванаццатую пяцігодку і на перыяд да 2000 года. АЦЭЦ — пускавы аб'ект. Працуюць людзі добра. Біруць прыклад з брыгады Якаўчыца. У ёй семінацыя чалавек. А пракладка, скажам, цеплатрасы ў жылы пасёлак разлічвалася на трыццаць работнікаў. Хлопцы пастараліся і без пабочнай дапамогі, сваім гуртам здалі аб'ект своечасова ў эксплуатацыю. Нават на некалькі дзён раней тэрміну.

— Як жа, за кошт чаго вы далі такую выпрацоўку? — пытаюся я. — Не павалі нервы забеспячэнцы дрэннай работай?

— Хапала ўсяго, — працягвае гаворку Якаўчыц. — Але мы пазбавіліся ад даставалаў і прайдзісветаў у забеспячэнні... Умацаваліся ва ўсіх звонках на будоўлі інжынерныя прыцыпы. Цяпер усе ведаюць канструкцыю, тэхналогію, увесь шлях секцый, вузлоў. І адпаведны графіку працуюць... Хоць зрывы бываюць... Вось і цяпер мы сядзім. Няма транспарту падвезці балоны з кіслародам на трасу... Жылінскі паслаў на склад сваю машыну легкавую дае раскруткі транспартніка, і забеспячэнцам...

— Розныя спрытныгі і бюракраты шмат шкодзяць справе, — кажу я.

— Цяпер на нашай будоўлі трохі не так, — уключаецца ў гаворку Васіль Буныкоў. — Зроблены рашучыя вароты да таго, каб працоўныя калектывы сталі сапраўднымі гаспадарамі на будоўлі. Брыгада наша комплексная. Інжынерна-тэхнічныя работнікі зацікаўлены ў канечным выніку работы...

— Што вы лічыце галоўным у рабоце комплекснай брыгады? — пытаюся.

— Дзеянне! — адказвае Мікалай Марчанкаў. — Не чакаем лепшага часу і ідэальнага парадку на будоўлі, а змагаемся за парадак і дысцыпліну... Наша дарога — на падрад! Там ужо не будзе падзелу паміж рабочымі і інжынерамі. Давай у час гатовую прадукцыю, канчатковы вынік!

Разам з тым, з трывогай расказвалі члены комплекснай брыгады Якаўчыца пра тое, што практыка праектавання, фінансавання і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння пакуль што не вельмі спрыяе навукова-тэхнічнаму прагрэсу ў прамысловым будаўніцтве. Заўсёды нечага не хапае, нешта не зразумела. Змяняюцца ў працэсе будаўніцтва праектныя рашэнні, бываюць зрывы ў пастаўках абсталявання і матэрыялаў. Праўда, падабаецца людзям цвёрдая і ясная пазіцыя кіраўніцтва. Узамнае давер'е кіраўнікоў і падначаленых, разумная стратэгія і тактыка, ініцыятыва і актыўнасць з абодвух бакоў забяспечылі поспех пры пракладцы цеплатрасы праз балоты, ажывілі спарборніцтва паміж брыгадамі.

Брыгадзір Якаўчыц тлумачыць, што ў рабоце брыгады

былі і нечаканыя пераходы на іншыя аб'екты. Ды ўсе рашэнні прымаліся па ўзаемнай згодзе кіраўнікоў будоўлі з калектывам. Таму і не ўзнікала ніякіх непаразуменняў, спорылася работа.

— Кожны дзень Анатоль Яўгенавіч бывае на будоўлі, у рабочых калектывах, — гаворыць Якаўчыц. — Гэта змяняе яму і нам доўгія і пустыя апэратыўкі, якія так часта праводзіліся некалі на будоўлях. Ён кікавіцца прапановамі рабочых і нікому не даруе безгаспадарчасць...

Праўдэ мяне Уладзімір Мікалаевіч уздоўж цеплатрасы ад кацельнай да асфальта-бетоннага вузла, дзе цяпер працуе брыгада. Надзейныя швы кладуць на стыках труб дыпламаваныя зварачыкі. Гаспадарліва абгортваюць пралёты будучай цеплатрасы ізаляцыяй. У адным парыве завіхаюцца сталыя спецыялісты і моладзь. Ні да тэмпаў, ні да якасці прэтэнзій, як кажуць, ні ў кога няма.

Якаўчыц раптам прыпыніўся на краю траншэі; зкінуў паглядаю будоўлю, гаворыць:

— Іншы раз здумваешся: чаго хочацца чалавеку? Матэрыяльнага дастатку, багацця? Можна і так... У імкненні людзей да забяспечанга жыцця няма нічога дрэннага. Але паглядзіце вы, як жывуць некаторыя з нас.

На будоўлі многія не ведаюць прозвішчаў сваіх кіраўнікоў, сваіх таварышаў на брыгадзе. У пасёлку людзі зноў як замкнёны ў кватэрах. Людзі набываюць дарагія мэблы, дываны, абноўкі. А паказань гэта няма каму... І да многіх маладых людзей у мяне прэтэнзіі. А хто вінаваты? Самі мы — бацькі, дзяды, бабулі. Хацелі, каб дзеці не бачылі тых цяжкасцей, якія выпалі на нашу долю — на долю старэйшых пакаленняў, і перастараліся мы. Даём спаўна ўсё, што ім хочацца, а аддачы не патрабуем...

Брыгадзір уздыхнуў, змоўк. Глядзіць на белакаменныя гмахі маладога рабочага пасёлка за нізкарослымі саснякамі на балодзе, успамінае, пэўна, як і я, палаткі і дашчатыя домікі-вагончыкі, у якіх жылі будаўнікі Бярозаўскай і Лукомльскай ДРЭС. Гэта яны першапраходчы сёння ў першых радах змагароў за ажыццяўленне нашых здзяйсненняў, на якія заклікаў кожнага з нас XXVII з'езд КПСС.

Валянцін МЫСЛІВЕЦ.
Пухавіцкі раён, Мінская АЦЭЦ.

МАСТАЦКІМ ПРОМЫСЛАМ—БУДУЧЫНЯ

«Мастак у сучасных народных промыслах» — так называлася праведзеная ў Мінску нарада-семінар, у якой прынялі ўдзел мастакі аб'яднанняў і прадпрыемстваў Упраўлення мастацкай прамысловасці Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР, спецыялісты Навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі, Навукова-даследчай інстытута Міністэрства мясцовай прамысловасці РСФСР, мастацкія кіраўнікі прадпрыемстваў мастацкіх промыслаў саюзных рэспублік, дырэктары і выкладчыкі сярэднетэхнічных вучылішчаў мастацкіх промыслаў Мінмясцпрама БССР.

На працягу двух дзён удзельнікі заслухалі шэраг дакладаў і паведамленняў, зместам сваім звязаных з далейшым развіццём мастацкіх промыслаў у рэспубліцы і ў краіне ў цэлым, роллю мастакоў і народных майстроў у гэтай галіне дзейнасці на сучасным этапе, пазнаёміліся з экспазіцыяй работ мастакоў Навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі «Мастакі — промыслам», адкрытай у Раўбічах у Музеі беларускага народнага мастацтва.

В. ЛЯСНЫ.

ПЕРШАЯ СУСТРЭЧА

Пры Жыткавіцкай дзіцячай музычнай школе адкрыты музычна-мастацкі салон, галоўная задача якога выхаванне эстэтычнага густу ў школьнікаў, а таксама прапаганда музычных ведаў сярод дзетвары і дарослых. Слухачы змогуць пазнаёміцца з найбольш папулярнымі творамі рускіх, савецкіх і замежных кампазітараў у выкананні яе выхаванцаў.

фартэпіяна І. Шэнцава. Яна расказала пра жыццё кампазітара-гуманіста, пра гісторыю стварэння ім сапраўднай жамчужыны фартэпіянальнай музыкі. Затым прысутныя мелі магчымасць паслухаць некаторыя творы з альбома ў выкананні вучняў Д. Хаміцкава, Ж. Ягорва, Э. Вялікая, Т. Ханеня, Л. Левановіч і І. Камар.

Быў праведзены конкурс на лепшы малюнак або выраб, якія дзеці выканалі пад уражаннем пачутага.

А. ЛАРЫЕНАУ.

У АБЛАСНЫХ АДДЗЯЛЕННЯХ СП БССР

Справаздачна-выбарны сход адбыўся ў Віцебскім аддзяленні Саюза пісьменнікаў БССР. З дакладам перад прысутнымі аб рабоце аддзялення за перыяд паміж пісьменніцкімі з'ездамі выступіў сакратар аддзялення А. Салтук. Антыўны ўдзел у гаворцы прынялі А. Варановіч, Б. Белляжэнка, У. Арлоў, У. Папковіч. На сходзе таксама выступілі сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. Чыгынаў і намеснік загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі абкома КПБ В. Л. Карабань.

Сакратаром Віцебскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР выбраны А. Салтук.

І. ЗІМІН.

На справаздачна-выбарным сходзе Магілёўскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР сакратар аддзялення І. Аношкін у сваім дакладзе падкрэсліў плённы актывнасць кожнага з адзінаццаці членаў аддзялення, прааналізаваў творчую работу некаторых членаў літаб'яднання, спыніўся на задачах па прапагандзе літаратуры, выхаванні пісьменніцкай змены, засяродзіў увагу на нявырашаных пакуль праблемах.

У спрэчках выступілі А. Іванов, А. Мельнікаў, намеснік рэдактара абласной газеты «Магілёўская праўда» Г. Зотаў, А. Палітыка, С. Басуматрава, ад-

казны сакратар абласной арганізацыі таварыства інгальбоў Я. Жалудко, А. Кандрусевіч, В. Хаўратовіч, старшыня літаб'яднання «Піціч» пры Глускай раённай газеце В. Лаўрыновіч, Я. Усікаў, П. Шасцерыкоў.

На сходзе выступілі таксама загадчыца аддзела прапаганды і агітацыі абкома партыі В. Ф. Кастэнка і член прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР В. Карамазыў.

Сакратаром абласнога пісьменніцкага аддзялення зноў абраны І. Аношкін.

А. БУРАВЕЦ.

На справаздачна-выбарным сходзе Гродзенскага абласнога пісьменніцкага аддзялення даклад зрабіў сакратар аддзялення А. Карпюк. Выступілі Д. Бічэль-Загнетава, Ю. Голуб, А. Пяткевіч, Г. Дзімітрыеў, А. Ручкаў, А. Іверс, Г. Шутэнка, П. Лісіцын, А. Наважылаў.

Сход выбраў сакратаром аддзялення А. Карпюка, намеснікам — Д. Бічэль-Загнетава, Г. Дзімітрыева.

У рабоце сходу прынялі ўдзел сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР В. Зуёнаў і загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Гродзенскага абкома КПБ В. П. Таранчэў.

Сакратар абласнога аддзялення І. Сяркоў выступіў з дакладам на сходзе Гомельскага абласнога пісьменніцкага аддзялення.

У гаворцы прынялі ўдзел М. Янчанка, В. Ярац, В. Ткачоў, Н. Шклярава, М. Башлыкоў.

Сакратаром аддзялення выбраны І. Сяркоў. У рабоце сходу прыняў удзел член прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР А. Вярцінскі.

Напярэдадні IX пісьменніцкага з'езда адбыўся справаздачна-выбарны сход у Брэстскім аддзяленні Саюза пісьменнікаў БССР. Доклад аб рабоце аддзялення за справаздачны перыяд зрабіў сакратар аддзялення М. Пракаповіч. У абмеркаванні даклада выступілі У. Калеснін, М. Рудкоўскі, А. Каско, З. Дудзюк, В. Сахарчук, А. Бібічні, М. Трафімчук, М. Цілічка, А. Белы і іншыя.

У рабоце сходу прынялі ўдзел сакратар праўлення СП БССР Б. Сачанка і літаратурны кансультант А. Гардзіцкі.

Сакратаром аддзялення зноў абраны М. Пракаповіч, Т. МАРТЫНЕНКА.

Яшчэ колькі тыдняў, і сёлетні тэатральны сезон — не раптам, а нетаропка і нібыта крыху неахвотна — пачне здаваць свае паўнамоцтвы гасцёрльняму лету...

Але не будзем прыспешваць тое, чаму прыйдзе свой час, бо на самым пярэдадні закрыцця сезона драматычныя тэатры рэспублікі чакана надзвычай важная падзея.

... «Беларускі тэатральны фестываль» — такую

удзельнічаюць спектаклі, створаныя ў цесным супрацоўніцтве аўтара і тэатра — ад задумы п'есы да яе сцэнічнага ўвасаблення. Конкурс, які доўжыўся амаль два гады, завяршаецца. Творы, падрыхтаваныя ў яго межах, стануць асновай рэпертуарнай афішы «Беларускага тэатральнага фестывалю».

Афіша гэтая — досыць разнастайная і па праблематыцы закранае шмат якіх актуальных з'явы

дзёжнага тэатра БССР). Да гісторыі Беларусі, звязанай з дзекабрысцкім рухам, звяртаецца Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча пастаноўкай п'есы В. Бабровіча «Правілы гонару».

Конкурс спектакляў «Наш сучаснік» і яго заключны этап — фестываль у Віцебску стануць аглядам вынікаў творчага кантакту сучаснай беларускай драматургіі і тэатра, неабходнасць умацавання якога ў рэспубліцы адчуваецца вельмі востра. На больш плённае супрацоўніцтва ўсіх творчых сіл арыентуе нас і партыйная стратэгія паскарэння духоўнага жыцця сацыялістычнага грамадства. Для тэатральнай сферы гэта стратэгія азначае, найперш, пошук і выяўленне рэзерваў для палепшэння якасці творчай працы драматургаў, рэжысёраў і актёраў, рэзкае павышэнне аддачы кожнага мастака — грамадзяніна, патрыёта свайго Радзімы.

Ацэнку дасягнутых мастацтвам сцэны зрухаў дасць заключная канферэнцыя «Беларускага тэатральнага фестывалю», у якой прымуць удзел тэатры і практыкі тэатра, госці з Масквы і Ленінградска-рэспублікі Прыбалтыкі і Украіны.

Трэба спадзявацца, што захаваныя, якія прымаюцца сёння па актывізацыі драматургічнага «цэха» разам з абнаўленнем, якое намічалася ў тэатральнай справе, зробіцца новым дзейным стымулам для далейшага развіцця беларускай сцэны.

Вацлаў ВАЛАДЗЬКО,
галоўны рэдактар
рэпертуарна-
рэдакцыйнай калегіі
Упраўлення тэатраў і
музычных устаноў
Міністэрства культуры
БССР.

нашай рэчаіснасці. Звяртае на сябе ўвагу цікавая асаблівасць: амаль усе спектаклі створаны па п'есах маладых беларускіх драматургаў, і для многіх аўтараў фестывальны паказ будзе дэбютам перад шырокай тэатральнай грамадскасцю. Гэта «Старая мелодыя» Я. Росікава ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры, «Добрая памяць па сходнай цане» В. Іпатавай у Брэсцкім абласным драматычным тэатры імя ЛКСМБ, «Вокны» В. Ткачова ў Гомельскім абласным драматычным тэатры, «Акушэр» А. Кудраўцава ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры. Дэбютуе як драматург і А. Жук, які ў сааўтарстве з А. Дударавым напісаў п'есу «Апошні журавель», пастаўленую ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы.

На фестывалі будзе таксама прадстаўлена адна з галоўных тэм беларускага мастацтва — героіка-патрыятычная. Яна знайшла ўвасабленне ў спектаклях «Знак бяды» паводле В. Быкава (Рускі тэатр БССР імя М. Горкага) і «Гэтыя незразумелыя старыя людзі» С. Алексіевіч (сцэнічная версія апавесці «У вайны не жаночы твар» Мала-

нашай рэчаіснасці. Звяртае на сябе ўвагу цікавая асаблівасць: амаль усе спектаклі створаны па п'есах маладых беларускіх драматургаў, і для многіх аўтараў фестывальны паказ будзе дэбютам перад шырокай тэатральнай грамадскасцю. Гэта «Старая мелодыя» Я. Росікава ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры, «Добрая памяць па сходнай цане» В. Іпатавай у Брэсцкім абласным драматычным тэатры імя ЛКСМБ, «Вокны» В. Ткачова ў Гомельскім абласным драматычным тэатры, «Акушэр» А. Кудраўцава ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры. Дэбютуе як драматург і А. Жук, які ў сааўтарстве з А. Дударавым напісаў п'есу «Апошні журавель», пастаўленую ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы.

нашай рэчаіснасці. Звяртае на сябе ўвагу цікавая асаблівасць: амаль усе спектаклі створаны па п'есах маладых беларускіх драматургаў, і для многіх аўтараў фестывальны паказ будзе дэбютам перад шырокай тэатральнай грамадскасцю. Гэта «Старая мелодыя» Я. Росікава ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры, «Добрая памяць па сходнай цане» В. Іпатавай у Брэсцкім абласным драматычным тэатры імя ЛКСМБ, «Вокны» В. Ткачова ў Гомельскім абласным драматычным тэатры, «Акушэр» А. Кудраўцава ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры. Дэбютуе як драматург і А. Жук, які ў сааўтарстве з А. Дударавым напісаў п'есу «Апошні журавель», пастаўленую ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы.

нашай рэчаіснасці. Звяртае на сябе ўвагу цікавая асаблівасць: амаль усе спектаклі створаны па п'есах маладых беларускіх драматургаў, і для многіх аўтараў фестывальны паказ будзе дэбютам перад шырокай тэатральнай грамадскасцю. Гэта «Старая мелодыя» Я. Росікава ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры, «Добрая памяць па сходнай цане» В. Іпатавай у Брэсцкім абласным драматычным тэатры імя ЛКСМБ, «Вокны» В. Ткачова ў Гомельскім абласным драматычным тэатры, «Акушэр» А. Кудраўцава ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры. Дэбютуе як драматург і А. Жук, які ў сааўтарстве з А. Дударавым напісаў п'есу «Апошні журавель», пастаўленую ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы.

ЧАС ТВОРЧАЙ ПАВЕРКІ

Да адкрыцця «Беларускага тэатральнага фестывалю» ў Віцебску

назву афішыйна атрымаў агляд сучаснай нацыянальнай драматургіі, які адбудзецца з 4 па 13 мая ў Віцебску. Пад гасцініцамі дах Акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа з'едуцца амаль усе драматычныя калектывы Беларусі, каб у творчым спабодніцтве прадэманстраваць глядачам, што дасягнута ў справе развіцця нацыянальнага сцэнічнага мастацтва за некалькі мінулых гадоў.

Фестываль — гэта свята тэатра, але, разам з тым, і адказны экзамен на прафесійную і грамадзянскую сталасць, гэта творчы рубаж, за якім адкрываюцца новыя шляхі, паўстаюць новыя праблемы. Адны з іх з цягам часу знікаюць самі па сабе, іншыя — вымагаюць пільнай увагі, актыўнага вырашэння.

Адным з самых надзённых клопатаў для тэатра і драматургіі з'яўляецца, як вядома, стварэнне высокамастацкага вобраза нашага сучасніка, чалавека высокіх маральных якасцей і актыўнай жыццёвай пазіцыі. Вось чаму і нарадзілася ідэя правесці ў рэспубліцы конкурс пад дэвізам «Наш сучаснік». У ім

ГАЛОЎНАЯ ТЭМА — ГЕРАІЗМ НАРОДА

Сотні савецкіх воінаў пакінулі свае аўтаграфы на сценах рэйхстага майскімі днямі сорак пятага, калі быў узят Берлін. Сярод гэтых надпісаў былі і такі: «Іван Стасевіч, Старыя Дарогі — Берлін». Гэта распісаўся шаснаццацігадовы сын палка, баец аўтамабільна-дарожнай часці 1-га Беларускага фронту, а цяпер вядомы беларускі жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР І. Стасевіч.

Гэты эпізод з біяграфіі творцы А. Шныпаркоў не выпадкова прыводзіць у альбоме-нарысе «Іван Стасевіч», выпушчаным выдавецтвам «Беларусь», бо менавіта ў гады барацьбы з нямецка-фашысцкімі захопнікамі пачаў фарміравацца талент будучага мастака. Ваня Стасевіч чатырнаццацігадовым падлеткам быў залічаны ў партызанскі атрад імя Кірава брыгады імя Фрунзе, прымаў удзел у баявых аперацыях, выпускаў «баявыя лісткі». Маляваў

планаты і тады, калі стаў байцом аўтамабільна-дарожнай часці.

Пасля вайны скончыў на выдатна Мінскае мастацкае вучылішча, стаў студэнтам Маскоўскага мастацкага інстытута імя В. І. Сурыкава. Тэмай дыпломнай работы абраў тую, якая найбольш блізкая. Карціна «У беларускіх лясах», як паказвае аўтар нарыса, раскрывае складанасць абставін, у якіх дзейнічаюць партызаны, што вырываюцца з варожай бланкады. Добрае веданне матэрыялу — І. Стасевіч усё гэта сам перажыў — дазволіла напісаць твор вялікай жыццёвай сілы і пераканаўчасці. Работа маладога тады аўтара была прадстаўлена ў экспазіцыі Усесаюзнай мастацкай выстаўкі «40 год ВЛКСМ» і адзначана дыпломам.

З нарыса відаць, што тема мужнасці, гераізму

савецкіх людзей дамінуе ў творчасці І. Стасевіча. А. Шныпаркоў спыняе ўвагу на такіх яго карцінах, як «Клятва», «Неўміручасць», «Берлін. Май 1945 года», «Шчаслівая сустрэча» і іншых. Адначасова разглядаюцца работы, у якіх паказваецца мірная стваральная праца савецкіх людзей, раскрываюцца воблікі лепшых нашых сучаснікаў. Падводзячы вынікі гаворкі, аўтар заўважае, што творчасць І. Стасевіча «глыбока народная. Яе вытокі ідуць ад роднай зямлі. Яго карціны, партрэты, пейзажы — ад чыстых жывапісавых крыніц, на якія такая шчодрая наша Беларусь».

Яшчэ лепш ацаніць значнасць дзейснага творца дапамагаюць рэспубліцкія яго лепшыя работы — у альбоме-нарысе 51 каляровая і чорна-белая ілюстрацыя.

М. ЦЫБУЛЬСКИ.

Леанід ГАЛУБОВІЧ

Разбагацець душой
І — выдыхнуцца ў працы.
Для гэтага й прыйшоў,
Каб і набыць і страціць.

Набытак немалы...
А што датычыць страты,
То ўсе мы на зямлі
Адданасцю багаты.

Па свеце гойсае бяследна брат.
(Яму ці ў Клецку жыць ці ў вечным Рыме!)

Па ім Айчына не зазнала страт,
Яго набытку ад яго не прыме.

Мой лёткі брат, я часта сумняюся,
Што нас з табой адна яднае кроў!
Балючай плачу я, святлей смяюся...
«Гадуйся сыта і жыві здароў!»
Так часта ў пісьмах я табе пішу,
І то таму, што іх чытае маці,
Жадаючы ўласнаму дзіцяці,
Як памяць, зберагчы сваю душу.

А я жыву на бацькаўшчыне, брат, —
Непадалёк ад Міра і Нясвіжа...
Айчына і па мне не значыць страт.
Дасць бог, — ля сэрца пахавае бліжэй.

Паштар і сумка

Пятру МАЦЕЙКУ

Вясёлы жыве чалавек,
Настрою свайго не губляе.
І ў светлай яго галаве
Дарожная думка гуляе.

А ровар скрыпіць і скрыпіць...
І сумка ацягвае плечы.
А ў сумцы паўсвета кіпіць —
Хвалюецца, цешыцца, енчыць...

І шчасцем зямным і бядой
Надзеліць ён шчодрасцю ўсю вёску,
І пісьмы ляцяць чарадой —
Любімых людзей адгалоскі.

Калі абмінуў і каго?
Чыя не прычынена хата?
І ўдовы яшчэ на яго
З надзеяй глядзяць вінавата.

...Пад вечар пусцее яна,
Паштовая гэтая сумка,
І ў ёй застаецца адна
Зямная дарожная думка...

— Добры дзень на доўгі век!
— Добры вечар вам і вечнасці!
З чалавекам чалавек
Гаварыў пра чалавечнасць.

А цяпер.
—Прывет!
— Прывет!
— Справы як?
Ну, будзь.
Гадуйся!

Стаў скупы душою век.
Так што, брат, жыві — не дуйся.

Сцісне горам ці бядой
І — звяртайся хоць да бога,
Бо за спешнаю хадой
Не разгледзеў анікога.

Прыснілася: чорнае неба,
Задымны, глухі небасхіл.
Зямля пакалечана, нема
Цямнее без хат і магіл...

Адзін на зямлі я. Пустыня.
Паветра атрутнае п'ю...
І кроў мая юная стыне
Па ўсім, што любіў і люблю.

І ў пекельнай той крутаверці
Няшчадная дума баліць:
Не боязь адзіна памерці,
А боязь адзінаму жыць.

І ўсё ж на апошнім уздыху
Адрыну сябе з забыцця
Ці то ад уласнага крыку,
Ці прагі святой да жыцця.

Да ранку не змежу павекаў
Не ў сілах той сон разгадаць,
Дваццатым навеяны векам...
Як сну таму збыцца не даць?

Сябру-паэту

Інфра і ультра сыплюцца гукі.
Усё пераплецена, перакрыжована...
Божа, якія чытацкія мукі!
Неперажытае, неберажонае.

Штучнае сена з атавай паблытаў
Дзёрзкі Пегас ці наўмысна ці здуру...
Сябра свайго я чытаю, нібыта
Перакладную літаратуру.

Шукаю крыніцу чыстую
І прагну пазнання вечнага...
У стыні вяхорнай выстаю
Да высева Шляху Млечнага.

Пакуль у высокай далечы,
Дзе светла і шырай зорыцца,
Душа, сябе наталяючы,
З сусветам не разгаворыцца.

Маці носіць боль душы
Маёй,
Як быццам мала болесці
Свайей.

Такі характар нашых мацярок.
А мы даём зарок, нібы знарок.
І робім новы небяспечны крок...

Розе С.

Падумаць даўно мне, даўно ўжо пара
Як з роднага выйсці святога двара...
Не рыпнуць варотамі — ўскрыкнуць
душой:
«Адкуль жа ты выйшаў?
Куды ж ты пайшоў?»

У свет гэты белы — бясконцы прасцяг.
Яшчэ не знаходзілі шчасця ў гасцях.
Вярнуцца захочаш —
вернешся ты:
Вароты адкрыты і —
дом твой пусты...

Я увайшоў у гэты лес дрымучы
І заблудзіўся між высокіх дрэў.
Асенні ліст, як боль душы, трывучы
Яшчэ не адпалаў, не адгарэў.

Нізіны занавешаны туманам.
На вершлінах сонца бляклы дыск.
Трава перагарэлая дурманам
Прапахла пад накраламі вады.

І ўсё ж жыццё ні ў чым не амяртвела.
І я, як зачарованы, блуджу
Па лесе тым, дзе хутка стане бела —
Засыпле снегам кроны і душу.

Не выйсці мне адсюль тады, напэўна.
І стану я, нібыта той маньяк,
Любіць жывое ўсёй істотай, крэўна...
Дай бог, каб гэта здарылася так.

Вясна

Пачатак мая. Затравела.
І слёзы высахілі ў бяроз.
Усё, што зімою адкалела,
У квет пайшло і буйны рост.

І ў садзе ў нас ружова-бела.
Фуфайкі сохнуць на платах...
Усё ажыло, што адкалела:
Душа,
прырода,
неба,
птах...

Я дзіўны чалавек
Свайго зямнога веку,
Ды здоўжыўся мне век,
Як старасць чалавеку.

Насіла па зямлі,
Як ліст асірацелы,
Тады, як пры камлі
Другія шапацелі.

Пабегаў па зямлі...
Палётаў над зямлёю...
Ніхто не прытуліў
Спагаднай даланёю.

І цягне да камля,
Да глебы, што радзіла...
І родная зямля
Мяне не асудзіла.

Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

Пісьменнікі Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, якія сабраліся на свой Дзевяты з'езд, звяртаюцца да ленинскага Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза са словамі шчырай і глыбокай удзячнасці за пастаянны клопат аб развіцці многаналежнай савецкай літаратуры.

Наш пісьменнікі з'езд праходзіць у знамянальны час. Палітычны даклад Цэнтральнага Камітэта КПСС XXVII з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, з якім выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў, прынятыя на з'ездзе новая рэдакцыя Праграмы КПСС, Асноўныя напрамкі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на перыяд да 2000 года натхняюць савецкіх людзей на новыя здзяйсненні дзеля росквіту нашай сацыялістычнай Айчыны. Мы з радасцю адчуваем но-

вая рытмы жыцця, працоўнай дзейнасці народа, павышэнне адказнасці кожнага чалавека за вынік сваёй працы. Савецкія людзі праяўляюць высокую грамадзянскую сталасць у барацьбе з параднасцю, зазнайствам, бюракратызмам. Партыя вучыць жыць па-ленинску чэсна і адкрыта. Намечаныя ёю перспектывы развіцця краіны натхняюць нас на актыўныя творчыя пошукі, на больш глыбокае адлюстраванне жыцця і працы савецкага народа, на стварэнне паўнакроўнага вобраза сучасніка — свядомага будаўніка камуністычнага грамадства.

Сацыялістычны рэалізм, народнасць і партыйнасць — вось тыя жыватворныя прынцыпы, якімі мы кіруемся і будзем кіравацца ў сваёй працы. Мы ўсведамляем высокую місію савецкага пісьменніка ў духоўным узбагачэнні сацыялістычнага ладу жыцця, у выхаванні камуністычнай маральнасці. Мы бу-

дзем яшчэ больш мацаваць сувязь літаратуры з жыццём народа, праяўляць большую патрабавальнасць да ідэйна-мастацкай якасці нашых твораў. Мастацкае слова павінна быць праўдзівым, па-партыйнаму сумленным, дзейным.

Пісьменнікі Беларусі ўхваляюць і падтрымліваюць настойлівую і прынцыповую барацьбу Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада супраць ядзернай пагрозы, гонкі ўзбраенняў, за захаванне і ўмацаванне ўсеагульнага міру. Сваёй дзейнасцю, сваёй творчасцю пісьменнікі будуць актыўна прапагандаваць ідэалы роднай партыі — ідэалы міру і прагрэсу.

Мы запэўніваем Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі, што ўсе сілы, увесь талент аддадзім ажыццяўленню тых адказных задач, што пастаўлены перад савецкай літаратурай. Кожным сваім словам мы будзем аддана служыць высакароднай справе партыі і народа, нашай сацыялістычнай Радзіме.

IX З'ЕЗД ПІСЬМЕННІКАЎ
БЕЛАРУСІ.

НА МОВЕ СЯБРОУСТВА

Літаратурны вечар у Палацы культуры і тэхнікі МАЗа. Выступае А. Чакоўскі.

Госці, якія прыехалі на з'езд, і пісьменнікі рэспублікі ў аўторак, 22 красавіка, у дзень нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна, усклалі кветкі да помніка правадару, што знаходзіцца ў Мінску ля Дома ўрада. У гэты ж дзень яны былі запрошаны на Мінскі аўтамабільны завод. Адбылася гутарка ў дырэкцыі прадпрыемства, якое з'яўляецца галаўным у вытворчым аб'яднанні «БелаўтаМАЗ». Пра справы калектыву, якія вынікаюць з рашэнняў XXVII з'езду КПСС, заданняў дванацатай пяцігодкі, расказаў тэхнічны дырэктар — першы намеснік генеральнага дырэктара «БелаўтаМАЗа» Г. Ісаевіч.

Цікавым было знаёмства з самім заводам, у першую чаргу са зборачным канвеерам прадпрыемства, у час якога Г. Ісаевіч таксама расказаў гасцям нямала пазнаваўчага аб тым, чым жыве «БелаўтаМАЗ» і якія далейшыя перспектывы развіцця аб'яднання, што прымаецца дзеля таго, каб курс на паскарэнне стаў нормай работы кожнага працаўніка.

Сустрэча была прадоўжана ў Палацы культуры і тэхнікі аўтамабільнага завода, у якім сабраліся стваральнікі магутных «МАЗаў», працаўнікі іншых прадпрыемстваў беларускай сталіцы. Адбыўся вялікі

літаратурны вечар, прысвечаны IX з'езду пісьменнікаў Беларусі.

Адкрываючы вечар, сакратар Заводскага райкома партыі Н. Іванова падкрэсліла, што сустрэчы пісьменнікаў з чытачамі ў Палацы культуры і тэхнікі сталі традыцыйнымі. Некалькі месяцаў назад творцы рэспублікі трымалі тут справаздачу напярэдадні XXVII з'езду КПСС. І вось новая магчымасць пагаварыць з чытачамі.

Вядучы вечара першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Н. Гілевіч адзначыў, што правядзенне падобных сустрэч выходзіць за рамкі звычайных мерапрыемстваў, бо дае магчымасць творцам лепш пазнаць жыццё. Асабліва гэта важна цяпер, калі ўсе савецкія людзі знаходзяцца пад уражаннем работы XXVII з'езду КПСС, яго гістарычных рашэнняў, настроіліся на выкананне задач, якія партыя паставіла перад кожным чалавекам.

З асаблівым хваляваннем слухала зала сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, галоўнага рэдактара «Літаратурнай газеты», кіраўніка дэлегацыі Саюза пісьменнікаў СССР на IX з'ездзе літаратараў Беларусі А. Чакоўскага. Правядзенне пісьменніцкага з'езду, зазначыў ён, — вялікая

падзея ва ўсім культурным жыцці рэспублікі. З'езд праходзіць у пераломны момант у жыцці грамадства, калі партыя сканцэнтруе ўсю сілу свайго ўздзеяння на сэрцы і душы людзей, прыняла канкрэтныя меры па паскораным развіцці грамадства. У сувязі з гэтымі важнымі задачамі ўзрастае адказнасць пісьменнікаў, якія павінны быць сапраўднымі летапісцамі свайго гераічнага часу.

Перад завадчанамі выступілі таксама Я. Янішчыц, У. Гардзейчаў (Варонеж), П. Макаль, С. Рэп'ях (Украіна), Я. Хелемскі (Масква), Д. Бічэль-Загнетава, І. Рахім (Узбекістан), А. Грачанікаў, І. Вінаградаў (Ленінград), Алі аглы Чынгіз (Азербайджан), Р. Вінанен (Масква), І. Ласкоў (Якуція), П. Афанасьеў (Чувашыя), А. Вярцінскі, У. Някляеў. Гучалі вершы, гаварылася аб тым, што дружба народаў — гэта і дружба літаратур, падкрэслівалася, што адказнасць твораў асабліва ўзрастае сёння, калі велічны і гераічны час патрабуе твораў глыбокіх па сваім ідэйна-мастацкім змесце, здольных ва ўсёй паўнаце і шматграннасці раскрыць сутнасць перамен, што адбываюцца ў жыцці грамадства, намалюваць праўдзівыя партрэты нашых сучаснікаў.

Наш кар.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР, выбранае на IX з'ездзе

АДАМОВІЧ А. М.
АДАМЧЫК В. У.
АНДРАЮК С. А.
АНОШКІН І. А.
АСІПЕНКА А. Х.
АТРАХОВІЧ К. К. [Кандрат Крапіва].
АУРАМЧЫК М. Я.
БАРАДУЛІН Р. І.
БАРАВІКОВА Р. А.
БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА Д. І.
БОЛТАЧ В. У. [Валянцін Бланкіт].
БОНДАР Т. М.
БРЫЛЬ І. А.
БУГАЕЎ Д. Я.
БУРАУКІН Г. М.
БУРДЗЯЛЕЎ А. С. [Аляксей Русецкі].
БЫКАЎ В. У.
ВАСІЛЕВІЧ А. С.
ВЯЛЮГІН А. С.
ВЯРЦІНСКІ А. І.
ВОЛЬСКІ А. В.
ГАМОЛКА М. І.
ГАУРЫЛКІН Л. І.
ГІЛЕВІЧ Н. С.
ГНІЛАМЕДАЎ У. В.
ГОЛУБ Ю. У.
ГРАМОВІЧ І. І.
ГРАХОЎСКІ С. І.
ГРАЧАНІКАЎ А. С.
ДАЛІДОВІЧ Г. В.
ДАЙНЕКА Л. М.
ДЗЮБАЙЛА П. К.
ДУДАРАЎ А. А.
ІПАТАВА В. М.
ЖУК А. А.
ЗАКОННІКАЎ С. І.
ЗУЕНАК В. В.
КАВАЛЕЎ П. Н.
КАГАН Э. С. [Эдзі Агняцвет].
КАЗЬКО В. А.
КАЛАЧЫНСКІ М. І.
КАВАЛЕНКА В. А.

КАЛЕСНІК У. А.
КАРАМАЗАЎ В. Ф.
КАРПЮК А. Н.
КІРЭНКА К. Ц.
КЛЫШКА А. К.
КРЫСЬКО Ц. В. [Васіль Вітка].
КУДРАВЕЦ А. П.
КУСЯНКОЎ М. С.
ЛОЙКА А. А.
ЛУЖАНІН-КАРАТАЙ А. А. [Максім Лужанін].
МАКАЛЬ П. М.
МАЛЬДЗІС А. І.
МАРЦІНОВІЧ А. Н.
МАТУКОЎСКІ М. Я.
МІРОНАЎ А. Я.
НАВУМЕНКА І. Я.
НОВІКАЎ І. Р.
НЯКЛЯЕЎ У. П.
ПАНЧАНКА П. Е.
ПАШКЕВІЧ Н. Е.
ПАШКОЎ Г. П.
ПАУЛАЎ У. А.
ПЕТРАШКЕВІЧ А. Л.
ПРАКАПОВІЧ М. М.
ПТАШНІКАЎ І. М.
САВІЦКІ А. А.
САЛТУК А. У.
САЧАНКА Б. І.
СВІРКА Ю. М.
СЕМЯЖОН І. І.
СІПАКОЎ І. Д.
СКРЫГАН І. А.
СКУРКО Я. І. [Максім Танк].
СПРЫНЧАН Б. П.
СТРАЛЬЦОЎ М. Л.
СУЛЬЯНАЎ А. К.
СЯРКОЎ І. К.
ХОМЧАНКА В. Ф.
ЦВІРКА К. А.
ЧЫГРЫНАЎ І. Г.
ШАМЯКІН І. П.
ЮРЭВІЧ У. М.
ЯНІШЧЫЦ Я. І.

Рэвізійная камісія Саюза пісьменнікаў БССР, выбраная на IX з'ездзе

БАЖКО А. Ц.
БУБНАЎ Г. Ф.
ГАРДЗІЦКІ А. К.
ГІГЕВІЧ В. С.
ГІЛЬ М. С.
ДАМАШЭВІЧ У. М.
КАМЕЙША К. В.
КАРЖАНЕЎСКАЯ Г. А.
КАРШУКОЎ Я. І.
КІСЯЛЕЎ Г. В.
КОУТУН В. М.
ЛЕЦКА Я. Р.
ЛІПСКІ У. С.
ЛІС А. С.
ЛЯПЕСКАЯ В. С. [Вера Палтаран].

ЛЯЛКО Х. А.
МІСЬКО П. А.
МІКЛАШЭЎСКІ Я. В.
МЯТЛІЦКІ М. М.
НІКІФАРОВІЧ В. В.
ПРОКША Л. Я.
ПЯТКЕВІЧ А. М.
РАГОЙША В. П.
СКОБЕЛЕЎ Э. М.
ТЫЧЫНА М. А.
ЧАРНЯЎСКІ І. Ц. [Ігнат Дуброўскі].
ШЫЛОВІЧ Г. У.
ЯЛУГІН Э. В.
ЯНКОЎСКІ Ф. М.

Дэлегаты VIII з'езду пісьменнікаў СССР

АДАМОВІЧ А. М.
АДАМЧЫК В. У.
БАРАДУЛІН Р. І.
БРЫЛЬ І. А.
БУРАУКІН Г. М.
БЫКАЎ В. У.
ГІЛЕВІЧ Н. С.

ГРАЧАНІКАЎ А. С.
ДУДАРАЎ А. А.
ЖУК А. А.
ЗУЕНАК В. В.
КАЗЬКО В. А.
КАРАМАЗАЎ В. Ф.
КІРЭНКА К. Ц.

КУДРАВЕЦ А. П.
ЛУЖАНІН-КАРАТАЙ А. А. [Максім Лужанін].
НАВУМЕНКА І. Я.
ПАНЧАНКА П. Е.
САЧАНКА Б. І.
СКУРКО Я. І. [Максім Танк].
ЧЫГРЫНАЎ І. Г.
ШАМЯКІН І. П.

РЭЗАЛЮЦЫЯ З'ЕЗДА

Сабраўшыся на свой чарговы пісьменніцкі форум неўзабаве пасля XXVII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, які адбыўся на крутым пераломе ў жыцці краіны, пісьменнікі Савецкай Беларусі з вялікім уздымам і ўсведамленнем свайго патрыятычнага абавязку ўспрынялі стратэгічны курс партыі і народа на паскарэнне сацыяльна-эканамічнага развіцця Краіны Саветаў.

Нам асабліва прыемна было пачуць з трыбуны XXVII з'езда камуністаў словы Палітычнага даклада ЦК КПСС, адрасаваныя савецкім пісьменнікам: «Маральнае здароўе грамадства, духоўны клімат, у якім жывуць людзі, у немалой ступені вызначаюцца станам літаратуры і мастацтва». Гэта высокая ацэнка партыі ўспрынята пісьменнікамі нашай рэспублікі з пачуццём глыбокай удзячнасці і ўсведамленнем адказнасці за сваю справу.

Ідэі XXVII з'езда партыі, сфармуляваныя ў палажэннях партыйнай Праграмы, Палітычнага даклада ЦК КПСС, у іншых з'ездаўскіх дакументах, для пісьменніцкай арганізацыі і кожнага яе члена з'яўляюцца кіраўніцтвам да дзеянняў, сэрвантэнтам на далейшае павышэнне ідэйна-мастацкага ўзр'яду шматнацыянальнай савецкай літаратуры.

Пісьменніцкая арганізацыя Беларусі прыйшла на свой з'езд з немалымі здабыткамі. Яны падрахованы ў справаздачным дакладзе праўлення Саюза пісьменнікаў, у выступленнях дэлегатаў з'езда. Літаратары рэспублікі актыўна працавалі над павышэннем ідэйна-мастацкага ўзр'яду сваіх твораў, умацоўвалі сувязі літаратуры з практыкай камуністычнага будаўніцтва. Гэтым садзейнічала тая пільная ўвага да літаратуры і мастацтва, якую праяўлялі Камуністычная партыя Беларусі і яе Цэнтральны Камітэт. Яскравым сведчаннем гэтай падтрымкі і ўвагі было абмеркаванне ў ЦК КПБ работы Саюза пісьменнікаў па кіраўніцтву літаратурна-мастацкімі часопісамі рэспублікі і тая ацэнка пісьменніцкай працы, якая была дадзена на XXX з'ездзе Кампартыі Беларусі.

Арганізацыйна-творчая работа праўлення СП БССР, як гэта выявіў IX з'езд пісьменнікаў Беларусі, была накіравана на ўсталяванне ў пісьменніцкім асяроддзі атмасферы высокай патрабавальнасці да творчай працы, клопату пра далейшае паліпшэнне ўмоў працы пісьменнікаў, пра рост радоду саюза за кошт таленавітай творчай моладзі, на больш поўнае адлюстраванне актуальных праблем сучаснасці, глыбейшае асэнсаванне ўсіх бакоў жыцця рэспублікі і краіны.

З'езд ухваліў арганізацыйна-творчую работу праўлення Саюза пісьменнікаў БССР.

Патрабавальная, прынцыповая, самакрытычная ацэнка нашых здабыткаў, якая прагучала на з'ездзе, прымушае з усёй шчырасцю прызнаць, што за міжз'ездаўскі перыяд у літаратуры з'явілася нямала шэрых, скарспелых твораў, ідэйна індывідуальных у дачыненні да галоўных грамадскіх інтарэсаў. У некаторых творах назіраецца неакрэсленасць грамадзянскай пазіцыі, адарванасць ад жыцця, драбнатэма, павярхоўнае вырашэнне канфлікту, эмацыянальная беднасць. Недастаткова ўвагі літаратура ўдзяляла барацьбе з такімі негатыўнымі з'явамі ў грамадстве, як пустаслоўе і параднасць, бюракратызм, чынапаклоніцтва, праявы фанатэрыі і пыхі, нястрымнае імкненне да мяшчанскага добрабыту, маральная разбэшчанасць і п'янства.

На крытычным фронце нашай літаратуры стала частай з'явай кампліментарнасць і дылетанцтва, глыбокі ідэйна-мастацкі аналіз нярэдка падмяняўся абслугоўваннем аўтарскага самалюбства і амбіцый. Крытыка альбо замасчвала з'яўленне твораў мастацка слабых, альбо праяўляла паблажлівыя адносіны да іх. Некаторыя значныя здабыткі літаратуры не заўважались або абміналіся зусім, асабліва ў саюзным друку.

Час інтэнсіўнага абнаўлення ўсіх сфер жыцця нашага грамадства, наватарскія ідэі, выказаныя на партыйным форуме, адкрываюць перад пісьменнікамі шырокае поле для смелага пошуку. Час патрабуе неадкладнай мабілізацыі ўсіх творчых сіл на вырашэнне задач найбольш поўнага задавальнення духоўных запатрабаванняў і інтарэсаў савецкіх людзей. Штодзённым дэвізам для пісьменніка, для ўсёй пісьменніцкай арганізацыі павінна стаць — максімум творчых намаганняў, самая цесная сувязь з жыццём народа!

Роля мастака-патрыёта ў агульнанародным страі невымерна вырасла. Гонар і абавязак кожнага пісьменніка — павысіць дзейнасць мастацкага слова, каб годна ўславіць нашага сучасніка, які вырашае складаныя задачы паскарэння сацыяльна-эканамічнага развіцця савецкага грамадства, усталявання новага стылю работы. Цяпер важна, каб у нашым творчым, грамадскім жыцці, у далейшым удасканаленні літаратурнага працэсу канкрэтныя задачы не падмяняліся пустымі размовамі. Энергію задум і пошукаў трэба, як гаварылася на партыйным з'ездзе, ператварыць у энергію справу і дзеянняў.

IX з'езд даручае новаму складу праўлення Саюза пісьменнікаў БССР:

— у цяперашні надзвычай адказны гістарычны момант мабілізаваць творчыя сілы на пасільны ўклад кожнага літара-

тара ў абарону міру, у барацьбу супроць гонкі імперыялістычнымі дзяржавамі ядзерных узбраенняў, супроць мілітарызацыі космасу, за стварэнне ўсеахопнай сістэмы міжнароднай бяспекі;

— лічыць галоўнай мэтай кожнага пісьменніка напісанне высокамастацкіх твораў, годных сацыялістычнай эпохі, здольных памагаць савецкім людзям паспяхова вырашаць надзённыя і перспектывныя задачы, што вызначаны рашэннямі XXVII з'езда КПСС і скіраваны на дасягненне новага якаснага стану нашага грамадства;

— развіваць і паглыбляць сувязі літаратуры з жыццём, нястомна шукаць і ўдасканальваць новыя формы далучэння да жывой рэчаіснасці, каб ставіць і вырашаць ідэйна-мастацкія задачы вялікай грамадскай значнасці, асабліваю ўвагу звяртаючы на далейшае развіццё публіцыстыкі ва ўсіх яе формах і жанрах;

— актывізаваць літаратурную крытыку ў перыядычных выданнях Саюза пісьменнікаў БССР, у выдавецтвах і сродках масавай інфармацыі (перыядычны друк, тэлебачанне і радыё), удасканальваць прапаганду беларускай савецкай літаратуры сярод шырокіх мас чытачоў, дамагацца паліпшэння выкладання роднай мовы і літаратуры ў агульнаадукацыйнай школе, прафтэхвучылішчах і вышэйшых навуковых установах рэспублікі;

— надаваць асабліваю ўвагу ідэйнаму і прафесійнаму росту літаратурнай змены, выхоўваць у маладых пісьменнікаў пачуццё адказнасці за выкананне свайго абавязку перад грамадствам, патрабавальнасць да свайго таленту, штодзённую патрэбу ўдасканальваць прафесійнае майстэрства;

— умацоўваць кантакты з творчымі саюзамі і аб'яднаннямі рэспублікі, а таксама з літаратурамі братніх народаў нашай краіны і краін сацыялістычнай садружнасці, паліпшаць справу мастацкага перакладу, наладзіць сталы крытычны аналіз перакладной літаратуры;

— уважліва вывучыць крытычныя заўвагі і прапановы, выказаныя дэлегатамі з'езда, распрацаваць меры па іх ажыццяўленню і зацвердзіць на адным з бліжэйшых пленумаў праўлення СП БССР.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі, натхнёныя доверам партыі, гістарычнымі рашэннямі XXVII з'езда КПСС, не пашкадуюць сваіх сіл дзеля стварэння мастацкага летапісу нашага непаўторнага часу, наватарска-рэвалюцыйнай дзейнасці Камуністычнай партыі, усенароднай барацьбы за мір.

ВЫСАКАРОДНАЯ МІСІЯ МАСТАЦКАГА СЛОВА

Спрэчкі па справаздачным дакладзе праўлення СП БССР

Спрэчкі на з'ездзе пачаў драматург Аляксей Дудараў. Гаворачы аб жыцці чалавека і грамадства, аб жаданнях і імкненнях нашага чалавека, аб вялікім уздзеянні матэрыялаў партыйнага з'езда на творцаў, ён у прыватнасці адзначыў, што ва ўсе часы літаратура і мастацтва служылі, абавязаны былі служыць, духоўнай энцыклапедыяй чалавека і грамадства. І па тым, на якім узроўні і з якой якасцю адбываўся дыялог чалавека з літаратурай і мастацтвам, можна было меркаваць пра ўзровень і якасць самога чалавека.

Патрабаванне часу — творчасць, праўда, канкрэтнасць і твая асабістасць, без цытат і агаворак, пазіцыя грамадзяніна і мастака, калі ты мастак.

Арэнтуючыся на «святло рашэнняў», літаратура абавязана сама выпраменьваць святло, а не толькі адбіваць яго, як люстэрка. Без нашае творчасці, без творчасці народа, — я маю на ўвазе не абстрактнае паняцце, а народ, які складаецца з індывідуальнасцей — цябе, мяне, яго, — без гэтай творчасці нават намаганні партыі ў вырашэнні тых задач і праблем, што стаяць перад нашым грамадствам, могуць аказацца марнымі. З закрываннем XXVII з'езда ніводная праблема пакуль яшчэ не закрылася і калі адно гаварыць пра іх — гэта толькі паўтарацца. Больш таго, будучы ўнікаючы, і ўжо ўнікаючы новыя, больш складаныя праблемы, якія трэба вырашаць. Гэта дыялектыка жыцця. Літаратура, як тонкаадчувальны прыбор, павінна рэгістраваць іх і як наймага хутчэй перадаваць тым, ад каго залежыць прыняцце рашэнняў — грамадству, уладу, партыі... Жыццёвая рэчаіснасць народа — літаратура — партыя — жыццёвая рэчаіснасць народа. Гэты ланцужок павінен быць непарыўным і, самае галоўнае, не фальшывіць.

Выразна ў выступленні прамоўца прагучала думка аб адказнасці крытыкі пры ацэнцы твораў на так званую важную тэму і тэатральныя спектаклі. Нікая тэма, нікая нават патрэбная ідэя не мае права на існаванне, калі яна моцна не звязана з канкрэтным, сённяшнім жыццём.

У заключэнне драматург гаварыў пра адлюстраванне ў творах літаратуры нашай гісторыі, блізкай і далёкай. Мінулае стала гісторыяй і змяніць яе немагчыма. Гэта не значыць, што мы павінны сарамліва маўчаць пра яе. Ужо з адлегласці часу, праўдзіва і адкрыта мы павінны раскажаць і нашым сучаснікам і нашчадкам пра нашу нялёгкаю гісторыю. Нічога не ўтойваючы! Але з павагай, з глыбокай павагай да нашай гісторыі і да людзей, што жылі да нас. Павага да мінулага цэментуе будучае. Народу, якому мы служым, належыць мудрасць — шануй бацьку свайго...

У савецкай літаратуры апошняга часу, у тым ліку і ў беларускай, сказаў крытык Віктар КАВАЛЕНКА, з'явіліся творы, змест якіх не толькі дыхаў прадуцтвам вялікіх насельных пераменаў, але і прама падводзіў да сітуацыі і канфлікту, якія патрабуюць сёння рэвалюцыйна паскоранага вырашэння. У беларускай прозе да такіх ідэйна глыбокіх твораў, у якіх яскрава ўвасоблены пісьменніцкі дар прадуцтва, варта перш за ўсё аднесці апавесць В. Быкава «Знак бяды» і раман В. Казько «Неруш». Аднак, як адзначыў прамоўца, твораў такой высокай ідэйна-мастацкай вартас-

ці з'яўлялася надзвычай мала. І гэта не таму, што ў беларускай літаратуры недастаткова талентаў, а таму, што многія з нас, як пісьменнікаў, так і крытыкаў, прывычаліся да глыбокіх і лёгкіх літаратурных дарог.

Далей крытык гаварыў, што недацэнна чалавечага фантару ў планах на будучае часам выяўляецца наогул у недацэнцы грамадскай ролі літаратуры і мастацтва. Мне здаецца, найбольш яскравы і надзвычай трывожны факт такой недацэнкі — гэта скарачэнне гадзін на выкладанне літаратуры ў школе. Але літаратура і мастацтва — таксама рухавікі працэсу, і таму яны павінны цаніцца нароўні з іншымі дасягненнямі чалавечага розуму і духу. Выкладанне літаратуры ў школе — гэта першае фундамент агульнай культуры філагіі. І сёння, калі ў літаратуру прыходзяць пісьменнікі і крытыкі з недастатковымі навыкамі менавіта літаратурнага мыслення, то ў гэтым таксама бацьчыца недахоп увагі да выкладання літаратуры ў школе.

Прамоўца спыніўся на майстэрстве маладых крытыкаў. Загані і недахопы сучаснай крытыкі яму бачацца ў апісальнасці, павярхоўнасці аналізу, вяласці і невыразнасці думкі, адсутнасці грамадзянскай пазіцыі. Выказаўся крытык і за неабходнасць дыскусій — «без дыскусій нам сёння не пра жыць».

Увесь пафас свайго выступлення лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Аляксей Адамовіч скіраваў супраць тых, хто трызіць новай вайной. Трывожа прагучала ў яго словах, калі ён гаварыў пра безгаспадарчыя адносіны да прыроды, і ў прыватнасці, пра асушэнне Палесся, пра тую зямлю, якая ўжо не родзіць вялікага хлеба.

Як ведамыя, так і літаратурныя бюракраты, працягваюць прамоўца, знешне падстройваюцца пад новыя ідэі, але, па сутнасці справы, нічога не мяняюць. І няма сёння задачы больш актуальнай, чым усмі сіламі грамадскасці і пісьменніцкага таленту садзейнічаць прагрэсіўнаму працэсу абнаўлення. Але што зрабілі мы, пісьменнікі, каб паказаць бюракрату ва ўсёй яго «прыгажосці»? Даводзіцца прызнаць: няма. Тут прамоўца назваў пясоўныя творы Я. Брыля і П. Папчанкі. У жыцці бюракрат «мацнее» (аб гэтым на партыйным з'ездзе было адкрыта сказана). А вось літаратура перастала ўсур'ез ім цікавіцца. Ці не зрабіліся мы самі бюракратамі з членскімі білетамі СП, ці не пранік ён і ў нас і знутры камандуе, што можна, а што не?

Здавалася б, сёння менавіта ад Саюза пісьменнікаў павінны сыходзіць магутныя імпульсы новага мыслення і новых адчуванняў, ды штосці гэтага не заўважаецца. Гучалі словы, але хто сёння не скупіцца на іх. Сабраліся мы на свой з'езд і якія ж нас страсці апаноўваюць? Тыя ж бюракратычныя, вузкачыноўніцкія, вузкацэлавыя: выбіраюць ці не выбіраюць, каго пахваляць, а каго пакрытыкуюць, дадуць за руль патрыманца ці, наадварот, адымуць? Калі аб гэтым зайшла гаворка, што-небудзь падправіць у нашым кіраўніцтве сапраўды не пашкодзіла б.

Даўняй і трывалай дружбай, гаварыў у прыватным слове першы намеснік начальніка Палітпраўлення ЧВВА генерал-маёр Б. Л. АЛЯКСАНДРАУ, звязаны воіны акругі з праінамі і пэатамі рэспублікі. Гэта духоўная еднасць узаемна ўзагагае нас і дапамагае выходзіць воінаў у духу любові і вернасці Радзіме. Надойга застаўся ў памяці салдатаў сустрэча ў адным з гарнізонаў з пісьменнікамі Н. Гілевічам, А. Сульнявым, Л. Прокшам, А. Вольскім, В. Іпатавай.

Пленум праўлення СП БССР

Адбыўся арганізацыйны пленум праўлення СП БССР, у вяртанне IX з'ездам пісьменнікаў Беларусі.

Пленум выбраў новы склад прэзідыума праўлення СП БССР, у які ўвайшлі Аляксей АДАМОВІЧ, Вячаслаў АДАМЧЫК, Серафім АНДРАЮК, АТРАХОВІЧ К. К. (Кандрат КРАПІВА), Рыгор БАРАДУЛІН, Янка БРЫЛЬ, Генадзь БУРАЎКІН, Васіль БЫКАЎ, Анатоль ВЯРЦІНСКІ, Ніл ГІЛЕВІЧ, Анатоль

ГРАЧАНІКАЎ, Аляксей ДУДАРАЎ, Аляксей ЖУК, Сяргей ЗАКОННІКАЎ, Васіль ЗУЕНАК, Віктар КАВАЛЕНКА, Віктар КАЗЬКО, Уладзімір КАЛЕСНІК, Віктар КАРАМАЗАЎ, Кастусь КІРЭЕНКА, КРЫСЬКО Ц. В. (Васіль ВІТКА), Анатоль КУДРАВЕЦ, КАРАТАЙ А. А. (Максім ЛУЖАНІН), Пятрусь МАКАЛЬ, Іван НАВУМЕНКА, Уладзімір НЯКЛЯЕУ, Пімен ПАНЧАНКА, Нічыпар ПАШКЕВІЧ, Іван ПТАШНІКАЎ, Барыс САЧАНКА,

Янка СІПАКОЎ, СКУРКО Я. І. (Максім ТАНК), Іван ЧЫГРЫНАЎ, Іван ШАМЯКІН, Яўгенія ЯНІШЧЫЦ.

Старшынёй праўлення СП БССР выбраны Максім ТАНК, першым сакратаром — Ніл ПЛЕВІЧ, сакратарамі — Аляксей ЖУК, Васіль ЗУЕНАК, Віктар КАЗЬКО.

Адбылося таксама арганізацыйнае пасяджэнне рэвізійнай камісіі. Старшынёй яе выбраны Вячаслаў РАГОЙША.

ВЫСАКАРОДНАЯ МІСІЯ МАСТАЦКАГА СЛОВА

(Працяг. Пачатак на стар. 6—7). Таўстаногаў, і Андрэю у Малам тэатры, і яшчэ дзесяткі калектываў краіны, а ў нас на гэта «адважжыўся» толькі Гродзенскі тэатр? Чаму п'есу таго ж аўтара «Мар'ін абеліск» узялі ў Ленінградскі БДТ і Малы тэатр у Маскве, а ў нас яе ўзяў зноў жа толькі Гродзенскі тэатр?

Як бачыце, людзі ў Міністэрстве культуры мяняюцца, а стары мікраклімат застаецца і сёння.

На вялікі жаль, гаварышы, яе вялікасць Паказуха звяла цёплае, утульнае гняздо і ў нашай літаратуры і ў нашым мастацтве. Вельмі многае робім мы не для карысці справы, а для справядзачы перад высокімі інстанцыямі, для таго, каб пусціць пыл у вочы і гэтым самым інстанцыям і свайму народу. Успомніце нашы дэкады літаратуры і мастацтва, калі мы на суседнюю рэспубліку высаджваем эшалам, а то і два пісьменнікаў, кампазітараў, артыстаў, а затым на доўгі час забываем пра звычайны, паўсядзённы абмен творчымі калектывамі, брыгадамі, літаратурнымі групамі, пра планавы пераклады і выданні.

У канцы свайго выступлення М. Матукоўскі гаварыў аб пільнай неабходнасці патрыятычнага і нацыянальнага выхавання моладзі, закрануў праблемы захавання гістарычных помнікаў. Не выпадкова ў ліку першых савецкіх дзіцячых пісьменнікаў, адзначаных Міжнародным дыпламам імя Андрэсена, быў Васіль Вітка. А зусім нядаўна нам паведамілі прыемную навіну: ганаровага дыплама імя Андрэсена ўдастоена і Эдзі Агняцет, — пачаў сваё выступленне Артур ВОЛЬСКІ. А колькі кніжак беларускіх аўтараў выйшла за межы рэспублікі, за межы Савецкага Саюза! Хіба гэта не сведчанне прызнання іх вартасцей?

Сёння ў нас больш актыўна, чым калі раней, развіваецца драматургія для дзяцей. Да імянаў Віталія Вольскага, Пятруся Маналы, Анатоля Вярцінскага далучыліся імяны Галіны Каржанеўскай, Георгія Марчука, Святланы Клімковіч.

Упершыню за ўсе пасляваенныя гады пастаўлены спектаклі для дзяцей па п'есе беларускага аўтара на сцэне Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Традыцыйна прыхільна ставіцца да беларускай драматургіі Рэспубліканскі тэатр юнага глядача. Але вось што здзіўна... Амаль год назад у афішы гэтага тэатра з'явілася новая назва: «У спадчыну — жыццё» Аляксандра Пятрашкевіча. Канчатковае станаўленне спектакля адбывалася ў даволі складаных умовах. Але і ў п'есе і ў спектаклі ёсць галоўнае — праўда, востра, шчыmlіва праўда апошніх дзён вайны і першых пасляваенных дзён. Пастаноўка мае бясспрэчнае выхавальнае гучанне. А што крытыка? Пасенняшні дзень маучыць.

Гаворачы пра развіццё драматургіі для дзяцей, нельга абыйсці маўчаннем і яшчэ адно вострае пытанне. Нямнога ў нашай рэспубліцы тэатраў. Яшчэ менш такіх, якія б ахвотна ўзяліся ставіць беларускую п'есу для дзяцей. У гэтым сэнсе лепш выглядаюць тэатры лялек. Што ж датычыць таго самага Тэатра юнага глядача, дык на яго сцэне ўсё часцей з'яўляюцца спектаклі не на беларускай мове. Мяне супакоіваюць — гэта ж, маўляў, на малай сцэне! А хіба мала сцэна не пад той самай шыльдай і не для таго самага глядача? Дарэчы, і на вялікай сцэне ёсць ужо спектаклі, якія ідуць то па-беларуску, то па-руску. У выніку — многія артысты не валодаюць як след ні той, ні другой мовай. А ў зале ж сядзяць вучні, школьнікі, якім потым пісаць дыктоўкі, сачыненні...

У сваім выступленні Анатоль Кудравец удзяліў вялікую ўва-

А. Марціновіч, М. Аўрамчык, Я. Брыль, С. Грахоўскі.

гу сувязі літаратуры з жыццём. Прамоўца падзяліўся ўражаннямі аб наведванні Клічаўскага раёна Магілёўскай вобласці. За мітуснёй паўсядзённасці, за мішурай уяўных каштоўнасцей мы часам забываем і пра родны кут, і пра людзей, якія там жывуць і, можа, нічога ад цябе не просяць, хіба што спагадлівага слова ды ведання, што пра іх таксама нехта помніць.

Зямля, як і маці, ніколі не вінавата. Яна не вінавата за ўсё тое, што з ёй робяць людзі. Але і яна, як і маці, любіць ласку. І таму час ад часу напамінае аб сабе закапанай пупавінай. Сама пупавіна, веданне таго месца, дзе яна закапана, патрэбна, каб чалавек адчуваў сябе гаспадаром, прывязаным і матэрыяльнымі, і ідэйнымі, і культурнымі карэннямі да зямлі.

XXVII з'езд партыі даў магчымасць паскарэння ва ўсіх сферах нашага жыцця, а таксама і ў літаратуры. І тут, як і ўсюды, усё ўпіраецца ў чалавека, у дадзены выпадак — чалавека-пісьменніка. У яго прафесіяналізм, яго талент, яго грамадзянскую самасвядомасць, яго грамадзянскае сумленне.

І, як і ўсюды, і тут кожны павінен пачынаць з сябе. «Хочаш перавярнуць свет — пераадолей сябе», — гаварыў некалі Сакрат. У гэты час вялікая нагрузка выпала на слова «новае». У літаратуры новае — гэта спасціжэнне чалавека і часу, паказ гэтага чалавека ў дачыненні да акаляючага — людзей, ідэй, абставін.

Літаратура, можа, больш чым што, не любіць эксперыментатарства. Яна патрабуе спакойнай работы. І вось тут, у стварэнні нармальнах дзелаў абставін павінен сваё слова сказаць саюз, кіраўніцтва саюза.

У час усенароднага ўздому і спадзяванняў — а іменна такі час перажывае краіна пасля

супраць нас, супраць сацыялізму.

Нагадаю такія лічбы: на беларускую літаратуру ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» (падрэслова: у выдавецтве, якое было створана для выдання перш за ўсё беларускай літаратуры) ідзе ўсяго 15—16 працэнтаў гадавога аб'ёму паперы; калі ў 1981 годзе сярэднія заказы на арыгінальную кнігу былі звыш 35 тысяч экзэмпляраў, то ў 1985 годзе яны склалі ўжо толькі 8 тысяч экзэмпляраў.

Калі мы гаворым пра адносіны да літаратуры, мы гаворым і пра адносіны да мовы, да песні, да гісторыі. Урэшце, да народа, да будучыні. Без мовы — няма нацыі.

Наш сход — гэта сход-справядзача. Справядзача кожнага перад усімі, і кожнага перад самім сабой. Перад сваім сумленнем. І таму трэба зыходзіць з таго, што кожны зробіў і чаго не зробіў. Парадуемся таму, што добра зроблена, пашкадуем аб тым, што не зроблена, і зробім вывады на будучае.

Дазвольце мне сардэчна вітаць вас, майстроў мастацкага слова, ад імя вашых папличнікаў па агульнай працы на ніве беларускай культуры, — пачаў сваё выступленне Ігар ЛУЧАНОК. Беларускія кампазітары не уяўляюць сабе творчага жыцця без вас, без вашага працудлага, трапнага, сардэчнага слова. Вашы творы заўсёды натхнялі і натхняюць нас на стварэнне опер, араторый, рамансаў, песень, і, можа быць, усё тое, што створана намі — і літаратарамі і кампазітарамі, — не наша заслуга: у нас зямля такаля. Зямля нашых продкаў наша спадчынная, паэтычная зямля, зямля Скарыны, Каліноўскага, Багушэвіча і Багдановіча, Купалы і Коласа, зямля, на якой несціхана гучыць наша родная песня.

І каб яна, акрыленая майстарствам і талентам нашых паэтаў і кампазітараў, лунала і набрала новыя вышыні, мы праводзім сумесныя пленумы, творчыя сустрэчы, і усё дзеля таго, каб нашы творы былі патрэбнымі і любімымі народам. Час патрабуе ад нас актыўнага дзеяння не толькі ў творчасці, што, вядома, галоўнае, але і ў арганізацыі.

У сваім выступленні мне хацелася б закрануць некаторыя аспекты нашага стаўлення да гістарычнага мінулага, — сказаў Адам Мальдзіс. Вельмі прыемна, што ў апошні час, на хвалі агульнага пераема, прычыпова змяніліся і адносіны да гісторыі. Радуюць у гэтым плане новыя выданні, новыя культурныя ініцыятывы. Скажам, першы ў нашай краіне фундаментальны «Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі», шматтомны збор «Беларуская народная творчасць» ці звод-

ны каталог «Кніга Беларусі», першы том якога толькі што выйшаў. Радзе рашэнне аб стварэнні Музея гісторыі беларускага кнігадрукавання ў Полацку і Літаратурнага музея ў Мінску. Радзе вяртанне да жыцця некаторых помнікаў архітэктуры, хоць тут, у параўнанні з суседзямі, мы значна адстаём.

Аднак ёсць нямала момантаў, якія па-ранейшаму выклікаюць трывогу. Спынюся на некаторых з іх. Ва ўсесаюзным часопісе «Коммунист» напярэдадні XXVII партз'езда быў змешчаны прыныпова важны артыкул прафесара Афанасьева «Прошлое и мы», у якім, у прыватнасці, гаворыцца: «Отношение к прошлому требует целостного, системного подхода. И далее: «История не нуждается, конечно, ни в каком редактировании. Помнить надо все». Гэтыя патрабаванні асабліва актуальныя ў Беларусі, дзе вельмі часта мінулае адвольна, валюнтарыстычна рэдагуецца. Мы помнім не ўсё, а толькі тое, што нам здаецца выгадным.

Нам нельга ні прыхарошваць мінулае, ні адмаўляць яго нігілістычна. А паказваць яго аб'ектыўна, ва ўсіх супярэчнасцях, як паказваецца яно ў іншых рэспубліках ды і ў нас — у асобных працах, напрыклад, у працах Круталевіча, Сташкевіча.

Некалькі больш прыватных праблем, — працягваў прамоўца. Першая — Ленінка, галоўная бібліятэка рэспублікі, галоўнае сховішча нашай культурнай спадчыны. Кожны год — 120 тысяч новых кніг, а размяшчаць іх няма дзе. Вышыняе сховішча, заплававанае яшчэ да вайны, так і не пабудавана. Дзе ж выхад? Патрэбна новае сховішча, а пакуль яно будзе — некалькі домікаў у Траецкім або іншым прадмесці. Патрэбна элементарная дбайнасць, кіраўнічая рука, каб папоўніць усё, што страчана.

Другая праблема — Літаратурны музей, які ствараецца ў сістэме Міністэрства культуры. На першы погляд, мы павінны толькі радавацца такому рашэнню. Але тут жа прыходзяць сумненні: у Мінску ж ужо ёсць Архіў-музей літаратуры і мастацтва — са сваімі кадрамі, багатымі фондамі, сваім памяшканнем, праўда, цесным. Дык, здаецца, выхад напрошваецца сам сабой: дайце яму новыя памяшканні для экспазіцыі — і пытанне знята! Дык не: Архіў-музей, аказва-

Прыняты ў Саюз пісьменнікаў БССР

АКОЛАВА Валянціна Валянцінаўна. Паэтэса. Нарадзілася ў 1954 годзе ў вёсцы Мазуршчына Салігорскага раёна. Скончыла Полацкае педагагічнае вучылішча імя Скарыны (1973) і БДУ імя У. І. Леніна (1980). Працуе малодшым рэдактарам выдавецтва «Юнацтва».

Член КПСС.

Літаратурную працу пачала ў 1972 годзе.

Творы змяшчаліся ў калектывным зборніку «Сцяжына» (1983) і іншых выданнях.

АРЛОУ Уладзімір Аляксеевіч. Празаік. Нарадзіўся ў 1953 годзе ў Полацку. Скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1975). Намеснік рэдактара наваполацкай гарадской газеты «Хімік».

Член КПСС.

Літаратурную працу пачаў у 1977 годзе.

Аўтар кнігі прозы «Добры дзень, мая Шыпшына» (1986).

ГЛУШАКОУ Уладзімір Сцяпанавіч. Піша па-беларуску і па-руску. Нарадзіўся ў 1952 годзе ў горадзе Давыд-Гарадку. Скончыў Літаратурны інстытут імя А. М. Горкага (1982). Рэдактар аддзела прозы часопіса «Неман».

Член КПСС.

Літаратурную працу пачаў у 1977 годзе.

Аўтар кнігі «Семена» (1981), «Теплыя лістыя», «Молодая гвардыя» (1984), «Теплыя лістыя тополя» (1984).

ДЗЮБА Уладзімір Іванавіч. Паэт. Нарадзіўся ў 1946 годзе ў горадзе Палтава. Скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1968). Старшы рэдактар галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычнага влшчання рэспубліканскага радыё.

Літаратурную працу пачаў у 1968 годзе.

Аўтар кнігі паэзіі «Вуліцы без назваў» (1972), «Кругазварот» (1977), «Карані бліскавіц» (1986).

ДУДЗЮК Зінаіда Іосіфаўна. Паэтэса. Нарадзілася ў 1950 годзе ў вёсцы Слабодка Браслаўскага раёна. Скончыла Брэсцкі інжынерна-будаўнічы інстытут (1977). Працуе карэспандэнткам-арганізатарам Бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР.

Літаратурную працу пачала ў 1976 годзе.

Аўтар кнігі паэзіі «Провады птушан» (1983). Піша таксама п'есы.

еще, у іншай сістэме. І таму ствараецца новы музей, з новымі штатамі, фондамі. Да таго ж ствараецца яшчэ адно пражэктавае, кіруючае звяно — дзяржаўны літаратурны музей, куды бяруцца лепшыя кадры з існуючых... Не ведаю, каму ў наш час, калі мы вучымся лічыць кожную капейку, патрэбна такое ведамаснае дубліраванне, такая нерацыянальная трата сродкаў і кадраў!

Трэцяя праблема — распаўсюджванне, прапаганда нашых выданняў за рубіжам. У апошні час і я, і мае калегі ў Інстытуце літаратуры атрымліваюць літаральна дзесяткі пісем з Польшчы, Чэхаславакіі, ГДР, што там нельга дастаць нашыя кніжныя навінкі, нельга падпісацца на «ЭлімБЕЛ», іншыя выданні. Чаму? Чаму мы губляем грошы, губляем прыхільнікаў? Няўжо і тут, з вялікай фінансавай і ідэалагічнай шкодай, працягваюцца нібы ўжо традыцыйная беларуская аб'якавацца да сваіх духоўных і матэрыяльных скарбаў? Яны ў нас ёсць, толькі распаўсюджваемы мы імі не па-спадарску.

Хацелася б вылучыць сярод важнейшых напрамкаў нашай агульнай работы сферу чалавечую, духоўна-маральную, што, я думаю, асабліва блізка дзецям літаратуры і мастацтва, — сказаць Аляксандр ЧАКОУСКІ. Зусім не змяшчаючы вартасці савецкай шматнацыянальнай літаратуры, даводзіцца са шкодаваннем канстатаваць, што менавіта ў мастацкім асваенні гэтых працаў, у стварэнні вобразаў станаўчых герояў — рабочых і працаўнікоў сяла — наша літаратура праўдліва ў апошнія гады незразумелую сарамлівае. Нямала ў нас гуляе на старонках літаратурных часопісаў, аповесцей і раманаў персанажаў, якія шмат разважаюць і мала дзейнічаюць, растрываюць сваю энергію на вырашэнне дробных бытавых канфліктаў. Шырокае распаўсюджванне атрымалі творы, героі якіх як быццам жыць у беспаветранай прасторы: наваліныцы, якія бушуюць у свеце, ніякім чынам не закранаюць іх.

Аўтары такіх дробных, аморфных сачыненняў апраўдваюць сябе тым, што, маўляў, усё гэта ёсць у жыцці. Так, у жыцці ёсць і слабыя, індэферэнтныя людзі, і нешчаслівае каханне, і разводы, і сямейныя спрэчкі... Але ці правільна, калі такія з'явы робяцца адзіным аб'ектам вылучэння, а тое галоўнае, чым жыве народ і краіна, застаецца за межамі твора? Не, гэта няправільна. Галоўным накірункам і, калі хочаце, справай гонару савецкага пісьменніка заўсёды быў зварот да жыццёва важных праблем часу, раскрыццё прыгажосці духоўнага свету савецкага чалавека. Калі гэта прысутнічае ў кнізе, то, як кажуць, і ўсяму астатняму знойдзецца ў ёй месца. Бо забароненых тэм у нас няма, уся справа ў пазіцыі аўтара. Смакаванне ж дробных няўвязак, драматызаванне адмоўных з'яў без адпаведнай сацыяльнай ацэнкі нічога, акрамя раздражнення, смутку і нявер'я ў сілу добра не прыносяць чытачу. Праўда жыцця і праўда ма-

стацтва — гэта не адно і тое ж, хоць без праўды жыцця не можа існаваць праўда мастацтва. Аналізаваць трансфармацыю праўды жыцця ў праўду мастацтва — адна з важнейшых задач крытыкі. Але крытыка не можа існаваць толькі для канстатацыі. Крытык павінен гаварыць аб пазіцыі пісьменніка. Мы апалчаем супраць драбнатэм'я і бытаўшчыны, але ў чым прычыны іх распаўсюджвання ў нашай літаратуры? Пра гэта трэба паразважаць нашай крытыцы.

Не магу закончыць сваё выступленне, не закранушы тэму вайны. Беларуская савецкая літаратура мае ў вайнавай тэме бяспрэчныя завабывы. Народ, які заплаціў за нашу перамогу над фашызмам жыццём кожнага чацвёртага свайго патрыёта, дастойны менавіта такой — гераічнай у сваёй аснове — літаратуры. І тое, што таленавіты беларускі празаік Васіль Быкаў з'яўляецца адным з вядучых савецкіх пісьменнікаў вайнавай тэмы, таксама заканамерна.

Пра тое, што беларуская літаратура сказала сваё важнае слова ў выяўленні героіні Вялікай Айчыннай вайны, сведчаць і творы Івана Шамякіна, Аляся Адамовіча, Івана Чыгрынава, п'есы Андрэя Макаёнка і многіх іншых празаікаў і драматургаў.

Народная памяць аб велічы подзвігу савецкага народа, які адстаяў гонар і свабоду нашай Радзімы, знаходзіць сваё таленавітае ўвасабленне ў вершах і пазмах Максіма Танка, Пімена Панчанкі, Рыгора Барадулкіна, Васіля Зуенкі, якія працягваюць традыцыі грамадзянскай лірыкі, цудоўныя ўзоры якой далі ў сваёй творчасці Янка Купала, Якуб Колас, Пятрусь Броўка, Арнальд Куляшоў.

Радуе, што ў вайнавай тэме правілі сябе і маладыя пісьменнікі Беларусі. Тут я хачу назваць імёны Святланы Алексіевіч, аўтара дакументальнай кнігі «У вайны не жаночы твар»; Аляксея Дударова, які напісаў п'есу «Радавыя», вершы Уладзіміра Някляева і іншых. Можна было б назваць яшчэ імёны многіх вайсковых празаікаў і паэтаў, аўтараў чэсных і праўдлівых кніг. Аднак і ў тэме вайны, і ў тэме сучаснасці ёсць яшчэ шмат праблем, якія яшчэ чакаюць свайго вырашэння.

С. Андрэюк, Б. Сачанка.

Сёння, амаль не рызыкуючы, можна сказаць: любая творчая праблема звязана з маральна-этычным выбарам, — пачаў сваё выступленне Віктар Кармазаў. Нават праблема жанру, сюжэта, мовы. Асабліва — у

аспекце пошуку. Маральна-этычным і сацыяльным. Мараль заўсёды з'ява сацыяльная. Як і зтыка. У гэтым плане асабліва цікава глянуць на публіцыстыку. Ці не губляе наша літаратура свае дэмакратычныя традыцыі, асабліва — у мастацкай публіцыстыцы?

Задаючы вам і сабе гэтае пытанне, я адразу хачу зняць пыталнік: так, адной з самых стратных тэндэнцый нашай літаратуры, асабліва публіцыстыкі ў апошнія нават не гады, а дзесяцігоддзі была страта ёю дэмакратычных традыцый.

Гэтая тэндэнцыя была выклікана пэўнымі сацыяльнымі з'явамі, таксама антыдэмакратычнымі. Яна перш за ўсё збыдніла нашу журналістыку, рашуча сарыентаваўшы яе на пошукі і ўслаўленне ідэальнага героя, маякоў, як раней казалі, дасягненняў і дасягненняў.

Гэтая бяда стачыла, нібы шашаль дрэва, і мастацкую публіцыстыку. Як гэта адбылося — цікавая творчая праблема для Інстытута літаратуры. Але, на жаль, і ў яго сценах, і наогул у крытыцы і літаратуразнаўстве няма чалавека, які б глыбока вывучаў стан і праблемы мастацкай публіцыстыкі.

Сёння нам патрэбна публіцыстыка праўдлівая і вострая. Яе, на жаль, няма. Пэўна, будзе. Спадзіёмся. Але ўжо цяпер відаць, што мы не ўмеем яе таку, праўдлівую і вострую, пісаць. Развучыліся. Не тыя сталі слых, вока, а галоўнае — сэрца. Шкадуе яно і адной кроплі крыві ў радок. А папярэднікі, больш ці менш далёкія, маглі.

Адносіны ў нас да малага жанру сёння грэблівыя: да апавадання, эсы, публіцыстыкі. Мода пайшла на доўгі-доўгі ра-

нам трэба паставіць жанр апавадання ў больш спрыяльныя ўмовы. І гэтым самым — пісьменніка-апавадальніка. Гэта трэба зрабіць тым больш, што жанр апавадання — гэта пераважна жанр маладой літаратуры. Паставіўшы яго ў спрыяльныя ўмовы, мы паставім у

ральных праблем нашай літаратурнай практыкі з'яўляецца праблема сучаснага канфлікту. Цалкам згодны з Чанкоўскім у адносінах пошуку пісьменнікам пазітыўных пачаткаў. Без гэтага не можа быць часнага, удумлівага, сумленнага мастака. Але вобраз сумленнага чалавека можна зразумець, паназаць толькі ў барацьбе з усялякага роду негатыўнымі з'явамі, вы-

У. Шыцік, У. Карызна, У. Машкоў, В. Казько.

больш спрыяльныя ўмовы творчасці маладога пісьменніка. Зрабіць гэта трэба і па лініі выдавецтваў, і па лініі літаратурнай крытыкі.

Сёння, калі партыя паставіла перад грамадствам задачу духоўнага ўзвышэння і маральнага ачышчэння, падкрэсліў В. Кармазаў, якая ўсім сваім высакародным цяжарам кладзецца на нас, мы павінны з усёй вострынёю адчуць неабходнасць, каб кожны пісьменнік быў АСОБАЙ.

Рэалістычныя, глыбокія творы, якія пераконуюць сваёй праўдлівасцю, не выпадаюць у беларускай літаратуры, — адзначыў у сваёй прамове гасць з Украіны Л. НАВІЧЭНКА. Безумоўна, ідзе час пошукаў, але менавіта рэалістычны вопыт застаецца ў вашай літаратуры галоўным.

Прамоўца звярнуў увагу на вялікае значэнне станаўчага вопыту беларускай літаратуры і назваў яе лепшыя ўзоры, да якіх, на яго думку, адносяцца творы І. Мележа, І. Шамякіна, Я. Брыля, В. Быкава, У. Караткевіча, А. Адамовіча, А. Кудраўца, А. Жука, В. Казько. Паглядзеўшы на нашу літаратурную дзейнасць, асабліва пасля XXVII з'езда КПСС, мы можам гаварыць пра лепшае, каштоўнае, што зрабіла беларуская літаратура, прадаўжаў Л. Навічэнка. Урок праўды, якім стаў XXVII з'езд, зыходзіў і ад пісьменнікаў.

Я хачу бы звярнуць вашу увагу не толькі на тую шэраць, пра якую гаварылася ў апошні час, не толькі на дробнае капанне, але яшчэ на адну з'яву, якая мяне вельмі трывожыць, — гэта распаўсюджванне нейкага аблегчанага белетрызму, за якім не стаіць нічога выпакутаванага пісьменнікам, ніякіх задум, ніякіх адкрыццяў, але які какетлічае і заснаваны на псеўдаінтэлектуальнай модзе.

Па мой погляд, адной з цэнт-

ральных праблем нашай літаратурнай практыкі з'яўляецца праблема сучаснага канфлікту. Цалкам згодны з Чанкоўскім у адносінах пошуку пісьменнікам пазітыўных пачаткаў. Без гэтага не можа быць часнага, удумлівага, сумленнага мастака. Але вобраз сумленнага чалавека можна зразумець, паназаць толькі ў барацьбе з усялякага роду негатыўнымі з'явамі, вы-

яўляецца гэта барацьба ў знешнім канфлікце або ва ўнутраным. Па-за гэтай барацьбай няма сучаснага героя. Як змагацца? Навошта? У гэтай сувязі значэнне XXVII з'езда заключаецца яшчэ і ў тым, што ён, на мой погляд, адкрыў для нас і шчыра назваў сацыяльна-псіхалагічныя сілы, якія супрацьстаяць нашаму руху наперад і тэрмінальнаму да камунізму. І тут ад пісьменніка патрабуюцца філасофская ўзброенасць, горнаўскае разуменне, што такое мешчанін, яго сацыяльны нарэні.

Калі з'яўляюцца аповесці, песні пра негатыўныя з'явы часу, відаць, як ім не хапае сацыялагічнага погляду на рэчы, якую велізарную шкоду нанесла нашаму грамадству інерцыя мыслення. Яна ахоплівае не толькі бюракратаў, а распаўсюджваецца і на сумленных людзей.

Хачу вам сказаць, што ўкраінцы любяць і шануюць мову Коласа і Купалы. Сёння літаратура ваша аказвае ўплыў на усю нашу шматнацыянальную літаратуру, і я б сказаў, на сучасную літаратуру. Вельмі радасна адчуваць, што і творчасць украінскіх паэтаў цікавіць беларусаў.

Літаратурная крытыка, узятая ў маштабах усёй краіны, сёння выклікае вострую незадаволенасць, — сказаў у сваім выступленні Дзмітрый Бугаёў. Ёсць падставы для незадаволенасці і станам беларускай крытыкі, якая таксама мае нямала слабасцей і недахопаў.

Некаторыя нашы таварышы любяць разважаць пра «ціхую гавань літаратуразнаўства», якое ім уяўляецца не іначай, як прытулак палахлівых ды асяроженых. Уяўленне далёка небяскрыўднае не толькі само па сабе, але і таму, што за ім (Заканчэнне на стар. 10—11).

ЖАЛЯЗОУСКІ Анатоль Пятровіч. Празаік. Народзіўся ў 1943 годзе ў вёсцы Крапіўна Аршанскага раёна. Скончыў Беларускі дзяржаўны інстытут фізічнай культуры (1963). Працуе начальнікам аддзела прапаганды Спорткамітэта БССР.

Член КПСС. Літаратурную працу пачаў у 1975 годзе. Аўтар кнігі «Возера Палік помніць» (1976), «Пералом» (1981), «Горкі хлеб» (1985).

КАХАНОУСКІ Генадзь Аляксандравіч. Крытык, літаратуразнавец. Народзіўся ў 1936 годзе ў вёсцы Дамашы Маладзечанскага раёна. Скончыў Маскоўскі дзяржаўны педагагічны інстытут імя У. І. Леніна (1963). Кандыдат гістарычных навук.

Член КПСС. Літаратурную працу пачаў у 1962 годзе. Аўтар кнігі «Адчыніце таямніца часу» (1984), «Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI—XIX стст.» (1984), «Повязь часу» (1985).

КЛІМКОВІЧ Святлана Міхайлаўна. Драматург. Народзілася ў 1935 годзе ў горадзе Мінску. Скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1958). Адаказны рэдактар бюлетэня «Тэатральны Мінск».

Літаратурную працу пачала ў 1971 годзе. Аўтар назкі «Лалі-лалі» (1974), п'ес «Дар ляскога цара» (пастаўлена ў 1978 годзе), «Балада пра белую вішню» (пастаўлена ў 1984 годзе) і іншых, а таксама лібрэта оперы Д. Смольскага «Францыск Скарына».

КУДРАУЦАУ Анатоль Іванавіч. Піша па-руску. Драматург, кінасцэнарыст. Народзіўся ў 1947 годзе ў вёсцы Усьць-Дзёміна Смаленскай вобласці. Скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1971).

Член КПСС. Літаратурную працу пачаў у 1965 годзе. Аўтар п'ес «Іван», «Мар'я» і іншых, пастаўленых многімі тэатрамі, сцэнарыяў фільмаў «Чалавек, які браў інтэр'ю», «Іван», «З юбілеем пачакаем», «Навошта чалавеку крылы» і «Энзамен, які зацягнуўся».

ПРЫГОДЗІЧ Зіновій Кірылавіч. Празаік. Народзіўся ў 1944 годзе ў вёсцы Лышча Пінскага раёна. Скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1967) і Акадэмію грамадскіх навук пры ЦК КПСС (1984). Кандыдат філасофскіх навук. Загадчык кафедр журналістыкі, мовы і літаратуры Мінскай вышэйшай партыйнай школы.

Член КПСС. Літаратурную працу пачаў у 1963 годзе. Аўтар кнігі «Строгая дабрата» (1976), «Журавы на далёкай пойма» (1984), «Ноч перад нядзелай» (1986) і іншых.

СКУРКО Іосіф Уладзіміравіч. Паэт. Народзіўся ў 1938 годзе ў вёсцы Пільнаўшчына Мядзельскага раёна. Скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна (1965). Намеснік галоўнага рэдактара галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання.

Член КПСС. Літаратурную працу пачаў у 1968 годзе. Аўтар кнігі паэзіі «Бацькоўскі парог» (1973), шэрагу публікацый у калектыўных зборніках.

ВЫСАКАРОДНАЯ МІСІЯ МАСТАЦКАГА СЛОВА

(Працяг. Пачаган на стар. 6—9), праглядае яўнае жаданне сутыкнуць, супрацьпаставіць два роднасныя, часта непадзельна-злітна атрады навукі пра літаратуру. Яшчэ больш істотна, што ўяўленне гэтае памылковае і па сутнасці. Прыклад акадэміка Ліхачова, які і праз старажытную рускую літаратуру ўмее багата сказаць душы і сэрцу нашага сучасніка, можа пераканаць самых заўзятых скептыкаў.

Вядома, сёння самазадавальным, аб'якавым да новых павеваў і важкіх грамадскіх зру-

ваць эстэтычную матэрыю мастацкага твора. Мы слаба змагаемся з ідэалагічнымі праціўнікамі, нашымі зарубежнымі ворагамі. Шмат у нас недахопаў у бягучым рэцэнзаванні, слабаваты прыток маладых крытычных сіл, хоць некалькі імён сапраўды здольных людзей можна назваць упэўнена, не баючыся памылкі. Гэта Т. Чабан і П. Васючэнка, В. Козіч і І. Жук, А. Верабей і Г. Тычко, С. Кавалёў і Т. Нудзіна, У. Навумовіч і В. Локун, В. Жыбуль і М. Кенька.

Сёння як ніколі ўзрастае ро-

ную мудрасць: згода будзе, ня згода руйнуе.

Старшыня Дзяржкамвыда БССР М. Дзялец адзначае, што ў апошнія гады значна палепшыўся ідэйна-мастацкі змест літаратуры, мастацкае афармленне і паліграфічнае выкананне кніг. Гэта спрыяла таму, што многія беларускія кнігі на ўсе-саюзным конкурсе адзначаюцца дыпламамі, што наша кніга шырока пайшла за межы рэспублікі і краіны. Зараз яна экспартуецца ў сто краін свету, на суму больш за тры мільёны рублёў. Разам з тым, працягваюць выступаючы, мы не можам пхваліцца кнігамі, у якіх мастацкім словам ці мовай мастацкай публіцыстыкі расказваецца пра нашага сучасніка, пра канкрэтных герояў працы, пра людзей, што з'яўляюцца ў калектывах маякмі ва ўсіх адносінах, што жывуць і працуюць як сапраўдныя грамадзяне нашай сацыялістычнай Радзімы; асабліва пра людзей высокіх маральных прынцыпаў, пра людзей вялікага і чыстага сумлення. Такіх кніг у нас яшчэ, на жаль, не хапае. Не хапае і добрых, цікавых твораў пра сучасныя рабочы клас, праблемы вытворчасці і навукова-тэхнічнага прагрэсу, пра сацыяльна-эканамічную і культурную перабудову вёскі. У нас штогод выходзіць альманах «Сучаснік». Ён павінен быў бы даваць добры кірунак у гэтай справе. Але, скажам шчыра, і ён выходзіць на нізкім узроўні. У дакладзе выказвалася думка, каб «Сучаснік» зрабіць перыядычным выданнем. Я падтрымліваю гэтую думку. Але хачу сказаць, што нам неадкладна патрэбна зрабіць усё, каб палепшыць цяперашні «Сучаснік», каб ён перадаў добрую

эстафету свайму будучаму са-брату.

Есць і ў цяперашняй крытыцы поспехі, — зазначае Анатоля Клышкі. Скажам, вельмі цікава і прыемна, што Пімен Панчанка ў адказе на анкету «Ліма» побач з выдатнымі творамі прозы, паззіі называе рэцэнзію Гыгора Шырабы «Асцярожна: школа». Але часта ў нашым літаратуразнаўстве ды і крытыцы за прыхаванай сур'ёзнай аб'ектыўнасцю на праўду хаваецца самая звычайная бясстраснасць, холад аб'якаваці, адсутнасць тэмпературы. І гэта ў разуме пра твораў, у якіх раскрываюцца гарачыя сацыяльныя страсці. Дзе жывое чытацкае адчуванне працятанага, узрушэнне, захаленне або абурэнне, іронія, дыспут? Гэта не што іншае, як адсутнасць аўтарскай асобы крытыка. Не выпадкова зніклі ў нас такія жанры, як рэцэнзійна-дыялог. Затое як расквітнела рэцэнзійна-хваласпеў, гэты своеасаблівы літаратурны хабар. Вось і з'яўляюцца такія публікацыі, як, напрыклад, матэрыял Пятра Шаўцова пад назвай «Слова пра аўтара», дзе больш самарэкламы, чым удумлівага аналізу мастацкага тэксту.

Партыя нам яшчэ раз напамінула, што літаратурная крытыка — справа грамадская, а не сфера абслугоўвання аўтарскіх самалюбстваў і амбіцый. У літаратурным працэсе, відаць, як і ў творчасці кожнага сапраўднага пісьменніка лян ідуць разам — уласна творчасць і ўзровень тэарэтычнага асэнсавання, уласна творчасць і крытыка.

Так, літаратуры ніяк не аб'ясціць без крытыкі. Друкарскі станок умее толькі як бы запамінаць, а дакладна, множыць, тыражаваць — незалежна ад мастацкай якасці твора. І не ўмее забываць шэрае, блэдарнае, працягвае А. Клышка. І вось калі ў літаратурным жыцці здараецца такое: раптам з некількі прычын адсутнічае сапраўдная, патрабавальная крытыка, а друкарскім станком заваджае (а яшчэ канкрэтней — дзяржаўным выдавецтвам) адпаведны аўтар, тады ўзнікае

такі феномен, як Валянцін Лукша. Узровень яго творчасці ўсім добра вядомы, як добра вядома і сябе выдавецкая ягона дзейнасць, калі найпасрэднейшы «Крылаты цэх» выдадзены раз, тут жа зыходзіць і ў перакладзе на рускую мову. У «Юнацтва» цяпер практычна штогод не выдаецца ніводнага калектывнага зборніка — ці гэта будзе кніга драматургіі, паззіі ці перакладу — без Лукшавага ўдзелу.

Ці ж не выкарыстанне гэта службовага становішча?

Аляксей Карлюк выказаў заклапочанасць у сувязі з тым, што ў апошні час у пісьменніцкую арганізацыю нярэдка трапляюць людзі без сур'ёзнай жыццёвай біяграфіі, без сталай грамадзянскай пазіцыі. Каралішавіцкія семінары маладых літаратараў, якія штогод адбываюцца ў ДOME творчасці імя Якуба Коласа, звычайна праходзяць нецікава, мала спрыяюць творчаму росту пачынаючых паэтаў і празаікаў.

Далей прамоўца закрануў пытанне рэдагавання мастацкіх твораў у выдавецтвах рэспублікі, заклікаў больш паважліва і з разуменнем ставіцца да аўтараў, да будучых кніг.

У нас у Варонежскай пісьменніцкай арганізацыі ведаюць і цэняць літаратуру Беларусі, — сказаў Уладзімір ГАРДЗЕЙЧАУ. А густ наш выхаваны на добрай літаратуры, у нашым горадзе нарадзіліся і працавалі Кальцоў, Нікіцін, Бунін. У першыя гады Савецкай улады ў Варонежскай вобласці працаваў вясковым настаўнікам Р. Шырма, і яго вучнем быў Г. Трапальскі.

Хачу адзначыць адну цікавую тэндэнцыю, якая развіваецца ў нашай літаратуры. Маю на ўвазе беларускую песню, якая ў нас, у Расіі, карыстаецца асаблівай папулярнасцю. Думаю, што гэта папулярнасць апраўдана. Беларускія песні вылучаюцца і сэнсам, і музыкай. Успамінаю слова А. Твардоўскага, які лічыў В. Брусава пазтам толькі за тое, што яго верш

А. Асіпенка, В. Хомчанка, К. Кірэенка.

каў не павінен быць ніхто. Але нельга ж і блытаць такія розныя рэчы, як халодная аб'якаваць даследчыка і яго грунтоўнасць, несумятлівасць у разважаннях, імкненне да іх строгай выверанасці і доказнасці. І прыемна, што ў нас усё часцей паяўляюцца працы, пазначаныя такой грунтоўнасцю. Сярод іх — кнігі М. Мушыскага, В. Каваленкі, М. Ароцкі, У. Калесніка, М. Тычыны У. Гніламедава, С. Андраюка, В. Івашына, С. Лаўшука, А. Яскевіча, М. Яроша, Ю. Пшыркова, В. Бечыка, Р. Семашкевіча.

Актыўна і вельмі плённа развіваецца ў нас пісьменніцкая крытыка, лепшыя ўзоры якой становяцца прыкметнай з'явай літаратурнага жыцця. У поўнай меры стасуецца гэта да кнігі Васіля Быкава «Праўдай адзінай».

Нямала цікавых артыкулаў друкуецца ў нашай пісьменніцкай перыядыцы, у зборніку «Вобраз», які трэба было б ператварыць у літаратурна-крытычны часопіс. Гэта дало б новыя магчымасці для аператыўнага асвятлення літаратурнага працэсу.

Вядома, і пры цяперашніх магчымасцях мы не можам асабліва скардзіцца на няўвагу да нашай працы. Толькі за два апошнія гады ў нас выдадзена звыш 50 кніг і брашур, прысвечаных беларускай літаратуры.

Здаецца, зусім нядрэнна. Але крычаць «ура» пакуль ранавата, бо далёка не усё вызначаецца колькасцю. Беларуская крытыка недастаткова актыўна змагаецца за вялікую праўду ў літаратуры, не працягвае нецяпімасці да параднасці, кан'юктурнасці і дзіяліцтва, асуджання партыяй, мірыцца з шэраццю і прымітывізмам, грашыць кампліментарнасцю і чынашанаваннем, усё яшчэ аглядаецца на амбіцыі і пасады тых ці іншых пісьменнікаў.

Беларускай крытыцы, часта не хапае тэарэтычнай узброенасці, шмат у нас дылетантызму, часам ваяўнічага і прэтенцыёзнага, увогуле ўзровень кніжнай і часопісна-газетнай прадукцыі даволі стракаты. Таленавітае крытычнае слова суседнічае з крытычным дылетанцтвам. Многім з нас бракуе ўмення па-сапраўднаму аналіза-

ля нашага друку, у тым ліку і літаратурных выданняў, — падкрэсліла ў сваім выступленні Галіна КАРЖАНЕУСКАЯ. І тут у нас процыма работы. Рэдакцыйнае сіта пакуль недасканалае: здараецца, што добрыя, звыкла-традыцыйныя творы ў ім затрымліваюцца, а ўсё палемічнае і нестандартнае трапляе ў высеўкі. Якасць работы часопісаў ці газеты ў многім залежыць ад унутрырэдакцыйнага клімату, ад таго, наколькі спрыяе ён выяўленню лепшых прафесійных і грамадзянскіх якасцей журналістаў. Скажыце, хто з нашых галоўных рэдактараў нармальна ўспрымае крытыку ад падапечнага? Вельмі нямногія. Нашых шановных рэдактараў дзесцігоддзімі прывучалі да абачлівасці. А «круты паварот» і «абачлівасць» — паняцці несумяшчальныя.

Не мной заўважана: вага літаратуры ў духоўным жыцці народа ўсё ж памяншаецца. Гэта звязана не з мастацкай якасцю твораў, а з глыбіннымі працэсамі ў грамадскім жыцці. Выдаўцы, кнігагандаль і бюро прапаганды, як лебедзь, шчупак і рак, валуны літаратурны воз у процілеглы бакі. Калі выдавецкая справа і гандлёвая частка свайго вырашэння на дзяржаўным узроўні, то дзейнасцю бюро прапаганды мог бы і павінен усур'ёз заняцца сакратарыят. Час абнаўляць формы і метады работы бюро, перагледзець яго кадры, узмацніць сувязь са школамі, перанесці дарогу тым, хто, акрамя шноды, нікога больш справе прапаганды не прыносіць.

Інфармацыйныя формы прапаганды літаратуры дасюль пераважаюць на тэлебачанні. Большай актыўнасці хацелася б ад Савета па беларускай літаратуры ў Маскве.

«Той, хто аддалецца ад ідэй, у рэшце рэшт застаецца пры адных адчуваннях» (Гётэ). У аддаленні значнай часткі моладзі ад ідэй бачыцца мне прычына ваяўнічага наступу мяшчанства і варожай ідэалогіі. Беларускую паззію, у якой сёння актыўна працуе і наша паленне, можна папракнуць за празмерны традыцыялізм, але яе этычны ідэал быў заўсёды досыць высокі. Было б добра, каб і ў будзённым жыцці, і ў асабистых рахунках мы былі на ўзроўні пісьменніцкага ідэалу. На жаль, гэта здараецца не заўсёды. Мы, асабліва саюзнаўскія, рэдакцыйныя, выдавецкія работнікі, забываемся падчас на сваю пісьменніцкую годнасць. Намі усё часцей кіруюць не перакананні і грамадзянскія абавязкі, не гонар і сумленне, а ле вялікасны Кан'юнтура. Нават літаратурнае настаўніцтва набывае падчас формы звычайнага праціўніцтва.

Мы, простыя смертныя, можам кіравацца асабистымі сімпатыямі і антыпатыямі — і то не на службе. Ад тых жа, што выбіраюцца пісьменніцкай з'ездам і вырашаюцца падчас чалавечыя лёсы, мы чакаем аб'ектыўнасці і непрадузятасці.

На заканчэнне хачу пакадаць усім нам каманднай гульні і нагадаць простую народ-

СПРАВАЗДАЧА МАНДАТНАЙ КАМІСІІ

Даклад старшыні камісіі Аляся ПЕТРАШКЕВІЧА

Таварышы дэпутаты! Наш IX з'езд праходзіць у добры час. Над краінай добры, асвяжальны поды ветру надзеі, упэўненасці. XXVII з'езд партыі, яго рашэнні, паўсядзённая творчая праца Палітбюро, Савецкага ўрада, усяго нашага грамадства ствараюць у краіне добрую атмасферу упэўненасці ў заўтрашнім дні, паднімаюць працоўную і палітычную актыўнасць усяго народа.

Літаратура даўно стала справай усяго нашага грамадства. Мастацкая творчасць, яе дэбюты ўсё большае і большае месца займаюць у духоўным жыцці народа. Адсюль павінны быць нашы планы, адсюль задачы. А гэта толькі пацвярджае тое, што гісторыя беларускай літаратуры не толькі ў мінулым, але і ў будучым. І ў гэтым недалёкім будучым яе чакаюць новыя мастацкія заваяванні і адкрыцці.

З кожным годам наш саюз палпаўняецца здольнай моладдзю, афармляюць, часам, сваё членства ў саюзе і людзі пажылыя, што сваёй працай даказалі права належаць да Саюза пісьменнікаў СССР. Гэта справа звычайная, а падыход да яе з боку прэзідыума Саюза пісьменнікаў БССР справядлівы. На жаль, 34 дэлегаты не змоглі прыняць непасрэдны ўдзел у рабоце нашага форуму ў асноўным па стану здароўя. Старэйшыя з нас — ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, раны якіх нюць па сённяшні дзень. Нам трэба так весці работу нашага саюза, каб паважанія, заслужаныя людзі адчувалі і нашу ўвагу, і нашу падтрымку.

Колькі слоў пра партыйны склад дэлегатаў нашага з'езда, які сведчыць пра ідэйную і арганізацыйную сувязь пісьменнікаў з Камуністычнай партыяй Савецкага Саюза. На сёння ў шэрагах партыі 217 пісьменнікаў з 372. Яны бачыць, рэзервы для падрыхтоўкі і прыёму ў партыю значныя. І гэтай важнай работай трэба ўсур'ёз займацца паўсядзённа.

Сіх — 32, украінцаў — 8, палякаў — 6, іўраў — 19, прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей — 2.

Відаць, дэлегатам і ўдзельнікам з'езда будзе цікава ведаць, у якіх жанрах працуюць нашы пісьменнікі. Карціна такая: празаікаў — 196, паэтаў — 153, пісьменнікаў, што пішуць для дзіцяці, — 72, драматургаў — 38, крытыкаў і літаратуразнаўцаў у нас — 110, перакладчыкаў — 31.

Па ўзросту дэлегаты займаюць наступныя рубрыкі: да 30 гадоў — 7 чалавек, ад 31 да 40 — 52, ад 41 да 50 — 95, ад 51 да 60 — 98, ад 61 да 70 — 74, ад 71 да 80 — 39, старэй за 80 гадоў — 7. Самы малады дэлегат з'езда Шніп Віктар Анатольевіч, якому 26 гадоў. Сярод старэйшых нашых шаюноў Кандрат Кандратавіч Крапіва. Парадуемся ж і яго даўгаалеццю і яго працаздольнасцю.

Як бачыць, узрост не самае галоўнае ў творчасці. Хоць думка пра тое, каб не рос сярод узрост пісьменніка, вартая. Здольнай, таленавітай моладзі шмат. Яе трэба заўважць, падтрымліваць, друкаваць і прымаць у саюз раней, чым малады пачынае сівець.

Сярод дэлегатаў з'езда 320 мужчын, 52 жанчыны. У рабоце з'езда прымаюць удзел Герой Сацыялістычнай Працы, народныя пісьменнікі БССР, дэлегаты XXVII з'езда КПСС Максім Танк і Іван Шамлін, Герой Сацыялістычнай Працы, лаўрэат Ленінскай прэміі Васіль Быкаў, народныя пісьменнікі Беларусі Пімен Панчанка, Янка Брыль, 7 лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі СССР, 39 лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі БССР, 3 лаўрэаты прэміі Ленінскага камсамола, 13 лаўрэатаў камсамола Беларусі, 2 дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР, 8 дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР, 2 дэпутаты мясцовых Саветаў, 61 пісьменнік, які мае вучоную ступень. Заслужаных работнікаў культуры БССР — 43, заслужаных дзеячаў мастацтваў — 5, заслужаных работнікаў навукі БССР — 6.

Гэта паказчыкі высокага інтэлектуальнага ўзроўню пісьменніцкай арганізацыі, прадстаўнікі якой працуюць у дзяржаўных, навуковых і грамадскіх установах і арганізацыях, у ВНУ, школах, выдавецтвах, у рэдакцыях тэлебачання і радыё, газет і часопісаў. Працавалі некалі і на кінастудыі, але і сённяшні дзень амаль усё адтуль разбегліся. Не думаю, што гэта лепшы варыянт уплыву беларускіх пісьменнікаў на беларускую кінематографію. Карысна было б прааналізаваць прычыны, што прымуслі пісьменнікаў пакінуць кінастудыю.

Сярод дэлегатаў з'езда два ўдзельнікі грамадзянскай вайны — нашы паважаныя Міхась Дуброўскі і Віталій Вольскі, 184 ўдзельнікі Вялікай Айчыннай вайны. Большасць дэлегатаў узнагароджаны ордэнамі і медалямі за ратныя і працоўныя подзвігі.

Дарагія таварышы! Савецкая літаратура і, у прыватнасці, мы, беларускія пісьменнікі, паўсядзённа адчуваем клопаты партыі і Савецкай дзяржавы і пра нашы творчыя поспехі, і пра паліпшэнне нашых умоў працы, і пра наш быт. Мы рады вітаць на нашым з'ездзе кандыдатаў у члены Палітбюро ЦК КПСР першага сакратара ЦК КПБ Мікалая Мікітавіча Слюнькова, іншых партыйных і савецкіх кіраўнікоў, што прымаюць удзел у рабоце з'езда.

Дэлегаты з'езда маюць магчымасць прывітаць пісьменніцкія дэлегаты Масквы, Ленінграда, саюзных рэспублік. Гэта аскарае сведчанне дружбы народаў, дружбы і супрацоўніцтва літаратур.

За работай нашага з'езда сочыць уся грамадскасць рэспублікі. Нашы чытачы шчыра заклапочаны развіццём беларускай літаратуры. Іх радуе кожны наш поспех і засмучаюць няўдачы. Партыйны абавязак, захапляючы мірныя планы Савецкай Айчыны, увага і патрабавальнасць чытача, шэраг надзённых праблем — зарука таго, што поспех не міне нашых пісьменнікаў, што іх уклад у агульную, усенародную справу камуністычнага будаўніцтва будзе значны і важкі.

«Каменцін» стаў песняй. Пэты Беларусі плённа працуюць у гэтым жанры і з'яўляюцца прыкладам для нас, расійскіх майстроў.

Здавалася б, мінулага пасля XXVII з'езда партыі часу было дастаткова для ўнутранага абнаўлення пісьменнікаў, — сказаў Яўген Лецка. Тым больш, што яно, гэтае абнаўленне, вымушае не нейкага прымусу над сабой, а спрыяе вяртанню сябе і свайго слова да большай арганічнасці, натуральнасці, праўдзівасці і шчырасці. Аднак пераважанне руху па інерцыі не можа не выклікаць пачуцця заклапочанасці і трывогі за тое, хто мы ёсць і ці здолеем быць вартымі свайго часу грамадзянамі.

Узяць, скажам, перадз'ездаўскую трыбуну «ЛіМа», быццам знарок прызначаную дзеля таго, каб шчыра пагаварыць пра набалелае ў жыцці і літаратуры. Чытаючы ж некаторыя матэрыялы — нудныя, расцягнутыя і бяспасныя, — пачынаеш сумнявацца, што напісаны яны да гэтага, а не да мінулага з'езда пісьменнікаў, калі ў нас цвіло пышным кветам параднае, адарванае ад рэальных праблем жыцця словаслоўе. Побач з такімі, назавём іх учарашнімі, матэрыяламі партыйнай страснасцю і прычэпнасцю, імкненнем падымаць вострыя праблемы выйгрышна вылучаюцца выступленні П. Панчанкі, В. Блакіта, Г. Далідовіча.

З пэтычных падборак, што з'явіліся пасля партыйнага з'езда і ў якіх добра адчуваецца яго пафас, мяне найбольш закрунулі вершы П. Панчанкі і Г. Бураўкіна. «Час перамен нялёг-

кі і няпросты». — сказаў пэст. скіроўваючы эмоцыі супраць тых, хто і сёння імкнецца падладзіцца і прыстасавання, пераапрануцца ў новага крою апарату, але ў сваёй сутнасці застаецца ранейшым пустазвонам, чынушаю-бюракратам.

У адрозненне ад літаратуры першага пасляваеннага дзесяцігоддзя, калі шэраецца ў значнай ступені з'яўлялася нормай літаратурнага жыцця, сёння побач з шэрым патокам плыве і зусім па-якаснаму нападзенню іншы патак сапраўднай высокамастацкай літаратуры. Таму барацьба з шэрацю, здавалася б, можа ісці сёння куды з большым поспехам, чым трыццаць гадоў назад.

Аднак на справе ўсё аказваецца не такім простым і лёгкім. Буду найперш гаварыць пра тое, што мне найбліжэй. Не ведаю, як у каго, а ў мяне сёлётыя план выдання прозы па выдавецтве «Мастацкая літаратура» не выклікае вялікага гонару і задавальнення. Можна сказаць з пэўнасцю, што пасля выдання ўсяго толькі некалькі кніг не кануць у небыццё і пакінуць след у нашай літаратуры. Такое становішча склалася ў многім у выніку таго, што ў выдавецтве на працягу апошняга паўгода няма загадчыка аддзела прозы. Даць ацэнку рукапісам, якія плывуць у рэдакцыю, павінны дапамагчы рэцензенты, трэба часцей выносіць іх і на абмеркаванні секцыі прозы... А чаму ў імя плённага развіцця беларускай культуры, у імя духоўнага ўзбагачэння народа не зрабіць выдавецкую сістэму больш мабільнай у сэнсе перамеркавання рэсурсаў і набліжэння да патрэб жыцця?

Прынцыповасці ў падыходзе

да літаратуры нам вельмі бракуе. Свой гнеўны голас у абарону праўды і справядлівасці мы найчасцей уздымаем там, дзе закранаецца ўласнае самалюбства.

Прамоўца адзначыў факты некаваліфікаванага асвятлення беларускай літаратуры на старонках «ЛГ».

У заключэнне Я. Лецка звярнуў увагу на этыку ўзаемаадносін у пісьменніцкім асяроддзі, у прыватнасці, на прынцыпы выдання палемікі, якія павінны быць на ўзроўні запатрабаванняў часу.

Калі збіраюцца хлеббары, — гаварыў Уладзімір ДАМАШЭВІЧ, каб падвесці вынікі года, гавораць пра насенне, пра глебу, пра трантары, пра ўгнаенне, пра пагоду і клімат увогле, пра нормы і метады гаспадарання, — гэта значыць, пра ўсе дазвання факты, якія спрыяюць і не спрыяюць ураджайнасці. А пра што гаворым мы, пісьменнікі, сабраўшыся на свой форум? Натуральна, пра свае дасягненні, здабыткі і г. д. Гэты напісаў раман пра горад — хвала яму, гэты пра вёску — і яму слава, а гэты пра вайну — таксама добра. А трэба нам гаварыць і пра нашага чытача, пра яго выхаванне, пра паляпшэнне работ нашай школы і наогул усёй сістэмы асветы і адукацыі, пра культуру нашай мовы і многае іншае, — пра ўсё тое, што дапаможа нам выхоўваць свядых членаў нашага грамадства, каб яны ведалі, чыя яны сыны і дачкі, каб яны паважалі і любілі сваю гісторыю, свой народ і яго мову.

У сваім выступленні Мікола Мятліцкі гаварыў пра клопаты і турботы выдавецкіх работнікаў, спыніўся на тых праблемах, якія сёння хваляюць маладых літаратараў рэспублікі. У прыватнасці прамоўца адзначыў, што першыя кнігі маладых пісьменнікаў Л. Галубовіча, Х. Лялько, У. Марука, А.

Жыгунова, В. Спрычана, У. Арлова, А. Пісьмянкова, А. Канпелькі, У. Мазго, У. Шніпа — сапраўдныя пашпарты з прапіскай у літаратуры.

Анатоль ГРАЧАНІКАУ прысвяціў сваё выступленне аналізу творчых здабыткаў маладой беларускай літаратуры. Галоўнае тое, сказаў ён, што маладая літаратурная змена ўжо зараз адчувае сваю высокую адказнасць перад народам і часам, імкнецца заглыбіцца ў праблемы сённяшняга дня, не траціць пачуццё пераемнасці лепшых літаратурных традыцый, настойліва шукае свой уласны голас, імкнецца да наватарства і эксперыменту.

Далей прамоўца гаварыў аб тым, што трэба выправіць дапушчаную памылку і вярнуць часопісу «Малодосць» яго ранейшы аб'ём, а таксама вырашыць пытанне з памяшканнем для рэдакцыі.

Я — не даследчык беларускай літаратуры, але, як пэст і як чытач, хачу сказаць пра тэ факты, якія служаць непарушнай дружбе нашых народаў, пачаў сваё выступленне Базарбай Ісаеў. Прывяду некалькі прыкладаў. Аляксей Пысін, чыя маладосць абпалена полымем Вялікай Айчыннай вайны, напісаў верш пра Сербайскі руднік. Алесь Звонак напісаў вершы пра Джэзказган і Заілійскае Алатау. Я. Колас прысвяціў свой верш нашаму Джамбулу. А колькі такіх твораў, якіх я не чытаў! Усе яны служаць далейшаму ўмацаванню нашай дружбы.

Некалькі слоў пра тое, што робім мы па прапагандзе беларускай літаратуры сярод казахскіх чытачоў. Цяпер наш народ на сваёй роднай мове чытае творы Якуба Коласа, Янкі Купалы, Івана Мележа, Петруся Броўкі, Максіма Танка, Васіля Быкава.

Жадаю вам, дарагія беларускія пісьменнікі, новых яркіх твораў, якія маглі б заваяваць сэрцы многіх народаў на нашай цудоўнай планеце — Зямля! Няхай будзе мірнае неба над нам! Праўду пра вайну трэба расказаць у літаратуры так ярка, каб не дапусціць ядзернай катастрофы.

Асабіста мяне з беларускай зямлёй звязваюць кроўныя сувязі, — сказаў Ібрагім РАХІМ. Я ваяваў на беларускай зямлі з фашысцкімі захопнікамі, вызваляў гэты цудоўны край. Імёны герояў узбэкаў Джурры і Тапы-валдыева носяць вуліцы ў беларускіх гарадах і сёлах. Нельга забыць, як беларускія сябры з вялікім энтузіязмам адгунтуліся на заклік памагчы Ташкенту ў дні стыхійнага бедства — пасля землетрасення ў 1966 годзе. Хочацца сказаць аб задушэўнай дружбе літаратараў Беларусі і Узбекістана, якая бярэ пачатак з ваенных гадоў. У суровыя гады ў нас у Ташкенте жылі народныя пісьменнікі Якуб Колас, пэтэса Эдзі Агняцвет і іншыя. Цяпер наша дружба мацуецца з кожным годам. Мне прыемна адзначаць, што сёлета ў вашым выдавецтве выйшла анталогія ўзбекскай дзіцячай літаратуры. У сваю чаргу мы пастаянна выдаём на ўзбекскай мове творы беларускіх пісьменнікаў. Узбекскія чытачы знамяцца з творамі Максіма Танка, Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Янкі Брыля, Волгі Іпатавай і іншых. Выйшла анталогія беларускіх апавяданняў «Напэвы Нёмана», для малых выйшлі «Беларускія народныя казкі». Творчая дружба працягваецца.

Выступленні дэлегатаў і гасцей з'езда, прасякнутыя клопатам пра далейшы росквіт літаратуры, яскрава засведчылі, што пісьменнікі Савецкай Беларусі адкажуць на рашэнні XXVII з'езда партыі новымі творами, вартымі савецкага народа і часу, у які мы жывём і працуем.

Васіль ЖУКОВІЧ

З кнігі «Твая місія»

Ёсць такія словы

«Цяжка» — ёсць такое слова. Цяжка раненька ўставаць, сеяць хлеб, жыцця аснову, цяжка вугаль здабываць;

будаваць, расціць, выхоўваць, пра людское шчасце дбаць, працу мірную ахоўваць, цяжка музыку ствараць;

узнімацца цяжка ў неба на касмічным караблі... Але ёсць і слова: «Трэба!» — як паветра на зямлі;

як дыханне, як сумленне, яго ў радасці, ў журбе з пакалення ў пакаленне чалавек нясе ў сабе.

О, пара крыгалому і вяртанню буслоў, і жаданага грому, і нязмушаных слоў!

Ты — пара абнаўлення і зямлі, і душы. Кіне сонца праменні — і звянць ледзшы.

Свет прабуджана-мілы павышэў, паяснеў. Прызабытыя крылы узнімаюць мяне.

Каму трывога, каму — збавенне: ідзе сумленне!

З дарогі зносіць лухты каменне — вядзе сумленне.

А паўз дарогі — мяшчан гудзенне. Не спіць сумленне;

не ў святых пышных яго сталенне, а ў наступленні!

Колькі доўжыцца род, прыкмятае народ: «На губах мёд, а на сэрцы лёд».

Бачыў мудры народ многа розных парод: «У вочы з мілым тварам, а за вочы крутым варам»; «Лістом сцэлеца, а ўкусіць так і цэліцца»; «З адным вась-вась, а другога пхне ў гразь».

Асуджае народ не на дзень, не на год: «У хітрага бога халуёў многа».

Радасць

Я рады, мой дружа, ты рады: мы бачым і чуюм часцей не брыдкі ялей, не тырады, а клопат — як жыць бы чысцей:

без пыхі, без пошласці, звадак... У велічны сонечны дом не гасцем прыходзіць парадак, а дбайным гаспадаром.

Матулі героя

На плячах сваіх трымаў бясхмарнасць сын яе адданасцю сваёй; пра яго адвагу і ахварнасць не кажыце слоў высокіх ёй.

— Сыначку! Мая крывінка! Сынку!... — словы болю — канямі з грудзей: ад свінца упаў, ляжыць у цынку сын, сыноч, што вырас для людзей.

Сіла зла душманаў падкупіла і ўрчыла зброю сіла зла, война-збавіцеля забіла, ды, забіўшы, не перамагла.

Ён, у бронзе выліты, паўстане ля дарогі край сіла свайго.

Будзе жыццядайнае святанне спалучацца з вобразам яго.

У вочы пралескам глядзеў я нядоўга спакойна: падумаў не толькі пра зоркі, а й зорныя войны;

згадаўся жажлівы той жнівеньскі ранак, што ў моры агню і ў агні пахаваны;

я ўспомніў пякельныя раны, пакуты японцаў, — грыб чорнага дыму пачварна ўзнімаўся да сонца.

Не раз бачыў я на экране трагедыю гэту, пра зорныя Рэйгана войны чытаў у газетах.

І прывід сусветнай бяды паўстае нада мною, над марай маёй, над вясной, над сям'ёю зямною.

Пакуль па планеце драпежныя гойсаюць войны, у вочы пралескам глядзець не магу я спакойна.

Праўда

За яе ішлі на плаху і згаралі на кастрах. Праўдалюб не ведаў страху — кат ягоны ведаў страх.

Воля

Пад крыламі — вецер свежы, прад вачамі — свет рухомы. Песня пташкі ўсім належыць, не належачы нікому.

Вера

Мой край, ты ўвесь у чыстых росах, і веру я ў тваю красу і ў золку воч твае нябёсы, а ў сэрцы жаўранка нясу.

Мова

Табою, знаю, пагарджалі, табе знішчэннем пагражалі, а ты — жыла, а ты — тварыла, ты свету геніяў дарыла, о маці мова! Тваё слова — паветра для душы жывой,

заўсёды мне, сялянка-мова, такі гаючы гоман твой. А ты сама — душа народа, яго краса, яго прырода; народ, нікім не растаптаны, праз навалніцы, ураганы цябе, адвечную, пранёс. Ты неахопная — як воля, ты неацэнная — як доля, ты неад'емная — як лёс.

Са мною адбываецца цудоўны неспакой: нішто не забываецца, што звязана з табой, — ні ночанькі кароткія, ні сонечныя дні, ні ціхія, дрыготкія вачэй тваіх агні.

Са мною адбываецца, што ад цябе прыйшло: глыбока адбываецца высокае святло.

Над сцюжаю, над слоатам на крылах я лячу — табой, тваёй пшчотаю жыву і жыць хачу.

Ты — згадка мая, ты — бясконца мая, ты — сонца маё, ты і зорка, і хмара, туга ты мая і мая весялосць; ты ёсць у мяне — і ўсё ў мяне ёсць.

Нам Небам дадзена так многа — суладдзе душ; ты толькі лішняй насцяргой адзінства гэта не паруш.

І бездарожжа, і дарогу асілю я, праіду; ты толькі лішняю трывогай не наклікай бяду.

Тояць сілы чароўнае сховы твае словы. «Мой пшчотны!» — адчуваю: мой боль незваротны.

Тояць пах, тояць вёдар вясновы твае словы. «Мой каханы!» — я ў квітнеючым садзе духмяным.

Вышыні, чысціні тояць сховы твае словы, «Мой жаданы!» — бачу зорамі свет разатканы.

«Мой адзіны!» — чую музыку крыл лебядзіных.

САКАВІЦКІМІ днямі трымаў адказную творчую справаздачу перад сталічнай публікай тэатр з Бабруйска. На мінскай сцэне выступаў драматычны калектыў, які не можа паскардзіцца на «празмернасць» увагі з боку крытыкі, тэатральной грамадскасці. Гастролі, што адбыліся ўпершыню за мінулыя пятнаццаць гадоў, — факт сам па сабе, на жаль, надзвычай красамоўны...

Афіша бабруйчан была досыць арыгінальная. На ёй прадстаўлены класічныя творы Дж. Флетчара «Узнагарода жанчыне, альбо Утаймаванне ўтаймавальніка» і А. Астроўскага «Свеціць, ды не грэе», вострасюжэтны дэтэктыў А. Талстога «Авантурысты на параходзе», інсцэніроўкі прозы — «Лесвіца ў неба» М. Слуцкіса і «Талент любіць» Н. Думбадзе, сучасная п'еса А. Чхаїдзе «З трох да шасці», а таксама гістарычная драма беларускага аўтара В. Бабровіча «Правілы гонару».

ТЭАТР толькі тады патрэбны і цікавы глядачу, калі сцэну жывяць токі сучаснасці. Літаратурная першакрыніца — інсцэніроўка вядомага рамана, класічнай п'еса альбо драматургічна твор, што называецца, «на тэму дня» — набывае актуальнае гучанне, калі творчая пазіцыя стваральнікаў спектакля, іх стаўленне да падзей і герояў выяўлены выразна, акрэслена, робяцца агульназначымі, важкімі. І такія, духам сваім сучасныя пастаноўкі ёсць у бабруйскім тэатры. Грамадзянскі пафас спектакляў «Лесвіца ў неба» і «З трох да шасці» — глядачоў заражае.

...Па драўлянай дарозе, што падзяляе сцэну на дзве часткі, выбягае да нас малады Яўніос

(М. Клімянюк), каб выказаць сваю патаемную юначую мару: у кожнага чалавека павінна быць «лесвіца ў неба» — жаданне змяніць існы свет па законах вышэйшай праўды і справядлівасці. У кантэксце развіцця асноўнай тэмы спектакля заклік юнака гучыць вельмі надзённа: трэба вырвацца з кола звычак, умець пераадолець адноснасць уласнай жыццёвай пазіцыі і, не хаваючыся, казаць праўду.

трагізм людзей, якія трапілі ў тупік.

Вайна прайшла па многіх, спарадзіла недавер, падазронасць, асцярожнасць. Непрывычны, з нейкай «ліпкай» усмешкай мясцовы старшыня Алексінас (В. Іваню) і грубы, злы на ўвесь свет баец «самаховы» Меркіс (В. Агаян) спачатку мала чым адрозніваюцца ад бандытаў. І тыя, і іншыя з сям'ёй Пятраса Індрунаціса не цырымоняцца... Толькі пасля

КАНТРАСТЫ

На спектаклях Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча

Дзеянне рамана М. Слуцкіса «Лесвіца ў неба» адбываецца ў канцы 40-ых гадоў. Гэта «смутны час» у гісторыі Літвы. У лясках бадзюнца неабітныя банды, на чале мясцовай улады часам аказваюцца людзі, што выкарыстоўваюць свае пасады з карыслівымі мэтамі. Запалоханыя людзі згубілі веру ў магчымасць «іншага жыцця», гібеюць пад цяжарам невыноснай працы, але зацята трымаюцца за свае хутары...

У эпічна маштабнай пастаноўцы М. Кавальчык выяўляе супярэчнасці «смутнага часу» і

разумееш — гэтыя закрубелыя людзі жорсткія таму, што, высілаючыся ў барацьбе супраць нацысцкіх недабіткаў, яны не знаходзяць падтрымкі ў абыякавага, запалоханага сялянства. Звычайна ўягаюць у працу Індрунасы — Пятрас (В. Міхайлаў) і Анэле (Лі. Федчанка), але не маюць ні сытага жыцця, ні спакою. Хворая Анэле ўжо не здолее выйсці ў поле — надарвалася, на твары яе шыракаплечага, ладнага мужа — стома...

Вось у гэце замкнёнае кола няпростых чалавечых адносін, рахункаў і трапляе няштатны карэспандэнт вільнюскай газеты Яўніос, які збірае матэрыял для артыкула. Ён разумее, што аднаму яму не разамкнуць гэце кола, не разблытаць тугі клубок людскога гора, але цвёрда ўпэўнены — ішчасце аднаго чалавека немагчыма без ішчасця іншых людзей. Яўніос сцвярджае актыўнае стаўленне да жыцця, убіраючы ў сябе ўсе ягоныя супярэчнасці. «Лесвіцу ў неба» павінен мець у душы кожны чалавек...

Спектакль В. Баркоўскага «З трох да шасці» па п'есе А. Чхаїдзе — пра сучаснага кіраўніка. Галоўны герой, старшыня гарвыканкома Аваляніні, прымае жыхароў свайго гарадка па асабістых пытаннях. Проста ў глядзельнай зале сядзяць і па выкліку сакратаркі з'яўляюцца на сцэне тыя, хто запісаўся на прыём.

На галоўную ролю рэжысёр прызначыў акцёра, што называецца, з «адмоўнай абаяльнасцю». В. Іваню спачатку нават даводзіцца пераконваць глядачоў у «станоўчасці» Аваляніні. Старшыня шчыра ўсміхаецца, далікатны, дае добрыя парады і разумныя распараджэнні. Ён непадкупны, — вытрымлівае «ціск» зверху і імкнецца рабіць так, як падказвае здаровы сэнс і інтарэсы справы... Ён настойлівы, — ужо які раз ставіць на парадак дня маючай адбыцца сесіі пытанне пра ліквідацыю коміна, што забруджвае паветра... Ён здольны ўзняцца над прыватным, — вярта яму, які патрабуе жонка, пазваніць у школу, і «чацвёрка» ў атэстаче сына ператворыцца ў «пяцёрку», але Аваляніні не здымае тэлефонную трубку... Да гэтага сумленнага чалавека паступова пачынаеш адчуваць давер і сімпатыю, хоць і не бачыш у ім буйной асобы...

На прыём да старшыні прыйшлі розныя людзі: нехта імкнецца паболей «сурваць», нехта клапоціцца пра грамадскія справы як пра ўласныя. Тэатр ставіцца да іх з любоўю, крыху іранічна.

Апошняя на прыёме — журналістка (Г. Іванюва), якая хоча напісаць нарыс пра адзін дзень з жыцця старшыні гарвыканкома. Не абіяжараная тактоўнасцю, гэтая асоба заяўляе Аваляніні, якога мы паспелі ўжо палюбіць, — не цягнеце вы на партрэт, паважаны. Старшыня спыняе журналістку, спрабуе растлумачыць тое, чаго яна, праседзеўшы ў прыёмнай цэлы дзень, так і не зразумела.

Але сітуацыя пачынае выглядаць не зусім этычна — Аваляніні нібыта «напрошваецца» ў нарыс. Пад велічныя акорды Пятай сімфоніі Бетховена ён апісвае свае гераічныя будні. А заключным эпізодам спектакля старшыня і ўвогуле збянтэжыць глядачоў...

Застаўшыся ў кабінце адзін, Аваляніні звоніць у школу. Інтанцыя размовы не выклікае сумненняў — «чацвёрка» ў атэстаче будзе выпраўлена...

Прыём з трох да шасці скончаны. Пачынаецца іншае жыццё. І мы разумеем, што спадзяванні людзей, якія толькі што дзяліліся з гэтым вольным чалавекам думкамі і пачуццямі, не спраўдзяцца. Станоўчы герой будучага нарыса паўстае іншым, непрывычным бокам. Ва ўяўленні глядачоў спектакль нібыта «пракручваецца» зноў ад пачатку да канца, — з улікам «метамарфозы», якая адбылася з Аваляніні.

Проціпастаўленне — «чорнае-белае» — людзей і з'яў увогуле ўласціва спектаклям В. Баркоўскага. Рэжысёр нярэдка разводзіць герояў на палярныя полюсы, пазбаўляе іх характары жыццёвай паўнакроўнасці і выяўляе думку сцэнічнага твора шляхам мантажу эпізодаў. У «Таленте любіць», напрыклад, такімі палярнымі персанажамі з'яўляюцца міліцыянер Кукарача і злодзей-рэцыдывіст Муртало.

Гэты спектакль пабудаваны як плынь суб'ектыўных сувязей, што ўзнікаюць у свядомасці пастаноўшчыка паміж асобнымі падзеямі, персанажамі, сцэнічнымі сітуацыямі, рэплікамі. Сувязі гэтыя, не пазбаўленыя для рэжысёра логікі, на сцэне драматургічна не наладжаны і глядачам не зусім зразумелыя. Цікаўнасць да відовішча страчваецца, бо тэатр не вядзе глядача за сабой, не арганізуе ягонае ўспрыманне. Ні сэнсавага, ні эмацыянальнага руху ў спектаклі няма.

«Талент любіць», створаны па матывах апавесцей Н. Думбадзе «Сонечная ноч», «Я бачу сонца» і «Кукарача», гэта шэраг зусім самастойных навед, паяднаных адным героем. У тбіліскім міліцыянеру Кукарачы, на думку рэжысёра, сканцэнтраваны лепшыя чалавечыя якасці, ён у вышэйшай меры надзелены «талентам любіць» і чуласці, які шчодрэ раздае іншым людзям. Але выканаўца галоўнай ролі У. Савіцкі ў гэтым не пераконвае, Кукарачы не стае цеплыні і абаяльнасці. І сама думка пра ідэальнага героя хутчэй дэкларуецца, чым нараджаецца з цяжэння спектакля — фрагментарнага, асколачнага. Цікавая задума не атрымлівае адпаведнага ўваблення на сцэне.

СПРОБУ асэнсаваць з пазіцыі дня сённяшняга эпоху дзекабрысцкага паўстання зрабіў рэжысёр М. Кавальчык у спектаклі «Правілы гонару». На жаль, спроба атрымалася няўдалай...

Мінскі журналіст В. Бабровіч сабраў багаты краязнаўчы матэрыял пра дзекабрыстаў, які ў розны час служылі ў Бабруйскай крэпасці, і выклаў сваю гістарычную канцэпцыю ў форме твора для тэатра. Па сутнасці, гістарычная драма (так пазначаны жанр спектакля) нарадзілася ў калектыве. Напісаў п'есу пачынаючы аўтар, таму, мабыць, літаратурны матэрыял наскрозь апісальны і апавядальны. Адчуваецца, што В. Бабровіч яшчэ не валодае

майстэрствам будаваць дыялог, сітуацыі п'есы сканструяваны, эпізоды не вынікаюць адзін ад аднаго, моўны лад твора, крыху стылізаваны пад мову першых палавін XIX стагоддзя, слаба характарызуе персанажаў і блытае глядача (чытача) залішнімі падрабязнасцямі. Карцей, «гістарычную драму» «Правілы гонару» назваць п'есай цяжка. Тэатр прыняў да пастаноўкі сыры і нявыгрышны матэрыял і паспрабаваў пераадолець яго недахопы сцэнічнымі сродкамі.

Акцёры не здолелі знайсці жывы, захалюючы ход ад гісторыі да сучаснасці. На дэкабрыстаў тут, здаецца, глядзіць скрозь прызму рамантычных, легендарных уяўленняў, — як спывае Б. Акуджава: «Все они красавцы, все они поэты...» Страката апранутыя ў касцюмы розных родаў войск, персанажы таксама спяваюць пад гітару, чытаюць вершы, гучна смяюцца і шмат п'юць. У паўзмроку сцэны гараць свечкі, чуюць прыцішаны спеў цыганскага хору — гусарская вечарынка завяршаецца... Дзекабрысты спрачаюцца пра палітыку, гасудара імператара, выяўляюць адсутнасць адзінай праграмы перабудовы дзяржавы. Іх еднасць, як сцвярджае тэатр, занавана на этычных адносінах сяброўства. Братэрства дэкабрыстаў — у імкненні змяніць існуючы грамадскі лад, у энергіі маладосці і вернасці ідэям дружбы: адзін за ўсіх, усе за аднаго. Але гэтыя ідэалы выяўлены тэатрам досыць «адметна»: героі весела бавяць час у карчме. Своеасаблівыя «правілы гонару»...

Знітаваць мінулае і сучаснасць — абавязак асобы ад тэатра (Р. Кантаровіч). Гэта вычварна апрануты персанаж, які зачытвае гістарычныя дакументы, спявае песні на вершы М. Асеева і М. Цвяткавай, падыходзіць з мікрафонам да кожнага з герояў і дае ім магчымасць выказацца. На жаль, і ён не робіцца пасрэдным паміж глядачом і суміяватым відовішчам...

ПА РОЗНЫХ прычынах спектаклі «Талент любіць» і «Правілы гонару» атрымаліся няўдалымі, але існуюць, на мой погляд, і пэўныя заканамернасці. Абодва творы маюць недасканалую літаратурную першакрыніцу, да таго ж, як след тэатрам не распрацаваную. Пазіцыя рэжысёра ў адносінах да падзей падаецца абстрактнай і невыразнай. Актуальнасць сцэнічных твораў толькі абвясчаецца.

Гэтыя выдаткі адчувальныя і тады, калі тэатр звяртаецца да першакласнай класічнай драматургіі. Цікавая асобнымі акцёрскімі работамі пастаноўка п'есы А. Астроўскага «Свеціць, ды не грэе», напрыклад, магла з'явіцца ў рэпертуары бабруйчан і пяць, і дзесяць гадоў назад.

...У сполахх тэатральной наваляніцы з'яўляецца ва ўбраанні з жоўтага шоўку Рынеева (А. Сафронава) — сталічная дама, якая прывыкла да жыцця сярод раскошы і паклоннікаў. Яна прыехала працаваць свай маёнтак і цяпер, ад суму і адзіноты, выбірае кавалера для маленькага, мізэрнага рамана; нясе ўсім насельнікам маёнтка толькі гора...

Героям гэтага спектакля, пастаўленага ў жанры меладрамы (рэжысёр М. Кавальчык), можна (і, напэўна, варта) паспачываць, ды тое, што адбываецца на сцэне, надта ж вузкае і вельмі далёкае ад сённяшніх праблем!...

Уражанне такое, што ў сваіх апошніх работах тэатр страчвае пачуццё рэальнага, жывога жыцця і адыходзіць у нейкі абстрактны спектакль, «спектакль увогуле». Найбольш яскрава гэта праяўляецца ў спектаклях так званых забаву-

(Заканчэнне на стар. 14).

«Свеціць, ды не грэе» А. Астроўскага. В. Агаян (Рабачоў) і А. Грахава (Оля).

«Лесвіца ў неба» М. Слуцкіса. Б. Баеў (Рэдактар) і М. Клімянюк (Яўніос).

«З трох да шасці» А. Чхаїдзе. М. Федзькін (Кабелава) і В. Іваню (Аваляніні).

Фота С. КАЛТОВІЧА.

Васілю ЯКАВЕНКУ — 50

5 мая — 50 год пісьменніку Васілю Якавенку. У віншаванні праўлення СП БССР гаворыцца: «Дарагі Васіль Цімафеевіч! Шчыра, па-таварыску вітаем Вас, нашага калегу, знакамітага беларускага нарысіста з Вашым 50-годдзем. Вы нарадзіліся 5 мая 1936 года ў вёсцы Пахыхар Светлагорскага раёна Гомельскай вобласці ў сям'і калгасніка. Скончылі індустрыяльны тэхнікум, атрымаўшы спецыяльнасць геалага. Служылі ў Савецкай Арміі, працавалі майстрам, тэхнікам, інжынерам у розных геалагічных партыях і праектных інстытутах рэспублікі. Шукалі нафты на родным Палессі. Супрацоўнічалі на Беларускім радыё. У 1966 годзе завочна скончылі журфак Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. У 1972—77 гадах працавалі рэдактарам аддзела навукі і мастацтва, аддзела нарыса і публіцыстыкі часопіса «Полымя». У 1977—78 гадах былі

сакратаром праўлення Саюза кінематографістаў БССР. У 1976 годзе ўступілі ў КПСР. Літаратурную працу Вы пачалі ў 1962 годзе, надрукаваўшы апавяданне «Рашэнне старога егера», але затым сваю творчасць прысвяцілі нарысу. Вы абышлі і аб'ездзілі ўсю Беларусь, пабывалі шмат у якіх кутках нашай неабсяжнай Радзімы. Маючы няўрымслівы характар, пільны позірк публіцыста, Вы стараецеся ўбачыць новае ў жыцці, падмеціць перадавое ў практыцы сацыялістычнага будаўніцтва, расказаць пра усё гэта цікава і аператыўна. У сваіх творах Вы нярэдка ўнімаеце пытанні важнай грамадскай значнасці, знаходзіце цёплыя словы пра тых, хто сее і жне, стаіць ля станка, шукае нарысны выкапні. Вашаму перу належаць кнігі, што выйшлі ў Мінску і Маскве, — «Земля, открытая нами», «Пробны камень», «Приручение землди», «Пакуль сонца ў зеніце», «Через гать», «Дайце да толку». Вы напісалі сцэнарый дакументальнага фільма «Галоўная ўдача». За серыю нарысаў «Вяртанне да зямлі» былі адзначаны першай прэміяй ЦК ВЛКСМ на конкурсе на лепшы нарыс пра малых працаўнікоў аграпрамысловага комплексу. Жадаем Вам і надалей, дарагі Васіль Цімафеевіч, рупных дарог і цікавых сустрэч на іх з героямі паскоранай перабудовы прамысловасці і сельскай гаспадаркі, з тымі, хто ўпрыгожвае жыццё і родную зямлю. Моцнага здароўя, асабістага шчасця, новых таленавітых кніг!»

«Літаратура і мастацтва» таксама віншуе юбіляра і жадае яму новых творчых поспехаў.

ВЫСТАЎКІ

У Гродне працуе выстаўна твораў лаўрэата прэміі Ленінскага намісалола Беларусі скульптара Уладзіміра Церабуна. У экспазіцыі выстаўкі 150 работ — станковая скульптура, фатаздымкі манументальных твораў, пластыка малых форм, графічныя цыклы.

У Церабун — аўтар вядомага мемарыяла на месцы спаленай вёскі Дальва. Прыцягваюць увагу кампазіцыі «Расстраляная песня» (памыці Віктара Хары), «Апошняя жыво», «Дарогамі вайны», трыпціх «Зноў аб вайне», шэраг партрэтаў, эскізы дэкаратыўна-паркавых скульптур «Поры года».

Графіка скульптара ў першую чаргу падпарадкавана прафесійным мэтам. Гэта — падрыхтоўчы матэрыял ад будучых твораў пластыкі. У той жа

час стылістычныя асаблівасці дазваляюць разглядаць малюнкi У. Церабуна як асобны раздзел ягонай творчасці.

П. ВАСІЛЕУСКІ.

На гомельскім заводзе «Эмальпосуд» — галаўным прадпрыемстве вытворчага аб'яднання «Белэмальпосуд» — Гомельскае абласное аддзяленне Саюза мастакоў БССР арганізавала выстаўку твораў жывапісу дванаццаці мясцовых аўтараў, членаў творчай арганізацыі. Работы, інжынерна-тэхнічныя работнікі і служачыя з цікавасцю знаёмяцца з работамі Д. Алейніка, В. Фірсава, М. Палікова, І. Мілейшы, У. Еўтухова, В. Рыкаліна, Р. Ландарскага і іншых.

К. УСОВІЧ.

НАБЫТАК МУЗЕЯ

У Літаратурны музей Якуба Коласа паступілі два новыя экспанаты. Першы — кніга «Назі жыццё». Гэты зборнік народныя пясняры пасля Вялікай Айчыннай вайны падарыў Пятру Глебу з аўтографам: «Міламу Пятру Глебу на памяць ад старога Якуба Коласа 8.VI.1945 г.»

Экспанатам стаў партрэт Якуба Коласа дваццатых гадоў. Ён

таксама з аўтографам «Глыбокапаважанай Тацяне Тадарунае Калітоўскай на добрую памяць. Якуб Колас I. XII.1926 г.»

Тацяна Тадаруна працавала ў той час машыністкай і нярэдка па просьбе пісьменніка перадрукоўвала яму творы.

Матэрыялы перадаў музею пісьменнік Аляксей Кучар.

М. ЖЫГОЦКІ.

КАНТРАСТЫ

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 13).

ляльнага жанру, хоць і тут побач з музыкантам «Авантурысты на параходзе» (рэжысёр В. Баркоўскі), падобным на невысокага густу аперэтку, існуе камедыя «Узнагарода жанчыне...» — на мой погляд, лепшы па мастацкім увасабленні гасцёрных спектакляў бабруйчан.

Касцюміраванае, з дынамічнымі і жываніснымі мізансцэнамі відовішча ў пастаноўцы М. Кавальчыка вабіць жыццерадаснасцю, яркімі, сакавітымі і выселымі фарбамі. Героі камедыі «Плашча і шпагі» жывуць у імклівых рытмах сучаснай эстрады. Жартаўлівыя сваркі персанажаў, нявінныя падманы, фехтавальныя дуэлі ствараюць эмацыянальную, гулліваю атмасферу спектакля, у палон якой немагчыма не патрапіць.

КАЛІ паспрабаваш коратка вызначыць уражанні ад амаль двухтыднёвага знаёмства з Тэатрам драмы і камедыі імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча, дык найперш прасіцца слова «кантрасці». Па мастацкім узроўні спектаклі, паказаныя бабруйчанамі ў Мінску,

розніцца вельмі істотна. Часам нават з цяжкасцю верыш, што якасна процілеглыя работы належыць аднаму і таму ж пастаноўшчыку, акцёру. Многае, вядома, можна вытлумачыць пошукамі тэатрам свайго творчага аблічча, перыядам своеасаблівых «самавызначэння»... Але няроўнасць рэжысёрскага і выканаўчага прафесійнага майстэрства — засмучае.

Няцяжка зразумець праблемы тэатра, які жыве адасоблена і замкнёна (не заўсёды — па свай вілье). Гэта адзіны драматычны калектыў у Бабруйску, крытэрыі ацэнкі створанага ім знаходзіцца, як правіла, у ягоных сценах, а таму нярэдка аднабаковы і суб'ектыўны.

Узяцця над абставінамі свайго штодзённага існавання — складана. Некаторыя спектаклі гасцёрнага рэпертуару сведчаць, што магчыма. Гасцёрлі выявілі таксама, што тэатр сёння мае большы творчы патэнцыял, чым рэалізавана практычна. А гэта дорыш спадзяванні на цікавыя сустрэчы ў будучым.

Уладзімір МАЛЬЦАУ.

СТАРОНКІ УСПАМІНАЎ

СІЛА ТВОРЧЫХ людзей у сяброўскай аднасі. Колькі духоўнай моцы перапала мне ад Мацея Юзафа Канановіча, польскага паэта, празаіка і перакладчыка! Пазнаёміў мяне з ім Брыль, але нашу прыязнасць з Янкам Брылем і з Уладзімірам Калеснікам замацоўваў ён, Канановіч.

Жывучы ў Лодзі, будучы польскім дзеячам, працуючы шматгранна, пільна ў розных жанрах польскай літаратуры, ён адчуваў сябе вінаватым перад Беларуссю — радзімай бацькі і Адама Міцкевіча, радзімай Тадэвуша Касцюшкі, на дзейнасць якіх ён арыентаваўся. Ведаў беларускую літаратуру, цешыўся кожнаму новаму імені і перажываў адставанне, адкрыццё ўжо адкрытага ў ёй.

Вывучаў і прыроду Беларусі, асабліва Наднямоння. Пра кожную паездку па нашай зямлі пісаў у польскай прэсе грунтоўныя, змястоўныя артыкулы, далучаючы польскага чытача да нашай гісторыі, архітэктуры, культуры. Уражвалі яго шчодрасць і шчырасць, дабрыва, лагоднасць, вытрыманасць, ветлівасць, інтэлігентнасць, уважлівасць, умённе слухаць, умённе разумець, бескарыслінасць, даціпнасць, прастата і адукаванасць...

Васіль Быкаў пагугтарыў з ім на днях польскай літаратуры ў Наваградку і па-філасофску заключыў, што найдабрэйшымі бываюць людзі, у якіх дрэнны зрок...

Перакладаючы мае вершы, ён уздымаў мяне да свайго духоўнага ўзроўню, да свай вышэйшай. Многім удзячна за падтрымку, але столькі для мяне бескарыслівага не зрабіў больш ніхто. Заўжды адчувалася, што ў суседняй, дарагой майму сэрцу краіне, у яе заходнім куточку, жыве мой духоўны брат, гатовы на невядома які высакародны ўчынак дзеля мяне толькі таму, што мае слова падалося яму сапраўдным, шчырым і крыху не шаблонным. Што ў нас была адна любоў — Нёман, «хатняя рэчка» і пясняр гэтай ракі — Адам Міцкевіч. І святкам было глядзець на іх — Канановіча і Янку Брыля, бываць у іхняй маленькай кампаніі, слухаць іх шчырае блазнанне:

— Янка, гэтая паэтка, што жыве ў Гродне, кажуць, зусім ужо нічога не ўмее рыфмаваць...

І глядзяць весела на мяне. Адзін раз дзякуючы яго намаганням я пабыла ў Польшчы — у Варшаве, Лодзі, Кра-

каве і Чанстахове. Па Варшаве яны вадзілі мяне ўдвух з братам Маракам. Паказвалі мне архітэктуру, выстаўкі мастацтва, музеі і расказвалі пра барыкады на вуліцах Варшавы, пра паўстанне, у якім з сястрой Ірэнай прымалі актыўны ўдзел. Прынялі мяне як сваю ў вялікай сям'і, пазнаёмілі з сынамі і дочкамі; у Мацея Юзафа Канановіча шасцёра дзяцей, і ўсе яны любяць Беларусь.

універсітэта. Пасля разгрому варшаўскага паўстання з братам Маракам і сястрой Ірэнай трапіў у канцлагер. На радзіму Мацей Юзаф вярнуўся ў 1946 годзе. Працаваў у розных літаратурных выданнях. Прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, выбіраўся паслом на Сейм у 1957—1961 гг., быў дэлегатам Кангрэсу Міру ў Статгольме. Выбіраўся ў кіруючыя органы Саюза пісьменнікаў.

адданыя ёй душой, ловаць кожную чутку адсолю, шукаюць магчымасці паслужыць ёй справай. Вялікі род Канановічаў, раскіданы па свеце, злучаў увагай і падтрымкай Мацея Юзафа, пісаў хроніку роду, збіраў фатаграфіі. Кожны малеча, пляменнік ягоны, ім аблашчаны, абдораны падарункамі на памяць. Каб ведаў, што не адзінокі, што не бязродны. «Як там той Аляксандр?» — заўсёды пытаўся ў мяне пра мяншага Аніага сына. Аня Чыгір, беларуская настаўніца, страціўшы рана маці, знайшла ў сваім старэйшым стрыечным браце духоўнага бацьку.

Сваімі цёплымі пачуццямі мабілізаваў, далучыў адважных ад родных карэнняў, інтэлігентаў у першым калене да сваяцкіх повязяў, да адказнасці ўсіх за ўсіх, хто носіць прозвішча прадзеда.

Так балюча і несправядліва — ён памёр 31 сакавіка, пахаваны 3 красавіка, а мы, сябры яго, не даведаўшыся пра гэта неперапраўна бяду, маглі ў тых дні цешыцца. Плачам па ім са спазненнем.

Мацей Юзаф Канановіч нарадзіўся 1 лютага 1912 года ў Ласку. У 1914—1919 гг. жыў з бацькамі ў Екацерынаславе, пасля ў Лодзі, у Наваградку. Скончыў школу ў Лодзі, філалагічны факультэт Варшаўскага

Адзін з ініцыятараў правядзення фестывалю «Лодзінская вясна паэтаў». Лаўрэат многіх прэмій, у тым ліку літаратурнай прэміі горада Лодзі, прэміі імя В. Пешака.

Вершы Мацея Юзафа Канановіча ўпершыню былі надрукаваны ў пазнаньскім часопісе «Культура» ў 1936 годзе. Ён перш за ўсё лірык, нават калі думаць пра яго прозу. Лірык, якога хваляюць вечныя чалавечыя праблемы добра і зла, але не абстрактныя, а выяўленыя ў «Эпоху печуў крэматорыяў, ва ўцеках ад фашыстоўскіх аўчарак...». Любоў у яго паэзіі, як і ў жыцці, — бязмежная да самаахвярнасці, з самааддачай справе, людзям. Зварт да гісторыі, запэнаконасць лёсам Радзімы падаецца праз шлях паасобных яе сыноў, праз вяртанне ў свет дзяцінства, школьных гадоў, у першае каханне, сяброўства, першыя духоўныя здабыткі напярэдадні вялікіх гістарычных ахвяр — такія матывы яго лірычных апавесцей, злучаных у трылогію, — «Імёны любові», «Рамантычнае і злэнае», «Венера з малаго мястэчка». У творчасці ён застаецца аднолькава верным роднаму гораду Лодзі і другой радзіме — Беларусі. Вяртанне да Беларусі здзяйсняў і праз пераклады беларускай прозы і паэзіі. Пераклаў

КНІГІ-ЛАЎРЭАТЫ

еца з унутранай будовай кнігі. Зборнік добра дапаўняючы дакументальныя здымкі праўдыра, а таксама каларовыя рэпрадукцыі з карцін вядомых беларускіх жывапісцаў.

Дзве кнігі выдавецтва «Юнацтва» адзначаны дыпламамі другой ступені. Асаблівай увагі заслугоўвае афармленне беларускай народнай казкі «З рога ўсяго многа». У Савіч па-новаму, з добрым веданнем нацыянальных традыцый здолеў знайсці свой уласны ключ у вырашэнні казачных вобразаў. Займалына, па-мастанкоўскаму выразна выкананы макет кнігі. Дарэчы, упершыню сярод беларускіх графікаў У. Савіч на гэты раз удастоены вышэйшай узнагароды ўсесаюзнага конкурсу — дыплама імя Івана Фёдарова за афармленне беларускай народнай казкі «Малыя малышы» для выдавецтва «Радуга».

На добрым прафесійным узроўні, з улікам нацыянальнага каларыту аформлена М. Казловым арабская казка «Сінбад-

мараход».

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» атрымала ўзнагароды за тры кнігі (усе трэція ступені). Найперш варта адзначыць афармленне паэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш» у перакладзе Я. Семіяна. Як вядома, твор напісаны на беларускай матэрыяле. Графік В. Шаранговіч удаля, па-майстэрску выкарыстаў гэтую акалічнасць. Каларовыя сюжэты ілюстрацыі атрымаліся пераканаўчымі па тэмацы, этнаграфічнай атрыбутцы.

Віртуозна, з высокім прафесійным майстэрствам аформлены А. Кашкурэвічам «Паэмы» П. Бітэля. Дакладна абмяляваны гістарычныя вобразы, удаля зроблены макет, свабодна кампанаваны на развортна тонкія па графіцы, насычаныя пазычным пачуццём ілюстрацыі.

Праз прызму сённяшняга ўспрымання аформіў кнігу С. Жаромскага А. Шэверу. У гэтай рабоце ён паказаў сябе вопытным ілюстратарам і дызайнерам макета.

Дыпламамі трэція ступені таксама адзначаны кнігі выдавецтва «Вышэйшая школа»: А. Кочатаў «Як займацца самавыхаваннем» (афармленне С. Пчалінцава), дапаможнік «Тэрмадынаміка, цеплаперадача і рухавікі ўнутранага згарання» (афармленне У. Жаркевіча, графічнае выкананне В. Шмідова), а таксама кніга для вучняў «Народная асвета» М. Кушын «Самая аснова рэчаў» (мастан А. Шэверу).

Усе дыпламаваныя выданні якасна надрукаваны на рэспубліканскай паліграфічнай базе.

Мікола ГАНЧАРОВ, член савета журы Усесаюзнага конкурсу.

НАЗЫВАЮЦЬ ЧЫТАЧЫ

Якая дзіцячая кніга лепшая? Такое пытанне было пастаўлена бібліятэчнай інспекцыяй Міністэрства культуры БССР з мэтай вывучэння чытацкага пошуку перад дзіцячымі бібліятэкамі з усіх абласцей нашай рэспублікі. Меліся на ўвазе кнігі выдавецтва «Юнацтва», выпушчаныя ў 1984—85 гг. Вынікі такога вывучэння чытацкага пошуку аказаліся цікавымі. Так, выявілася, што найбольшую перавагу чытачы аддалі арыгінальным кнігам прозы і паэзіі В. Быкава «Жураўліны крык»,

П. Місько «Грот афаліны», В. Зуба «Таямнічы надпіс», В. Лукшы «Лета круглы год», У. Краўчанкі «Злачынства ля Зялёнай тоні».

Цікавыя звесткі і аб літаратуры, прысвечанай Вялікай Айчыннай вайне. Самай вялікай папулярнасцю карыстаюцца ў юнага чытача зборнікі «Ніколі не забудзем» і «Піянеры-героі». Чытачы выказаліся таксама за пераваданне кніг В. Быкава, У. Караткевіча, Я. Маўра, П. Місько, Э. Снобелева.

М. АЛЬСЕВІЧ.

зборнік апавяданняў Янкі Брыля «Глядзіце на траву», «Хатынскую апавесць» Алеся Адамовіча. Разам з Ежы Літвінюком кнігу А. Адамовіча, Я. Брыля і У. Калесніка «Я з вогненнай вёскі...». Пераклаў мой зборнік вершаў «Ты — гэта ты», сумесна з іншымі перакладчыкамі — кнігу лірыкі Максіма Танка, анталогію беларускай паэзіі.

Вось перад вачыма два дзесяткі кніг Мацея Юзафа Канановіча з аўтографамі і без аўтографу, выразкі з газет, часопісы, лісты, шмат лістоў, напісаных выразным буйным почыркам, паштоўкі, фатаграфіі. Усё ён мне старанна дасылаў, пачынаючы з 1970 года, з часу нашага знаёмства. Фатаграфіі акуратна падпісаны з адваротнага боку. На адной такі надпіс: «Францішак і Ганна Канановіч з дзецьмі Юзафам, Ірэнай і Маракам. Здымак зроблены ў Наваградку ў 1934 годзе». Або такая фатаграфія з надпісам: «Крыстына, Гражынка і я плюс Касцюшка (бюст у руках трымае). Варшава 1942 г.»

На сцяне ў маім пакоі мініяцюрны партрэт Касцюшкі — падарунак М. Ю. Канановіча...

Не магу пагадзіцца з філосафам, што захоўваць памяць — мужчынская здольнасць, што жанчыны, як больш гібкія, жывучыя, умеюць прыстасоўвацца да рэальнага і могуць забываць. Лягчэй забываюць. Як жа можна забыць Мацея Юзафа Канановіча, сябра нашай літаратуры, беларуса па духу, па складу, з яго сцішай усмешкай і прыцішаным голасам у паэзіі, прыцішаным, але такім адметным, самабытным, з яго інтэлігентнасцю і любоўю да людзей, да жыцця да ўсіх яго праявах, з яго неймавернай працавітасцю? Як можна звывнуцца з думкай, што неўзабаве выйдзе яго кніга ў Беларусі, а сябра не ўбачыць яе? І ўжо ніколі болей не сустрэнемся на нашай планеце.

Сустрэнемся, сядземся недзе нарэшце, Роўныя ўзростам і сівізнаю. Гэта і будзе верш мой найлепшы — Размова з табою. («Ненапісаны верш», пераклад В. Віткі).

Сніліся яму каляровыя сны. У снах ён лётаў... Хай лятуць да людзей ягоныя творы, хай узвышаюць высокай душэўнасцю.

Данута БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА.

АГЛЯД ЗАВЯРШЫЎСЯ

На працягу двух месяцаў праходзіў VIII Мінскі абласны конкурс народных калектываў, прысвечаны XXVII з'езду КПСС і арганізаваны ўпраўленнямі культуры Мінскага аблвыканкома і гарвыканкома, Міжсаюзным Домам самадзейнай творчасці Мінскага аблсаўпрофа, Мінскім абласным навукова-метадычным цэнтрам народнай творчасці і культасветработы. Правядзенне гэтага агляду супала з пачаткам II Усеаюзнага фестывалю народнай творчасці, прысвечанага 70-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Гэта надало яму яшчэ большую змястоўнасць, палітычную афарбоўку.

Асабліва прыкметна было гэта ў час выступлення народнага мужчынскага вакальнага ансамбля «Чырвоныя гваздзікі» прафесарска-выкладчыцкага саставу Беларускага дзяржаўнага інстытута народнай гаспадаркі імя В. Куйбышава — конкурс працягваўся ў мінулую ілдзелью ў Палацы культуры Мінскага трактарнага завода імя У. І. Леніна. У конкурснай праграме гучалі песні савецкіх кампозітараў, а таксама народныя песні, якія ўслаўляюць савецкі лад жыцця, апяваюць велічнасць ленинскіх спраў.

Творчую справядзачу трыма лі і іншыя калектывы, якія добра вядомы ў рэспубліцы. У прыватнасці, народны фальклорна-этнографічны ансамбль «Неруш» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, народны жаночы вакальны ансамбль «Журавінка» Палаца культуры і тэхнікі Мінскага аўтамобільнага завода, народны фальклорны ансамбль «Лявоніха» саўгаса «Сцяг Кастрычніка» Бярэзінскага раёна. В. ЗАКРЭУСНІ.

ВЕЧАРЫ, СУСТРЭЧЫ

Адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны 30-годдзю Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача імя 50-годдзя Ленінскага камсамола Беларусі. Юбіляраў гарача віталі прадстаўнікі тэатральнай грамадскасці і мінская дзятва, якая сабралася на імяніны свайго тэатра. Былі паказаны ўрыўкі са спектакляў.

На здымку: выступае галоўны рэжысёр тэатра У. Караткевіч.

Фота Ул. КРУКА.

НА АБСЯГАХ КУЛЬТУРЫ

МУЗЕЙ У ГОРАДЗЕ ШАХЦЁРАЎ

САЛІГОРСКАМУ краязнаўчаму музею — крыху больш за год. Ягоная экспазіцыйная плошча невялікая, але супрацоўнікі музея здолелі адлюстравіць у экспанатах галоўныя эпізоды гісторыі гэтага кутка Беларусі, летапіс баявой і працоўнай славы нашага народа, пачынаючы з часоў Вялікага Кастрычніка і заканчваючы будаўніцтвам сучаснага індустрыяльнага горада.

Своеасаблівы інтэр'ер музея. Архітэктурна-мастацкае вырашэнне столі і выставачных вітрын, іх чырвона-аранжавыя колер нагадваюць шахтныя штрэкі. Тым самым музею нададзены свой твар, «шахцёрскае» аблічча. Заслуга ў гэтым мастака А. Клязавіча, фотамайстра А. Віцены.

Сёння асноўны фонд налічвае каля чатырох тысяч музейных экспанатаў. Цікавымі знаходкамі папоўніўся ён летась. Шэраг асабістых рэчаў і дакументаў

Героя Савецкага Саюза В. З. Каржа перадала нам яго ўдава Кацярына Спірыдонаўна.

Больш багатай стала калекцыя этнаграфіі і быту. Прыцягвае ўвагу ліра беларуская, зробленая мясцовым майстрам на пачатку нашага стагоддзя, самаробная скрыпка, прывезеная з вёскі Глядкі.

Шмат наведвальнікаў ля вітрын раздзела Вялікай Айчыннай вайны, дзе ўстаноўлены куток партызанскай зброявай майстэрні.

Цэнтральная частка экспазіцыі апавядае аб развіцці горада, аб вядучым прадпрыемстве — вытворчым аб'яднанні «Беларуськалій» імя 50-годдзя СССР. Гэта хвалючы расказ пра першую тону руды, пра будні беларускіх шахцёраў, пра ўдзел салігорцаў у барацьбе за мір.

Уваход у музей.

Вялікую ўвагу надае музей выхаваўчай рабоце. Тут школьнікаў прымаюць у камсамол, наведвальнікі сустракаюцца з дэлегатамі партыйных з'ездаў, пісьменнікамі.

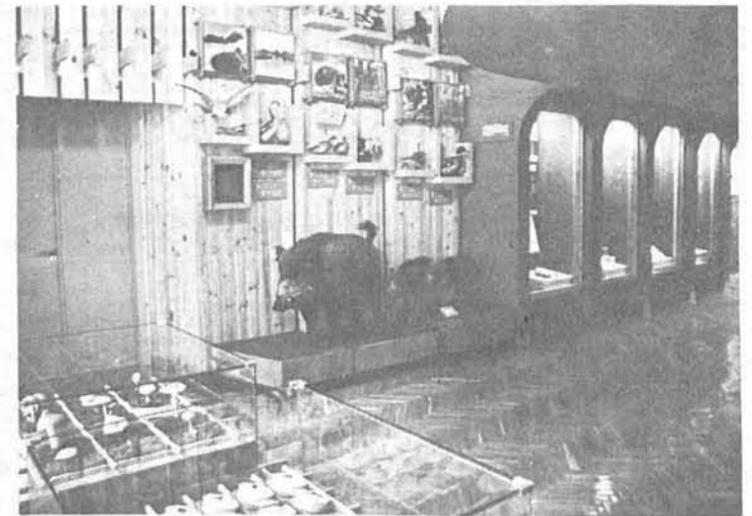
За мінулы год музей наведала каля 15 тысяч чалавек,

праведзена амаль 300 экскурсій. Сёлета мы мяркуем сабраць матэрыялы пра нашых дэлегатаў XXVII з'езда КПСС, арганізаваць сустрэчы з імі ў музеі.

Ф. ГУРЫНОВІЧ, дырэктар Салігорскага краязнаўчага музея.

У адзеле этнаграфіі.

У адзеле прыроды.

«МАСТАЦТВА БЕЛАРУСІ» № 4

«Шматмернасць Ільічовай думкі» — перадава артыкул.

60-годдзю Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі прысвечана выступленне А. Рамановіч «На службе міру і ўзаемаразумення».

Да 30-годдзя Беларускага тэатра юнага глядача імя 50-годдзя ЛКСМБ друкуецца артыкул А. Дашчынскага «Вып-

раваанне часам». Да 100-годдзя з дня нараджэння З. Бядулі прымеркавана публікацыя В. Шымановіч «Змітрок Бядуля — тэатральны крытык». Н. Кузняцова разважае пра вечары сімфанічнай музыкі — «Сюрпрыз, на які спадзяваліся». Т. Гаробчанка і В. Навуменка працягваюць дыскусію «У цэнтры ўвагі — акцёр».

В. Волах («Гродзенскія пад-

войныя дываны»), А. Бажок («Ззяе золатам саломка»), М. Чарняўскі («Зроблена першабытным мастаком»), В. Шадыра («Шпілька-амулет»), Т. Маліноўская («Шлях трансфармацыі вобразу») раскрываюць розныя пытанні развіцця народнага мастацтва.

Выступленні В. Шматава («Мастак чытае кнігу...»), З. Пазняка («У суладдзі з прыро-

дай і чалавекам»), В. Антанавіч («Заклучныя акорды лістапада»), А. Наркевіч («Алданы народу і партыі») прысвечаны афармленню кніг, помнікам доўліства, фестывалю мастацтваў, творчасці А. Бембеля.

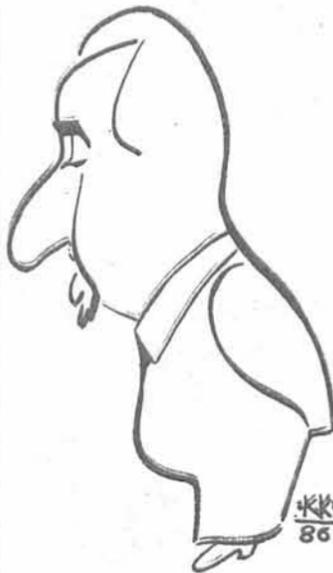
Сярод іншых матэрыялаў — нататкі У. Пракашова «Увасобілі гасцінасць народа» і Д. Туафе «Знаёмства адбылося», рэцэнзіі на новыя кнігі, падборкі «Дыскаграфія», «Старонкі календара», «Хроніка мастацкага жыцця».

У профіль і анфас

Алесь АДАМОВІЧ.

Рыгор БАРАДУЛІН.

Пятро ВАСІЛЕУСКІ.
Сяброўскія шаржы К. КУКСО.

РОУНА а дзевятай гадзіне раніцы Мацвей Хмыз прыступіў да выканання сваіх штодзённых абавязкаў. Кіраўнік канторы «Райкультбудгрук» і ў гэты векапомны дзень непахісна няс пакутніцкі крыж турбот, хоць менавіта сёння адзначаў ён юбілей выдатнай дзейнасці.

За многія кіраўнічыя гады Хмыз стаў чалавекам, які ведае сабе цану: па дарозе ў кантору ён не адказаў на прывітанне прыбіральныхчыцы, ледзь кінуў у адказ на «добры дзень» нейкага дробнага супрацоўніка. Паўгадзіны Хмыз сядзеў нерухома ў сваім кабінце, збіраючыся з думкамі і пільным вачам вышукваючы якое-небудзь красамоўнае сведчанне той бяспрэчнай ісціны, што кантора без яго, Хмыза, — гаротная сірата.

Так яно і было: праз гадзіну пошукаў Хмыз пераканаўся, што папка з дакументамі па будаўніцтве танцпляцоўкі зрушана з месца ажно на цэлы сантыметр! Надаўшы сабе адпаведны выгляд, загадчык уладна паклаў руку на тэлефон.

— Цыганкоў? — іржавым начальніцкім голасам праскрыгатаў у трубку Хмыз. — Зайдзі...

Праз дзесці секунд зайшоў Цыганкоў — кабінет на месніна знаходзіўся наспраць. Найвышэйшыя інтарэсы захавання начальніцкага аўтарытэту і патрэбнай субардынацыі зусім справядліва не дазвалялі Хмызу самому зайсці да свайго «нама».

— Непарадні, Цыганкоў, непарадні, — утаропіўшыся паглядом у сцяну, суха вымавіў Хмыз. — Варта мне на хвіліну пайсці па важных справах — і бывай, дысцыпліна! Трэба было б табе сёння... суровую вымову... ды гуманна я чалавек! Да таго ж — святая, юбілей...

Праз колькі часу намеснік сам адважыўся зайсці да начальніка па справе.

— З Рудні сярга прыйшла, Мацвей Васільевіч, прасілі вас разабрацца.

— Во, а ты навошта? — ускінуўся Хмыз. І гэта ўдзячнасць! Хіба не я ўзваліў на сябе ўвесь цяжар адказнасці, хіба не я працую цэлыя дні, як той вол, непакорчыся за кожную дробязь!

Цыганкоў даўно ўжо ўціў з кабінета, а Хмыз усё грывеў, распалляючы вострым да сябе жалем. Крыху супакоіўшыся, Мацвей Васільевіч з пшчотай паглядзеў на сябе ў люстэрка. Адтуль глядзеў на Хмыза, твар, які з жудаснай перанальнасцю сведчыў аб правільнасці крыўднага сцвярджэння навуці пра агульнае паходжанне чалавека і малпы.

— Схуднеў, — жаласліва думаў пра сябе Хмыз. — І дзіва што: працую, як натаржнік.

Рэзка завінеў тэлефон. Нейкі час пачакаўшы, Мацвей Васільевіч павольна зняў трубку.

— Ну, я, — сурова вымавіў Хмыз і раптам падскочыў, як ашпараны: званілі з абласной канторы.

— Так, так, так, — лямантаваў вялікі чалавек, ледзь не цалуючы трубку і стоячы. З начальствам, нават па

тэлефоне, Хмыз заўсёды размаўляў стоячы. — Слухаю, слушаю, дзякую, дзякую.

У канцы свайго напружанага працоўнага дня Мацвей Васільевіч пазваніў дадому.

— Рыхтуеця? — весела спытаў Хмыз у жонкі. — Ну, ну, каб усіх прыхапіла!

Мацвей Васільевіч чалавек шырокі, не які там снра. Сёння ён вёў жонку, жончыну сястру, цешчу, шматлікіх чадаў і іншых родзічаў на ўрачысты юбілей у яго, Хмызаў, гонар, наладжаны «Райкультбудгрук».

— Азіраючыся на прайздэны шлях... Азіраючыся... — ропеціраваў перад люстэркам Хмыз, рыхтуючыся да ўрачыстай прамовы на ўласным юбілей.

Азірнуцца было на што. За тыя 30 гадоў, якія самаадана ахвяраваў Хмыз, крапнутым да глыбіні душы землякам, згадзіўшыся ўзваліцца на сябе ўвесь цяжар клопатаў ад уласным дабрабыце. Мацвей Васільевіч прайшоў шлях суровы і слаўны, Васільевічу, праўда, не адразу ўдалося дасягнуць вышэйшай доўгі час ён агінаўся дробнымі фінагентам. Сэрца ж Хмыза ўладна прагнула размаху. Што яму той нарыхтоўчык грыбоў ці нават загадчык сілада! Перамяніўшы некалькі разоў, Хмыз, нарэшце, узмыў у вышыню: у канторы «Райсмятана» ён быў прызначаны рэдактарам насценнай газеты «Вячэрні звон». Праз якія два нумары пасля выхаду Хмызавага дзецішча чытачы «Райсмятаны» перасталі купляць «Вожык» і іншыя гумарыстычныя выданні, памылкова прыняўшы «Вячэрні звон» за орган сатыры і гумару. Не, не «Вожык» было цягацца з газетай Мацвей Хмыза! Чытаць яе прыходзілі натоўпамі з «Райзэрна» і «Райкапусты», прыяздзілі нават з суседніх раёнаў. Выхад кожнага новага нумара быў падзей. Рогат у наваколлі ў тыя дні стаяў страшэнны. Тэзнаўскі рэдактар, які, як вядома, прымушаў булі расці на дрэвах, памёр бы ад зайздросці, прачытаўшы перлы, якія шчодро вылівала на паперу пяро Мацвей Хмыза.

«Вартаўнік «Райсмятаны» дзед Халімон — адважны палюнічы, — бадзёра паведмаляў у сваёй газеце Мацвей, — ён забіў шмат звяроў, пазбавіўся пальцаў на левай руцэ. У сэнсе ж аховы нашай канторы гэта вельмі пшчотнае стварэнне». Ікочучы ад рогату, райсмятанаўцы валалі да газеты дзед Халімона, прасілі расказаць, як яму

ўдалося пазбавіцца ад уласных пальцаў.

Хмыз здзейсніў рэвалюцыю таксама ў знаках прыпынку і ў розных іншых знаках. Напрыклад, ён узнагародзіў апострафам словы, якія незаслужана былі яго пазбаўлены дагэтуль. «Буйныя купюры вылучыла падсобная гаспадарка канторы ад продажу свінога м'яса. Аб'яднаем свае намаганні ў росквіце свінога пагалоўя!» «Вячэрні звон» заслужыў усё ж добрую службу навуцы: на шматлікіх прыкладах хрэстаматыйнай Хмызавай непісьменнасці было абаронена восем кандыдацкіх і чатыры доктарскія дысертацыі. Начальства, якое любіла Мацвей за выключную адданасць, усё ж было вымушана перакінуць Хмыза на другі ўчастак: мясцоўва хірургі ўжо не спраўляліся зашываць жываты райсмятанаўцаў, парваныя тымі пры чытанні «Вячэрняга звону».

Апынуўшыся на чале «Райкапусты», Мацвей Васільевіч адразу ж правёў тут шэраг важных і патрэбных мерапрыемстваў. Адзіны грузавік канторы, на якім вазілі капусту, цяпер быў прыстасаваны для патрэб Мацвей Васільевіча і яго сямейства: ён імчаў Хмыза па райцэнтры і на курорты, да берагоў янтарнага мора. Крамяныя ж качаны лянівыя райкапусты ў мэтах няспыннага ўмацавання дысцыпліны павінны былі перацягваць у мясках самі.

Разваліўшы «Райкапусту», Хмыз засумаваў. Што ні кажа — не той размах! У «Райкультбудгрук» Мацвей акрыўся. Юбілей сустракаў ён ва ўсёй велічы свайго кіруючага генія.

— Хто, скажыце, змог бы так выдатна кіраваць вамі? — гаварыў на банкцеце Мацвей. — Так выдатна кіраваць, не разумеючы ні белымса ў гэтай самай... ік... культ... ік... буд... ік... справе. Тут, шаюньня, трэба мець на плячах... ік... галаву, а не гэты самы... ік... качан. Хто б з вас з такой выгодай абмяняў набор музычных інструментаў на новую мэблю ў маім кабінце? Ці кнігі для... ік... скага клуба на фікус? Маўчыце, га? То та ж!

У галоўнай зале «Райкультбудгрук» пачуліся вялія воплескі.

Раптам здарылася нечаканае. Расчыніліся дзверы і ў залу ўвайшлі некалькі чалавек з бітонам для газы ў руках. Хмыз са здзіўленнем пазнаў у некаторых з іх суседзяў і знаёмых, якіх ведаў 30 гадоў назад, перад пачаткам сваёй кіраўнічай дзейнасці. Твары ва ўсіх былі заплаканыя. Непарадззе стаяў дзед Халімон, таксама з бітонам для газы. Па дэдавым твары ручаямі цяклі слзы.

— Памёр! — заліваючыся слезамі, вымавіў дзед. — Царства яму нябеснае, памёр.

— Па-а-мёр, — уголас зарыдаў натоўп прышэльцаў.

— Чакайце, што за глупства, хто памёр? Я жывы, — занепаноіўся Хмыз.

І раптам усе зразумелі, хто і калі памёр. У той дзень, калі Мацвей Хмыз узваліў на сябе пакутніцкі крыж адказных турбот, у ім памёр сапраўды выдатны загадчык газавай крамы.

Уладзімір ВЕРАМЕЙЧЫК

ПРА НАГРУЗКУ

Тры творцы пузы лашчылі піюком.
Пра кніжны бум і тыражы бубнелі.
— А знаеце, раман мой, «Снежны ком»,
Ідзе нядрэнна у нагрукну к Цэрэтэлі.

— Пад Цэрэтэлі? Ты, гляджу, слабак.
Хамусь з нааператараў не ўладзіў.
А мой раман «Паліраваны глян»
Ідзе даўно ў нагрукну пад Думбадзе.
А трэці з кухля пацягнуў глыток.

На аўтара «Гляка» зірнуў, як на дурнога:
— Ты — слабак, а мой раман «Выток»
Ідзе стабільна толькі пад Талстога.

ФРАЗЫ

Кажуць, мы — дзеці сонца.
Адкуль бяруцца цёмныя асобы.

Век жыў — век вучыся. А калі працаваць?

Партрэта аўтара ў кнізе не было. Паспрабуй вызначыць яго твар?

Чаму вы лічыце, што я заслужыў вымову? Можна, ёсць больш варыянт?

Яго месца заўсёды пустое, а паспрабуй яго заняць?

Д. НАХАМЕС.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Орда Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
AT 10147 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП. Мінск, вул. Захарава, 19.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-19-85, аддзела публіцыстыкі — 33-19-65, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-22-04, аддзела тэатра і выяўленчага мастацтва — 33-21-53, аддзела музыкі і кіно — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела інфармацыі — 33-24-62, аддзела мастацкага афармлення і машынапіснага бюро — 33-44-04, фоталабараторыі — 33-24-62, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65, нарэктарскай — 32-20-64.

Рэдакцыя прымае і разглядае апаўданыя, нарысы, артыкулы — да 12 старонак, рэцэнзіі, інтэр'ю, карэспандэнцыі, нататкі — да 6 старонак, вершаваныя творы — не больш як 150 радкоў. Матэрыялы прымаюцца надрукаваныя на машынапісе ў двух экзэмплярах. Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Алесь ЖУК.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Алесь АСПЕНКА, Уладзімір ГІЛЕП, Мікола ГІЛЬ (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір ГІЛАМЕДАУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Міхась ДРЫНЕУСКІ, Уладзімір НЯФЕД, Нічыпар ПАШКЕВІЧ, Барыс САЧАНКА, Язеп СЕМАЖОН, Юры СЕМАНЯКА, Віктар ТУРАУ, Паўла УКРАІНЕЦ, Леанід ШЧАМЯЛЕУ.

Адказны сакратар Пятро СУШКО.